يېڭى دەۋر ئاناقلىق ئۇيغۇر شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن نەمۇنىلەر

سۆيگۈ ئۇچقۇنى

تۇرغان شاۋۇدۇن

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

يېڭى دەۋر ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن نەمۇنىلەر

سۆيگۈ ئۇچقۇنى

تۇرغان شاۋۇدۇن

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目（CIP）数据

爱的火花：维吾尔文/吐尔干·夏吾东著：－乌鲁木齐：新疆人民出版社，2010.6
ISBN 978-7-228-13516-5

Ⅰ.①爱… Ⅱ.①吐… Ⅲ.①诗歌－作品集－中国－当代－维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ.①I227

中国版本图书馆CIP数据核字(2010)第121896号

作　　者　吐尔干·夏吾东
责任编辑　孜来哈·艾则孜
责任校对　古丽夏尔·尼格买提
特约校对　亚森·扎依莫夫
美术设计　艾克拜尔·沙力
出版发行　新疆人民出版社
地　　址　乌鲁木齐市解放南路348号
电　　话　0991-2827472
邮政编码　830001
印　　刷　乌鲁木齐八家户彩印有限公司
经　　销　新疆维吾尔自治区新华书店
开　　本　880×1230毫米　1/32
印　　张　5
插　　页　4
版　　次　2010年7月第1版
印　　次　2010年7月第1次印刷
印　　数　1—5000册
定　　价　15.00元

نەشر بياتتىن

شائىر تۇرغان شاۋۇدۇن 1940 ـ يىلى غۇلجا ناھىيەسىنىڭ تۇرپان-يۇزى يېزىسىدا تۇغۇلغان. 1960 ـ يىلى شىنجاڭ پېداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل ـ ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتكۈزگەن. 1960 ـ يىلى 9 ـ ئايدىن 2000 ـ يىلى پېنسىيەگە چىققانغا قەدەر شىنجاڭ خەلق رادىيو ئىستانسىسىنىڭ ئەدەبىيات ـ سەنئەت بۆلۈمىدە ئەدەبىي مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن.

تۇرغان شاۋۇدۇننىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى 1958 ـ يىلى باشلانغان، شۇنىڭدىن بۇيان «كۆت مىنى»، «يېزام»، «مەشۇر بوۋاينىڭ ھېكايىسى» قاتارلىق شېئىر، داستان ۋە باللادلىرى ئېلان قىلىنغان، «قەلبىم ناخشا خۇشتارى»، «مۇقام» قاتارلىق نۇرغۇن ناخشا تېكستلىرىنى يازغان. 1962 ـ يىلى ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى ئاساسىدا «ئۇجمە سايىسى» ناملىق رادىيو دىرامىسىنى يازغان ھەمدە «تاشۋاي»، «قۇدرەتلىك ئىلاھ»، «يۇرت ئوغلى»، «كەچۇر ئانا» قاتارلىق 50 تىن ئارتۇق رادىيو دىرامىسىنى ئىشلىگەن.

شائىرنىڭ ھازىرغا قەدەر «ھايات دولقۇنلىرى» (شېئىر، داستانلار)، «ئىختىرا ھەۋىسى باشلىنار شۇنداق» (شېئىر، داستانلار)، «سازەندە ناخشىسى» (ناخشا تېكستلىرى)، «قەرز قالغان تۇي» (شېئىر، داستانلار)، «شاھ ۋە غۇلام» (داستانلار)، «شىپا تاپماس كېسەل» (پوۋېست، ھېكايىلەر)، «مۇقام ھەققىدە مۇلاھىزە» (ئىلمىي ئەسەرلەر توپلىمى)، «تاشۋاي» (ئوپېرا ۋە كىنو سىناريىسى) قاتارلىق كىتابلىرى نەشر قىلىنغان.

بۇ توپلامغا شائىرنىڭ بىر قىسىم مۇنەۋۋەر شېئىرلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

مۇندەرىجە

ئالمىزار ناخشىلىرى 1
دوست بىلەن 13
تۇتاش تۇپراق، تۇتاش كۆك ئاسمان 15
مەشرەپتە تۇغۇلغان ئويلار 24
چىقىشىڭىز 30
سۆيگۈ ئۇچقۇنلىرى 32
ئاياللار 40
ئوت يۈرتىدا ئوتلۇق كۈي 45
مەن ئۇچۇن 53
بولدىڭىز 54
تەمبۇرۇم 56
يەك نەپەس ھۇزۇرى ئارامى جاننىڭ 57
ئۇسسۇلچى قىز ناخشىسى 58
لوپنۇر تەسراتلىرى 59
دارۋاز روھى 69
قوش تويىڭىز بولسۇن مۇبارەك 73
دوستلىرىم 75
ئانا ھەققىدە ئىككى شېئىر 76
گۈزىت ساتقۇچى بوۋاي 79
ھېيت تەنتەنىسى 81
نورۇز چاچقۇسى 83
ياش يىگىت 84
دىيالوگ 85

ئۆتەي دېسەك شاد ـ خۇرام 86
كوچا سۈپۈرگۈچى 88
مۇقام باھارى 89
مۇقام ئەجدادلىرى 91
تەڭرىتاغ 94
نېفىت 97
ئىپارخان 99
پەلەكتىكى پەرىزاتلار 100
ياندىشار «پاشا»غا «ياشا» دېگەن سۆز 103
پارچىلار 105
رۇبائىيلار 106
تۈيۈقلار 108
مەرسىيەلەر 116
مەسەل ۋە ساتىرالار 123
باللادالار 141

ئالمزار ناخشلرى

يۇرتۇم ئالمسى

ئالما يوللاپسەن ماڭا سوۋغات قىلىپ،
قولغا ئالدىم شاد كۈلۈپ قوي، ئات بىلىپ.
رەڭگدە يۇرتۇم جۇلاسى بەر كامال،
خۇش پۇرار شادلىقنى دىلدا قات قىلىپ.

ئالمىنىڭ كانى ئەزەلدىن بۇ ماكان،
ئالمدا كەلدۇق بۇ يۇرتنى ياد قىلىپ.
ئالما ئۆستۈرگەچ ئاتام باغۋەن بولۇپ،
ئەل ئۇنى سۆيدى ئۇلۇغۋار زات بىلىپ.

باسمەن باغرىمغا ھەربىر ئالمنى،
جان ئاتامنىڭ ئەجرىگە ئىسپات قىلىپ.
سېزىمەن ئۆزۈمنى شۇ باغ بۇلبۇلى،
ئۆتمەن كۈيلەپ ئاۋامنى شاد قىلىپ.

قىزىل ئالما

قىزىل ئالما، قىزىل ئالما،
قىزىللىق بابىدا بىر سەن.

قىزىللىق تۇرسا گەر رەتكە،
ئۇنىڭغا شاھ ۋە يا پىر سەن.

قىزىرىپ كۆز تىكەر يارغا،
سېنى ئوخشاتمىقىم خوپتۇر.
قىزىللىق چاقنىغان مەڭزىڭ،
ئۇنىڭ مەڭزى بىلەن جۇپتۇر.

ئەجەب خۇشبۇي پۇرايسەن ھەم،
پۇراپ قانىماس سېنى ھەركىم.
ھۇزۇرۇڭدىن قىلار پەرۋاز،
ياساپ گويا قانات ئەركىم.

سېلىنسا داستىخان، ئەللەر
تىزار دائىم سېنى ئالدىدىن.
جىمى خەقنىڭ كۆزى سەندە،
قېلىشمايسەن ناۋات، بالدىدىن.

يېسەم تەمىڭ قالار تىلدا،
كۆڭۈل يايرار ھامان باغدەك.
ياشا باغۋەن، ياشا دەيمەن،
بولۇپ رازى گويا تاغدەك.

ئىلى باغلىرى

باغلىرىڭنى سەيلە قىلسام زەپ گۈزەل گۈلزارى بار،
ھەر گۈزەل گۈلزارىنىڭ مەپتۇنى، خۇشتارى بار.

بۇندا شادلىق جۇش ئۇرار كۆي بولۇپ، ناخشا بولۇپ،
ناخشىغا تەڭكەش هامان تەمبۇرى، دۇتارى بار.

باغۇنىڭ ئويناپ ئۇسسۇل خۇش باقار مېهمانغا،
يايرىتارغا دىلنى هەر دەم چاقچىقى تەييارى بار.
بۇندا كەزگەن هەممىنىڭ كەتمەيدۇ مەڭگۇ كەتكۇسى،
هەر ئارامگاه زوقىنىڭ مېهرى بار، خۇمارى بار.

گۇللىسۇن باغلار يەنە مېهماننى خۇشتار ئەيلىسۇن،
ئىلىنىڭ كەتمەس بولۇپ كەلگەن گۈزەل باهارى بار.

گۈلشەن ۋادىلار

ئاقار شاۋقۇنلاپ ئىلى دەرياسى،
كېلىمەن بويلاپ چىمەن قىرغاقنى.
توقايلار كىيگەن تۇماندىن لىباس،
سۆيگەن تاڭ نۇرى يىراق - يىراقنى.

بۇلبۇل چاڭىلداپ سايرىسا خۇشال،
ئۇنى هەر ياندىن كېلىدۇ ياڭراپ.
شامالار يارنىڭ پىچىرلىشىدەك،
ئۆتەر شۇرلاپ چېچىمنى سلاپ.

كېلىمەن بويلاپ چىمەن قىرغاقنى،
ئاقار شاۋقۇنلاپ ئىلى دەرياسى.
گۈلشەن ۋادىنىڭ يوقتۇر پايانى،
ئۇچقۇر خىيالىم ئۇنىڭ سىيماسى.

ئىلى دەريا بويلىرى

چەكسىز كەتكەن گۈلزارلىق
ئىلى دەريا بويلىرى.
باشلار ئەلنى سەيلىگە
گۈل - چېچەكلىك يوللىرى.

قوينى خۇشبۇي ھاۋالىق،
بۇلبۇللىرى ناۋالىق.
ئاقار گۈللەر ئارىلاپ
مەرۋايىتتەك سۈلىرى.

خيابانلار راھىتى،
خۇشاللىقنىڭ شاھىتى.
قىلار دىلنى مەھلىيا
دۇتار، تەمبۇر كۈيلىرى.

گۈزەللىكنىڭ شاھى سەن،
ئەلنىڭ سەيلىگاھى سەن.
جاننىڭ ئارامگاھى سەن،
ئىلى دەريا بويلىرى.

ئىلى بۇلبۇلى

(ئىلى خەلق ناخشىچىسى مەرھۇم داۋۇتجان ناسىرغا)

ئاتەش ئاۋازىڭ ھۈزۈرى جاننىڭ،
تومۇر - تومۇردا ئۇنىڭ ماكانى.

سۆيۈنەر دىللار زوق ئېلىپ سەندىن،
ھەر كۆيۈڭ ئەلنىڭ شېرىن زەبانى.

دەيدۇ ئەل سېنى ئىلى بۇلبۇلى،
ناخشاڭ ئەۋجىدە مىڭ بۇلبۇل ئۇنى.
ھەربىر كۆيۈڭگە مىڭ جان تەسەددۇق،
سەن مەڭگۈ ئۆچمەس ناخشا چولپىنى.

ياڭرايدۇ ناخشاڭ ئۇزۇلمەي ھەر تاڭ،
ئالمىلىق باغلار ئۇنىڭ شەيداسى.
دولقۇنغا دولقۇن قوشۇپ ئاقىدۇ،
ناخشاڭ ئەۋجىدىن ئىلى دەريا سى.

ناخشاڭ ئەۋجىدە شەرىپىڭ ـ شانىڭ،
ئۆچمەيدۇ مەڭگۈ داۋۇتجان نامىڭ.

سادىر

قەبرەڭگە كەلدىم تاۋاپ قىلغىلى،
چەۋرەڭگە لايىق جاۋاب قىلغىلى.
تاغدەك قامىتىڭ ئۆتتى ئالدىمدىن،
تامچە يېشىمنى نايا پ قىلغىلى.

ياتساڭمۇ بۇندا گەرچە تىنچ سەن،
زۇلمەت قوينىنى يارغان قىلىچ سەن.
ئۆتتۈڭ ئوق ئۇزۇپ ياۋغا تىنمىسز،
تەڭسىز زامانىنى خاراب قىلغىلى.

ئوتلۇق ئەقىدەڭ يول ئاچتى ئەلگە،
ئەلنىڭ دولقۇنى ئايلاندى سەلگە.
ئاچتى كەڭ ئىشىك سەن تەشكەن سېپىل،
ياۋنىڭ قېنىنى شاراب قىلغىلى.

بولسمۇ ياۋلار ھەرقانچە كۈچلۈك،
يەڭدى ئۇلارنى ئاداۋەت، ئۆچلۈك.
يېيىلدى ئەلگە شۆھرىتىڭ مەڭگۈ،
ياۋغا ياۋلارچە جاۋاب قىلغىلى.

ئۆتسمۇ يىللار ئەسرلەر ھالقىپ،
ئۆچمىدى نامىڭ قۇياشتەك بالقىپ.
قەبرەڭنى ئىزدەپ تاپتى ئەۋلادلار،
مەڭگۈ ھۆرمەتتە تاۋاپ قىلغىلى.

نارات

بىر كۆرۈپ ھۆسنۈڭنى ئاھ،
بولدۇم ئاجايىپ مەھلىيا.
زەپ كېلىشكەن بىر ماكانسەن،
جەننىتى رىزۋان گويا.

تاغلىرىڭ كۆككە تۇتاش،
ئاۋۇال سۆيۈپ ئۆتەر قۇياش.
قارىغاي ھەم ئارچىزارلىق،
ھەر چوققا، ھەر قاپتال، قىيا.

ئۆتسه شۆبرلاپ شاملىك،
ئەمبەر پۇرايدۇ ساھلىك.
ئەيلەر مۇئەتتەر دىلنى خوپ،
قوينۇڭدىكى ھەربىر گىيا.

چوققىلاردىن شارقىراپ،
چۈشسه سۇلار ئۆركەش ياساپ.
ياڭرىتار گويا‌كى خور،
قاياپ ـ تېشپ ھەربىر جىرا.

چەكسىز سوزۇلغان يايلىقلىك،
يايلايدۇ ئات، قوي، تايلىقلىك.
ھەر ئۆيده مول سۈت، قايمىقلىك،
ئەيلەر خۇمار قىمىز، قېزا.

توقايلىرىڭدىن ماڭىشپ،
گاھ چۆچۈپ، گاھ تىك قاڭىشپ.
ئاھۇلرىلىك ھەر يان كېزەر،
كۆرىستپ غىل ـ پال سېيما.

ئورمانلىرىلىك ئارچا، قېيىن،
شېخدا ئۆينايدۇ تىيىن.
سايرىشپ بەس ـ بەسته قۇشلار،
ئەيلەر كۆڭۈلنى مۇپتىلا.

قوينۇڭدا يايراپ قىز ـ ئوغۇل،
قانماس كۈلۈپ، ئۆيناپ ئۇسسۇل.
غەم ـ قايغۇدىن ھەر دەم يىراق،
شادلىققا تولغان بۇ دالا.

ئەي نارات كۆردۇم سېنى،
مەپتۇنۇ لال قىلدىڭ مېنى.
ئىلھام قۇشۇم قاقتى قانات،
بولدى گۈزەل قوينۇڭ ساما.

بۇلبۇل بولۇپ سايراپ تىلىم،
بولسۇن غەزەلخانىڭ دىلىم.
ئەيلەپ رىزا بارچىنى تەڭ،
بولغىن ئەبەدلىك سەيلىگاھ.

قارىغاي

قارىغاي، قارىغاي تاغلار كۆركى سەن،
زېمىنىڭ ئىجادى، نادىر مۇلكى سەن.
تۇرىسەن چوققىلار ئۈستىدە مەغرۇر،
تەبىئەت لېۋىگە قونغان كۈلكە سەن.

تۇرىسەن قىشمۇ-ياز ياشىرىپ بىر خىل،
شاخلىرىڭ باراقسان، قامىتىڭ سەر خىل.
تەبىئەت رەڭ تۈزەر تۆت پەسىل ھەر خىل،
فورمائىنى ئۆزگەرتمەس جەڭچى بەلكى سەن.

تۇرىسەن چوققىلار ئۈستىدە ھەيۋەت،
سىياقىڭ تاغلارغا بېرىدۇ سۆلەت.
يىلتىزىڭ يەتتە قات يەرنىڭ تەكتىدە،
ئوخشايسەن كۆك سۆيگەن مۇئەككەلگە سەن.

مۆجىزە تامامەن تۇرغان ـ پۈتكىنىڭ،
مۆجىزە تاش يېرىپ ئۇندا ئۆسكىنىڭ.
قالدۇرۇپ باغلارنى باشقىلار ئۈچۈن،
يارىتىڭ تاغلاردا بوستان ئەلگە سەن.

ياشرىپ سەن بىلەن قار - مۇزلۇق تاغلار،
تۇتاشتى كۆز يەتمەس بوشلۇققا باغلار.
جان پىدا جانانغا يېتەر ئاقتۇەت،
ياراتتىڭ شۇنىڭغا لايىق ئۇلگە سەن.

يوق بىراق ئەمنلىك ساڭا شۇ كەبى،
كەتمەيدۇ ئۇستۇڭدىن دوقاللار خەۋپى.
كۆزگە كۆپ چۇشكەننىڭ كۆپتۇر رەقبى،
جۇدۇنلار ئەڭ ئاۋۋال سوقار بەلگە سەن.

جۇدۇنلار سەن بىلەن ئېلىشار دائىم،
پۇكمەككە قەددىڭنى چېلىشار دائىم.
شۇ جۇدۇن - چاپقۇندا ئۆسكەچ زورىيىپ،
بېرىسەن بەرداشلىق ھەر مۇشكۇلگە سەن.

تۇزلەندى قامىتىڭ ئېلىشقانسېرى،
زورايدىڭ تىنمسز چېلىشقانسېرى.
قۇچاقلاپ شۇ ھالدا تاغ، كۆكنى تۇتاش،
تونۇتتۇڭ ھاياتنى كۆچنى ئەلگە سەن.

سۆيۇنمەس كىم سېنىڭ جەسۇرلۇقۇڭدىن،
سۆيۇنمەس كىم سېنىڭ گۈزەل تۇرقۇڭدىن.
جەسۇرلۇق، گۈزەللىك ساڭا قوش سۇپەت،
روھ ھەم زوق بابىدا مەڭگۇ ئۇلگە سەن.

سايرام

ئېگىزدىن ئېگىزدۇر تەلكە داۋىنى،
يوللىرى تۇتاشقان كۆككە شوتىدەك.

شۇ داۋان ئۈستىدە تۇرسەن چاقناپ،
گويا بىر سېھرلىك كۈمۈش قۇتىدەك.

زېمىننىڭ ئاسمانغا سۇنغا جاممۇ،
دەپ ھەيران قېلىشار ساڭا ھەر نىگاھ.
دېيىشەر بەزىلەر ساما دۇلدۇلى،
سۇ ئىچىپ ئۆتمەككە يارالغان ئۇ چاھ.

بىلمىدىم، ھېلىمۇ تۇرامدۇ كېلىپ،
سۇ ئىچىپ ئۆتمەككە ساما دۇلدۇلى.
ئاي نۇرى ئوينىغان تۇنلەردە ھۆرلەر،
كېلەمدۇ چۆمۈلۈپ، ئويناپ كۈلگىلى.

بىلمىدىم، ھەممىنى قىلىپ لال بىردەك،
ياتسەن باغرىڭدا بېسىپ كۆپ سىرنى.
شۇ ھالدا يا ئاقماي ۋە ياكى تاشماي،
ئۆتكۈزدۈڭ جىمجىتلا تالاي ئەسىرنى.

ئاق قۇلار ئۈستۈڭدە پەر قانات قاقسا،
قارايمەن ھۆرلەرنىڭ ئەسلىي شۇمۇ، دەپ.
قارايمەن يىلقىلار ئۈيۈرلىرىگە،
ساماۋى دۇلدۇلنىڭ نەسلى شۇمۇ، دەپ.

ۋە لېكىن ھەممىسى خىيالىي تۇيغۇ،
نە ھاجەت ئۇنىڭغا قىلماق ئىلتىجا.
ئورنىلىپ گۈللەرگە تۇرۇپسەن سايرام،
مەۋجۇتلۇق ئىلكىدە چېچىپ نۇر - زىيا.

سەن گويا بىغۇبار ئاسمان پارچىسى،
تۇرسەن مېھرلىك كەڭ قۇچاق ئېچىپ.

دولقۇنۇڭ مىنگىشىپ دولقۇنلىرىڭغا،
ئۆركەشلەر ھەر يانغا بۇزغۇنلار چېچىپ.

ئېچىلىپ گۈل - چېچەك ساھىللىرىڭدا،
گۈل پۇراپ تۇرىدۇ شامالىلىرىڭدىن.
قاپتاللار تون كىيگەن قارىغاي، ئارچىدىن،
ئۆتەلمەس توشقانمۇ چاتقاللىرىڭدىن.

جاراڭلاپ ھەر ياندا چوپان ناخشىسى،
بېرىدۇ بۇ چەكسىز گۈزەللىككە جان.
سۈت، قېمىز مول پىتى ھەر كىگىز ئۆيدە،
خۇش پۇراپ تۇرىدۇ چىللىشىپ مېھمان.

ئىچمەستىن مەست بولار بارچە مېھمىنىڭ،
قۇيغاندا خۇشپىچىم ساھىبخان قىمىز.
سەزگۈلەر ئويغاتقان لەززەت تەپتىدىن،
تۇرالماس ھەشقالا ئېيتماي پۈكۈپ تىز.

ئۆتسىمۇ ئاي، يىللار ئۆچمەيدۇ ھەرگىز،
شۇ دەمدىن قەلبىدە قالغان چوڭقۇر ئىز.
تۇرىدۇ سايرامنى سېغىندۇرۇپ تېز،
ياددىدىن چىقماستىن قىمىز قۇيغان قىز.

شۇ كەبى مەن ساڭا بولدۇم مەھلىيا،
سەن ئەلنىڭ بەختىگە يارالغان دۇنيا.
ئۇنۇتار ئۆزىنى كىم باسسا ئاياغ،
لال قىلىپ ئەقلىنى سەندە ھەر گىيا.

گەر دېسەك تەلكىنى بىر ئالتۇن ئۈزۈك،
سەن ئۇنىڭ بىباھا ياقۇت كۆزى سەن.
تەسەۋۋۇر ئەيلىمەك بولساق جەننەتنى،
سەن ئاشۇ جەننەتنىڭ ئەينى ئۆزى سەن.

ياشىغىن، گۈللىگىن مەڭگۈ بەرق ئۇرۇپ،
تىلىكىم، تەگمىسۇن ساڭا ئەسلا كۆز.
ئۇنىڭدىن ئۆزگىچە تىلەك، تەرىپكە،
تېپىلماس شائىرنىڭ تىل مۇلكىدە سۆز.

1982 ــ 1990 ـ يىللىرى، غۇلجا ـ ئۈرۈمچى

دوست بىلەن

دوست بىلەن خۇشتۇر كۆڭۈل،
دوستسىز كۆڭۈل گويياكى چۆل.
دوست بىلەن يايراپ يۈرەك،
شادلىق ئاچار لەۋلەردە گۈل.

دوست بىلەن ئازاددۇر
ئاددىي، كۆرۈمسىز خانىمۇ.
بال تېتار ئىچكەن سۈيۈك،
سەزمەس غېربىلىق ھېچ كۆڭۈل.

قىل سەپەر دوستۇك بىلەن،
باسساك غېربچچە يولنمۇ.
دوست بىلەن چەككەن ئازاب،
سالغاي بەخت ـ شادلىققا ئۈل.

دوست تۇتۇپ دوستنى كۆپەيت،
بەرمە ئازار دوستۇڭغا ھەم.
رەنجىمە قاتتىق تېگىپ،
بەزەن ساڭا كۆرسەتسە يول.

يىغلىتىپ سۆزلەيدۇ دوست،
بەختىڭنى كۆزلەپ ھەرقاچان.

كۆلدۇرۈپ ئېيتقان بىلەن،
دۈشمەن ساڭا بەرمەيدۇ قول.

دوست بىلەن بەجايىكى توي،
غۇربەتتە ئۆتكەن كۈنلىرىڭ.
سۈنمىغىن قالساڭمۇ ئاچ،
كۆڭلى قارا نامەردكە قول.

بولسا دەردىڭ دوستۇڭغا ئېيت،
دوستتىن تىلە، دوستۇڭغا بەر.
چۈشسە دوستۇڭ ھاجىتى،
قىلغىن ئۇنى جان دەپ قوبۇل.

دوست تاپقىنىڭ، يول تاپقىنىڭ،
كېمەڭ ئۇچۇن رول تاپقىنىڭ.
بۇ رولنى چىڭ تۇتقىن ئەبەد،
قۇچماققا شان ئالەمشۇمۇل.

1984 ـ يىلى نويابىر

تۇتاش تۇپراق، تۇتاش كۆك ئاسمان

چېگرا

تۇتاش تۇپراق، تۇتاش كۆك ئاسمان،
گىياھلارنىڭ يىلتىزى تۇتاش.
ئۇزەر كۆكتە بۇلۇتلار تەكشى،
تۇتاش نۇرلار چاچىدۇ قۇياش.

ئۇچۇپ ئۆتەر شامالار ئەركىن،
قۇشلار پەرۋاز قىلىشار ھەر يان.
ئاقار دەريا سۈيى ئۇزۇلمەي،
ئىككى يانىنى قىلىپ باراقسان.

كىشىلەرنىڭ قەدىمى بىراق،
تاشلىنالماس ئۇياق ـ بۇياققا.
كەلدى ئايرىپ ئۇلارنى چېگرا،
قىلىپ مەنسۇپ ئىككى تۇپراققا.

بۇيان ئۆتۈپ، ئۆتەلمەي ئۇيان،
ئۇ ئالەمگە ئۇزىدى كۆپلەر.
تۆرىلىپ بىر ئاتا ـ ئانىدىن،
ئىككى ياقتا توزۇدى كۆپلەر.

بۇگۈن دەۋران باقتى جىلمىيىپ،
ئىككى ياقتىن ئۇزىتىشتۇق قول.

قېرىنداشلىق مېھرى - رىشتىسى،
ئاچتى بېرىپ - كېلىشلەرگە يول.

ئاتلىدىم مەن كۆرمەككە تۇغقان،
بىر قەدەملىك چېگرىدىن شۇئان.
پەقەت ئاشۇ بىرلا قەدەمدىن،
ۋسال تاپتى كۆپ يىللىق ھجران.

ئۆسەك

يەركەنتتىن ئۆتۈپ ئۆسەك،
ئۆسەكنى بېرىپ كۆرسەك.
«كۆچ - كۆچ ناخشىسى»دىن.

سەيلىگاھ دەپ ئاتار ئۆسەكنى،
بولغاچ تالزار باشتىن - ئايىغى.
ماكانىدۇر بۇلبۇل، كاككۇكنىڭ
تالزارلارنىڭ خلۇەت ئارىلىقى.

قىز كۈلكىسى كەبى ۋىلقلاپ
ئاقار سۈزۈك سۇلار ھەرقاچان.
يايغان گىلەم گۈلدىن تەبىئەت،
قارلىغاچلار قىلار شوخ جەۋلان.

خۇش ساداسى دۇتار، تەمبۇرنىڭ
كېچە - كۈندۈز ياڭراپ تۇرىدۇ.
بۇندا ئۆتكەن كۆڭۈللۈك ھەردەم
بارچە غەمنى ئۇنتۇلدۇرىدۇ.

بىراق دەردلىك خىيالدىن خالي
بولالماسمەن كۆڭۈل خۇشلۇقى.

سالدى دەردلىك ئۆتمۇشنى ئەسكە،
ياڭراپ بىردىن «كۆچ - كۆچ» قوشقى①.

«كۆچ - كۆچ دېسە بىلمەيدۇ،
كۆچۈپ كۆرمىگەن ئەللەر.
ئۆز يۇرتىغا يېتەمدۇ
بېرىپ كۆرمىگەن يەرلەر.

كۆچمەنلەر كۆچۈپ ماڭدۇق،
بالا - چاقا پىيادە.
يامان دېمەڭلار بىزنى،
تەقدىر بىلەن ئىرادە.

قۇلۇنلىرى تاي بولدى،
يوغان بولدى، ئات بولدى.
يۇرتتا قالغان تۇغقانلار،
ئەمدى بىزگە يات بولدى.»

ئەسرلىك دەرد بۇلۇتلىرىغا
تولدى كۆڭلۈم ئاسمىنى شۇ تاپ.
يامغۇر قىلىپ تۆكتى يېشىمنى
ئەجدادلىرىم چەككەن دەرد - ئازاب.

ئۇنتۇلماسكەن تارىخ ھەرگىزمۇ،
ئۇنتۇلماسكەن يۇرت مېھرى، ئىشقى.
ئۇنتۇلماسكەن قوۋمى قېرىنداش،
ئۇزۇلمەسكەن قانداشلىق مېھرى.

---

① چارروسىيە ئىلىنى بېسىۋالغان ئون يىل ئىچىدە (1871 - 1881) رۇسىيە تەۋەسىگە كۆچۈرۈلگەن ئىلى دېھقانلىرىنىڭ كۆچ - كۆچ قوشاقلىرى.

ئالمۇتا

مومامنىڭ چۆچىكىدە تەرىپىڭ بار،
ئالمىدا شۆھرىتىڭ بار، شەرىپىڭ بار.
چۈشۈمدە كۆردۈم سېنى تالاي قېتىم،
دىلىمدا ئۆچمەيدىغان ھۆرمىتىڭ بار.

ئىزىغا چۈشكىنىدە مۇدھىش بالا،
قىلغانتى سېنى پاناھ مەختۇمسۇلا.
جەڭگاھى بولدى باتۇر چىن تۆمۈرنىڭ
ئالاتاۋ باغرىدىكى چەكسىز دالا.

بەرمسەڭ ئۇ چاغ ئەگەر ئاڭا ئىمكان،
قانداقچە يالماۋۇزنى قىلسۇن يەكسان؟!
يالماۋۇز ئەزەلدىنلا ئورتاق دۈشمەن،
ئۇرغۇلۇق ئۇنى بىللە بارچە ئىنسان.

ياشىدۇق بىر ھېسسىياتتا شۇڭا ئىجىل،
ئۇلىدى دوستلۇق رىشتى دىلنى سىجىل.
قىسسىسى ئەلا بىلەن تازا بەگنىڭ،
ئۇنتۇلۇپ كەتمەس ھەرگىز، ساقلايدۇ دىل.

سۇ ئىچىپ بىر دەريادىن كۆكلىدۇق تەڭ،
يۇكنمۇ زىممىزگە يۈكلىدۇق تەڭ.
شادلانساڭ سەن ئۈيانداڭ، بىز بۈيانداڭ،
جور بولدۇق شادلىقىڭغا ئېيتىپ ئۆلەڭ.

جەم بولۇپ ئۇرۇق - تۇغقان كۆلۈشتۇق شاد،
كۆلكىمىز ئاسمىنىڭدا قاقتى قانات.
كەڭ ئىكەن قۇچقىڭمۇ ئاسمىنىڭدەك،
شۇڭلاشقا جۇشقۇن سەندە بۇگۈن هايات.

نۇر چاچتىڭ، يول ئاچتىڭ ئۆزۈڭگىلا خاس

شىر سۈپەت بەستىڭدىن تونۇدۇم سېنى،
قاپقارا قوي كۆزۈم تونۇتتى مېنى.
بۇغداي ئۆڭ چېھرىڭدە ئىللىق تەبەسسۇم،
جىسمىڭدا جۇش ئۇردى قىزغىنلىق قېنى.

كۆرۈشتۇق قۇچاققا يېيىپ كەڭ قۇچاق،
يېقىشىپ باغرىغا باغرىنى ئۇزاق.
كېسىلگەن ئىككى تاغ تۇتاشتى گويا،
قوشۇلدى دەريا دەريا بىسوراق.

سىردىشىش ئىلكىدە ئۆتتى تالاي كۈن،
ئۇلىدى سۆهبەتنى ئارام ئالار تۈن.
ۋە لېكىن ئالمىدۇق بىز قىلچە ئارام،
يەنە بىر ئۇچرىشىش بولارمۇ مۇمكىن.

سۆيۈندۈم بەقۇۋۋەت بەردەملىكىڭدىن،
سۆيۈندۈم ئىش سۆيەر هەمدەملىكىڭدىن.
ئېتىزدا دېهقانسەن، باغلاردا باغۋەن،
شان قۇچتۇڭ هەر ئىشتا ئەردەملىكىڭدىن.

كۆكسۇڭدە قوش مىدال تۇرۇپتۇ چاقناپ،
بىرىپسەن بىرلىنغا گېتلىرنى قوغلاپ.
قادالغان چېغدا رىيخستاگقا تۇغ،
تۇرۇپسەن سەن ھەغدا دوستۇڭنى قوغداپ.

كولخوزدا تولدۇرۇپ ئاشلىق سېڭنى،
بازاردا يېقىپسەن ئەلنىڭ نېنىنى.
ئايلىنىپ كېتەلمەس ئىكەن ھېچ كىشى،
ھدلىسا سەن ئەتكەن كاۋاپ ھىدىنى.

ئاشخاناڭ بولماسكەن مېھماندىن خالىي،
كېلەركەن ئۇزۇلمەي ئىشچى، زىيالىي.
خىلمۇخىل تامىقىڭ لەززىتى بىلەن،
كېتەركەن جەننەتكە ھەممە خىيالىي.

ئاھ خۇدا، بولمىقىڭ ئاسانمۇ شۇنچە،
سەن گويا ھەريانغا چېچىلغان ئۇنچە.
نۇر چاچتىڭ ئۆزگىچە خسلىتىڭ بىلەن،
كىم كۆتكەن نۇر چاچار دەپ سېنى مۇنچە.

نۇر چاچتىڭ، يول ئاچتىڭ ئۆزۇڭگىلا خاس،
جسمىڭدا مۇجەسسەم ئىجاد، ئېھتىراس.
قەدىمىي مىللەتسەن ئەنئەنىگە باي،
ئۆرلىگىن شۇ ئىزدىن، ھامان ئالغا باس.

توقتوغۇل ①

توقتوغۇل، توختاپ ئۆتتۈم تۇغقىنىم دەپ،
شېئىرىيەت شەيداسى بوپ ئۇققىنىم دەپ.
قەبرەڭنى قىلدىم تاۋاپ، ئوقۇپ دۇئا،
ئۆمرۈمدە ئېسىل پۇرسەت ئۇتقىنىم دەپ.

قەبرەڭگە قاملىشىتۇ ئاق قالپىقىڭ،
ئاق قالپاق ئاق چوققىدۇر، تاغ قامىتىڭ.
زېمىنغا يانپاشلىغان ئالاتاۋدەك،
ئوبرازىڭ ئەل قەلبىدە، زور ئامىتىڭ.

سەن ئۆتتۈڭ كېزىپ قىرغىز دالاسىنى،
ياڭرىتىپ ئەلنىڭ يۇرەك ساداسىنى.
بەگ، بايىنى سۆكتۈڭ ھامان قۇمۇزۇڭدا،
ئوڭۇشماق كويىدا ئەل ھاۋاسىنى.

پاتمىدىڭ كەڭرى قىرغىز دالاسىغا،
ئۇچرىدىڭ بەگ، بايلارنىڭ بالاسىغا.
سولاندىڭ نەچچە قېتىم، پالاندىڭ ھەم،
سىبىرنىڭ بارسا كەلمەس دالاسىغا.

توختىماي تۇردى ياڭراپ كۈيۈڭ بىراق،
تارقىلىپ شامال ئوخشاش يىراق - يىراق.

① توقتوغۇل ساتىلغانوف (1864 — 1933) — قىرغىز ئەدەبىياتىغا ئاساس سالغۇچى ئاناقلىق خەلق شائىرى، كومپوزىتور ھەم ئۇستا قۇمۇزچى.

سەن گويا كۆۋەجىگەن دەريا ئىدىك،
چاغ كەلمەس ئىدى ساڭا ھېچبىر توساق.

خەلقىڭنىڭ مەڭگۈ ئوتلۇق ئويىدا سەن،
ئاقىنلار ئېيتىششى، تويىدا سەن.
ياشايسەن ناخشاڭ بىلەن ئەسىر ھالقىپ،
خۇش كۆلۈپ ئىسسىق كۆلنىڭ بويىدا سەن.

نەۋائىي ھەيكىلى تىكلەنگەن تاشكەنت

نەۋائىي ھەيكىلى تىكلەنگەن تاشكەنت،
تۇرىدۇ شۇ ھەيكەل بىلەن نۇرلۇنۇپ.
نە ھەيكەل، ئۇ ئۇزاق تارىخ شاھىتى،
شېئىرىيەت كۆكىدە يانغان كۈن بولۇپ.

ئۇلىنىپ ئۇ بىلەن بەش ئەسىرلىك يول،
شېئىرىيەت دۇنياسى كىردى جىلۋىگە.
مۇخلىسلار باش قويار كۈندە نەچچە رەت،
سېغىنىپ باش قويغان كەبى قىبلىگە.

«خەمسە»نى چۈشۈرمەي قولدىن قىز ـ يىگىت،
قەدىمىي ئۇزلۇقنى ساقلار ئۆزىدە.
ئىستەيدۇ سۆيگۈدە ۋاپادارلىقنى،
لەيلىنى كۆرگەندەك مەجنۇن كۆزىدە.

گەر شېرىن بولسا ئەل، سەن بول پەرھاد دەپ،
ئوغلىغا «پەرھاد» دەپ ئات قويار ئاتا.
شېرىنغا تەققاسلار قىزىنى ئانا،
ئانىلىق بۇرچىنى قىلماققا ئادا.

ئانىلار ئارزۇسى، ئاتا مۇرادى،
گۈل - چېچەك ئاچماقتا ئەۋلادمۇئەۋلاد.
گۈل قىلدى تاشكەنتنى زامانغا لايىق،
ھۇنەردە يېتىلىپ تۇمەن مىڭ پەرھاد.

ئايلاندى گۈلشەنگە چىرچىق بويلىرى،
مىرزا چۆل بەرمەكتە پاختا ھەم نېفت.
سورىسىڭ قۇرغۇچى ئاتالغان تامام،
بۇنىدىكى زەبەردەس ھەربىر قىز - يىگىت.

نەۋائىي ھەيكىلى تىكلەنگەن تاشكەنت،
تىكلىدىڭ ئەۋلادنى شۇ ھەيكەل بىلەن.
نۇر چاچار تارىخىڭ بولۇپ نەزمە - كۈي،
تىكلىدىڭ ئەجدادنى شۇ ھەيكەل بىلەن.

شۇ ھەيكەل بار بىزنىڭ مۇقامىمىزدا،
نەۋائىي تىلدا ياڭراز ئۇ ھامان.
ئۇ سېنىڭ تىلىڭدۇر، مېنىڭ تىلىم ھەم،
سۆزلىشىپ تۇرىمىز شۇڭا بىز راۋان.

ئۇلايدۇ ئاشۇ تىل نەسەب، تارىخنى،
ئوخشايدۇ شۇڭلاشقا دوپپاڭغا دوپپام.
ياد ئوقۇپ نەۋائىي نەزمىسىنى تەڭ،
ئىجىللىق مېھرىگە كۆتۈرەيلى جام.

1989 - يىلى ئاۋغۇست، سېنتەبىر

مەشرەپتە تۇغۇلغان ئويلار

دولان مەشرىپى

مەشرەپتە تۇغۇلغانمۇ دولان خەلقى،
ۋە ياكى قوشكېزەكمۇ مەشرەپ بىلەن.
مەشرەپسىز دىدارلىشىپ بولمامدۇ يا؟
تۇزۇشەر ھەر كۈن مەشرەپ ھەر ئەپ بىلەن.

قالۇنغا تەڭكەش مۇقام جارانگلىسا،
چېھرىلەر يانار شۇ دەم ئاتەش بولۇپ.
ئۇسسۇلغا چۈشەر ھەممە، يوقتۇر بۇندا
تارتىشمۇ، تارتىنىشمۇ، ھەم تەكەللۇپ.

دەسسىشەر دەۋر قىلىپ ھەممە بىردەك،
چېكتىمە، جۇلا، سەنەم، سەنەقەسكە،
يىگىتلەر غۇرۇرى ھەم قىزلار نازى،
نۇر بولۇپ سىڭگەن بۇندا ھەر نەپەسكە.

نامايان بوۋاي، مومای كۆزىدىمۇ
مۇقەددەس ئاشۇ غۇرۇر، شۇ نازاكەت.
تاپقاندەك ياشلىقنى گويا ئۇندىن،
بەسلىشىپ ئوينار ياشلار بىلەن رەت ـ رەت.

شۇ غۇرۇر، شۇ نازاكەت ئىلكىددۇر،
ئون ياشار نارەسىدە ئوغۇل - قىزمۇ.
شۇ غۇرۇر ئىلھامغا بولدۇق ئورتاق،
تارتىنىش، ياتسىراشنى تاشلاپ بىزمۇ.

شادلىقتىن ئۇرغۇپ دىلدا زور ھاياجان،
ۋۇجۇدۇم كەتتى يايراپ، سۆيۈندى جان.
شۇ شادلىق بەخش ئەتكەن ئىپتىخاردىن،
تېپىلدى سوئالىمغا جاۋاب شۇئان.

خۇشاللىق مەشرەپنىڭ مەناسىكەن،
مەشرەپ خۇشاللىقنىڭ سەيناسىكەن.
كېلەركەن ئاڭا شادلىق ئىزدىگەنمۇ،
كېلەركەن ئاڭا ياشلىق ئىزدىگەنمۇ.

ئۇسسۇلچى بوۋاي

ئاق ئېچىلغان ئەتىرگۈلمۇ ئۇ،
باشتىن - ئاياغ كىيىنىشى ئاق.
(يەكتىكى ئاق، كىيگەن بۆكى ئاق،
چاچ - ساقىلى، بىر جۈپ قېشى ئاق)

ئۇچۇرۇپ ئۇ ئاشۇ قېشىنى،
ماڭلىيىدا ئاق قۇ ئۇچقاندەك.
چۈشتى غۇلاچ كېرىپ ئۇسسۇلغا،
خۇشال كۈلۈپ، ۋىسال قۇچقاندەك.

مۇزىسىنى سەكرىتەر تىنماي،
خۇش ئاھاڭغا تەڭكەش پۈت دەسسەپ.

گاهی تىنچ ئۇزگەن يەلكەندەك،
گاهی ئاققان سۇدەك ئۆركەشلەپ.

زوق بېرىدۇ ھەربىر ھەرىكتى،
گۈزەللىكنىڭ بولۇپ سۇلكتى.
تەسۋىرىدەك ياكى شوخ سازنىڭ،
بولار جاننىڭ شېرىن ئۇلپتى.

قىلىپ ئۇنى زوق بىلەن كۆرەك،
ھاياجاندىن جۇش ئۇردى يۈرەك.
بوۋايغىمۇ، بۇ مەشرەپكىمۇ،
شېئىرىمدىن چاچتىم گۈل - چېچەك.

بولۇپ نەغمە، ئۇسسۇل سورۇنى،
شۇنداقلارنى ياراتتى مەشرەپ.
شۇنداقلاردىن تېپىپ كامالەت،
شۆھرىتىنى تاراتتى مەشرەپ.

مەشرەپ ئىكەن ئىجاد قۇچىقى

گۈل ئۇسسۇلى ئوينىلىپ بىردىن،
قولدىن - قولغا ئۆتتى گۈلدەستە.
نە گۈلدەستە، گويا ئوت - يالقۇن،
كەتتى سورۇن قىزىپ بىر پەستە.

گۈلنى ئالغان شوخ ئۇسسۇل بىلەن،
ھەمراھىغا سۇنار خۇش كۈلۈپ.
بېيىت تەلەپ قىلار ھەمراھى،
ئاڭا تەزىم بەجا كەلتۈرۈپ.

ئوقۇلدۇ يېڭى بىر بېيت،
توقۇلدۇ يېڭى بىر بېيت.
دەيدۇ گويا ھەممە مېھرىڭنى،
بېيت قىلىپ كۆڭلۈمنى ئېرىت.

ئوقۇلدۇ يېڭى بىر بېيت،
توقۇلدۇ يېڭى بىر بېيت.
دەيدۇ ھەممە سورۇننى گويا،
يېڭى - يېڭى بېيىتتا بېيت.

يېڭى - يېڭى بېيت ئېيتىلدى،
سورۇنغمۇ مەزمۇن قېتىلدى.
شائىر ئىكەن خەلقىم تەبىئي،
ھەممە مەشرەپ بىلەن يېتىلدى.

مەشرەپ ئىكەن ئىجاد قۇچقى،
تاۋلار ئەلنى ئوتلۇق ئوچقى.

پوتا ئۇسسۇلى

قىزىق ئىكەن پوتا ئۇسسۇلى،
قىزىق ئىكەن بۇنىڭ ئۇسۇلى.
چىقسا پوتا كىمنىڭ قولىغا،
ئۇ ھۆكۈمران ئىكەن شۇ يولى.

پوتا سۇنۇپ، تارتىپ ئۇسسۇلغا،
قول ئۇزارتسا ئۇرۇپ قولىغا.
ئايلاندۇرار مەيداننى نەچچە،
پىرقىرىتىپ ئوڭ ۋە سولىغا.

لېكىن بۇندا يېگەن تاياققا،
زارلاپ ھېچكىم تولغماس بويۇن.
زارلانسا گەر قانچە تاياق يەپ،
شۇنچە كۈلكە قوزغار بۇ ئويۇن.

چەبدەسلىككە ئۆگىتەر شۇڭا،
بۇ ئويۇننىڭ بارچە ھەرىكىتى.
چەبدەس كىشى تەگكۈزمەس تاياق،
كۆپ تاياق يەر ئەڭ پالاكىتى.

بىر قىز بىلەن بىر يىگىت بىراق،
كۆرسەتمىدى بۇنداق ماھارەت.
يىگىت قىزغا ئۇزىتىپ پوتا،
سىلكىپ قويدى ھاۋادا پەقەت.

قىز قىزاردى لەيلىقازاقتەك،
پوتا ئۇچۇن قولمۇ سۇنمىدى.
يىگىت ئۇنى قايتا ئۇرمىدى،
ئۇرۇشقىمۇ كۆڭلى قىيمىدى.

بولدى ئايان سىرى ئۇلارنىڭ،
مەشرەپ ئەھلى خۇشال كۈلۈشتى.
دېمەك ئۇلار مەشرەپ ئەھلىدىن،
سۆيگۈسىگە ئۇنۇان ئېلىشتى.

خاتىمە

بەك كەڭ ئىكەن مەشرەپ قۇچقى،
مەزمۇنىمۇ ئىكەن شۇنچە مول.

بولۇپ «ئوتتۇز ئوغۇلنىڭ گۈلى»،
ئۆسكەن شۇڭا بۇندا قىز ـ ئوغۇل.

ئايمۇ پاتتى، تۈگىدى ئويۇن،
يۈرىكىمدە چوڭقۇر ئىز قالدى.
قۇلىقىمدا ياڭراق ساز ـ ناۋا،
يادىمدا شۇ ئوغۇل ـ قىز قالدى.

مەن سېغىنسام دولانلىقلارنى،
بولار مەشرەپ يادىمدا پەيدا.
ـــ قىزىتقىلار، ـــ دەيمەن، مەشرەپنى،
قىلىپ جاھان ئەھلىنى شەيدا.

1990 ـ يىلى، مەكىت ـ ئۈرۈمچى

چقتىڭىز

(پىشقەدەم خەتتات ـ رەسساملارغا بېغىشلايمەن)

ياشىنىپسىز، پەيتى كەلدى، دەم ئېلىشقا چقتىڭىز،
دەم ئېلىشقا پىكرىڭىزنى جەم قىلىشقا چقتىڭىز.

نەۋرىڭىزمۇ چوڭ بولۇپ، بوپتۇ راۋان مەكتەپكە،
دوستنى يوقلاپ، ئۆزگە غەمنى كەم قىلىشقا چقتىڭىز.

جۇپتىڭىزمۇ شادلىنىپ، ئاچتى قويۇن سىزگە كۇلۇپ،
ئوۋلىماقتا كۆڭلىنى ھەم پەم قىلىشقا چقتىڭىز.»

جۇپتىڭىز دەيدۇ خۇشال: «ئىلكىمىزدە ھەممە بار،
لەززىتىگە مېنىمۇ ھەمدەم قىلىشقا چقتىڭىز.

ۋە لېكىن ئېپ كەلدىڭىز قەغەز، كىتابنى دەستىلەپ،
ئاڭا بارلىق ۋاقتىڭىزنى يەم قىلىشقا چقتىڭىز.»

جۇپتىڭىز قاقشايدۇ دائىم: «ئەمدى بۇ قانداق قىلىق،
دەم ئېلىش قانداق نېمە، بىلمەي نېمىشقا چقتىڭىز؟»

سىزسىز ھەم يازسىز تۇننى ھامان تاڭغا ئۇلاپ،
كۇچ يىغىپ تەڭگە گويا قايتا چېلىشقا چقتىڭىز.

پەش، چېكىت يۇلتۇز بولۇپ، نۇر چاچار كۇندەك پىكىر،
يورۇتۇشقا باشقىنى شامدەك يېنىشقا چقتىڭىز.

دەستلەندى قولىڭىزدا بېزىلىپ سانسىز ۋاراق،
ھەر ۋاراقتىن خۇش پۇراق بىر گۈل ئېچىشقا چىقتىڭىز.

ئاچمىسا گۈللەر چېچەك بولغاي باھاردا نە ھۆسن،
دەۋرىمىز باھارىغا خۇش سىن قېتىشقا چىقتىڭىز.

كىم دېگەي بۇ ھالدا سىزنى «قالمىدى تەندە مادار،
ياشىنىپ، ياستۇق يۆلەپ ئوڭدا يېتىشقا چىقتىڭىز.»

قىسقا ئىنسان ئۆمرى، يەتمەيدۇ ئىمكان ھەممىگە،
بولسا زەررە كۈچ ـ قۇۋۋەت ئەلگە قېتىشقا چىقتىڭىز.

ياش بوغۇنلار دەيدۇ شادىمان: «سىز پەخرىلىك پىشقەدەم»
پىشقەدەم خىسلىتىنى دىلغا چېتىشقا چىقتىڭىز.

ئۇنتۇماس ئەۋلاد ھامان سىزدەك باھادىر ئاتىنى،
مەڭگۈ مەردلىك روھىنى يالقۇنلىتىشقا چىقتىڭىز.

1992 ـ يىلى مارت

سۆيگۈ ئۇچقۇنلىرى

ئەي پەرى

بىر كۆرۈپ كىردى كۆڭۈل ئىشقىڭ كويغا، ئەي پەرى،
ئىككى كۆرمەكنى پىقىر پۈكتى ئويغا، ئەي پەرى.
ئۇچ كۆرۈشكە گەر نىسىپ قىلسا مۇيەسسەر ئىگىسى،
پەس كىلەر بەلكىم ساما پىقىر بويغا، ئەي پەرى.
تۆت كۆرۈپ تاپسام ۋىسالىڭ ۋەسلىدىن بىر زەررە نۇر،
قاپلىغاي تەلەي گۈلۈم ئەلنى بۇيغا، ئەي پەرى.
بەش كۆرۈپ دەرمەن: ئەمەس ئەپسانە ھۆرلەر قىسسەسى،
بەردى جان ھۆسنۈڭ شۇ ھۆر رەشگىرويغا، ئەي پەرى.
ئالتە كۆرسەم مەي ئىچىپ سۆيگۈ ۋىسالىڭ جامىدىن،
يەتتە ئىقلىمنى پىقىر يىغقاي تويغا، ئەي پەرى.

جىسمىم ئىشق، مەن ئىشتياق

بىر يىگىت ئەردىم غەم ـ غۇسسە، ئازابلاردىن يىراق،
نە بالا بولدىكى، كۆيدۈردى مېنى ئىزگۈ پىراق.
ئاقتۇرۇپ جىسمىمدا قېنىمنى گويا يالقۇن سۈپەت،
مىڭ قۇياش تەپتىنى كىرگۈزدى بۇ تەنگە ئىشتياق.
«ئىشتياقنى تارتا ـ تارتا ھېچ ماداريم قالمىدى»،
كۈندۈزى بەھوش، گاراڭمەن، كېچىدە بىدار بىراق.
گەر دېسەم ئاھ، ئۆرتىنەر ئالەم ئۇنىڭ يالقۇنىدىن،

گەر دېسەم ئۇھ، ئۇھلىرىم ياققاي ساماالرغا چىراغ.
شۇكرىكىم، تاپتىم لېكىن ئۆمرۈم يولى، مەنەسىنى،
جان پىدا جانانغا يەتكەي نېچۈك چەكمەي پىراق.
مەن تۆرەلدىم سۆيگۈنىڭ يالقۇنىدىن قايتا بۇگۈن،
سىڭدى جىسمىم ئىشقىغا، جىسمىم ئىشق، مەن ئىشتىياق.

ئەجەب غەمزىلىرىڭ باردۇر

ئەجەب غەمزىلىرىڭ باردۇر قىلىپ مەپتۇنۇ ھەيرانە،
بولۇپ لاله، ئۇچار كۆڭلۈم قۇشى ھەريانە ـ ھەريانە.
ئەگەر كۈلسەڭ كۆڭۈل يايراپ ئالار ھۆسنۈڭ نۇرىدىن زوق،
بولۇپ شەمئىگە جان پەرۋەر گويا پەرۋانە ـ پەرۋانە.
تۇرۇلسە قوشۇماڭ، لېكىن ئەمەسمەن مەن ئۆزۈم ئەسلا،
گادايدۇرمەن بوسۇغاڭدا ھامان ۋەيرانە ـ ۋەيرانە.
چېچىلغان ئۇشبۇ كۆڭلۈمدىن خىتاب ئەيلەر مېنىڭ جىسمىم،
ئىدىم بىر دانە، بولدۇم مەن بۇگۈن ھەر دانە ـ ھەر دانە.
ساڭا خوپمۇ مېنى قىيناش چىرايلىق غەمزە ـ تەننازدا،
نە بولغاي قۇت ـ ۋىسال بەرسەڭ بولۇپ سۆيگۈدە مەردانە.

ئىزىڭدىن كېزىمەن دائىم

سېنى كۆردۈم، سېنى سۆيدۈم بۇ جانمنىڭ جانانى، دەپ،
ئەجەب قاچتىڭ قىيا باقماي قۇتۇلماقنىڭ تامانى، دەپ.
ئىشق ئەھلى ئۇچۇن قسمەت ھامان شۇنداق پۈتۈلگەنمۇ،
بۇرۇن ئادەمئاتا كۆيگەن شۇ قسمەتتە ھاۋانى، دەپ.
ئۇدۇمدۇر بۇ ئىشق ئەھلى ئۇچۇن كۆيمەك ۋەسل ئىزدەپ،
ئىشق تاۋلار ئوتى بىرلە ئەبەدلىككە ۋاپانى، دەپ.
دېمەسمەن ئاھ، شۇڭا قانچە ئوتۇڭدا ئۆرتىنىپ كۆيسەم،

ئىزىڭدىن كېزىمەن دائىم ئۆزۈڭ قىلغىن داۋانى، دەپ.
گۈزەل ئارمانلىرىم ئىشقا ئاشارمۇ بىر كۈنى دىلبەر،
كېلەرسەنمۇ قۇچاغىمغا ئەجەب تارتتىڭ جاپانى، دەپ...

سەن پەرى

يوقتۇر جاھاندا سەندەك بىر پەرى،
بولسىمۇ بولماس مەندەك مۇشتەرى.
قەددىڭ نىھالى ئۆسمەس ھېچ باغدا،
ئۆسسىمۇ يەنە ئۆزۈڭ سەرۋەرى.

غۇنچە لېۋىڭدەك ھېچ غۇنچە بولماس،
بولسىمۇ بولماس لېۋىڭدەك بەھرى.
چولپان كۆزۈڭنى دوراماس چولپان،
نە قىلغاي ئۇندا كۆزۈڭنىڭ سېھرى.

ئايدەك جامالىڭ داغ سالدى ئايغا،
ئايدىن نۇرانە ھۆسنۈڭ ئەنۋەرى.
مەن سېنى كۆردۈم ئازدىم ئەقلىمدىن،
قۇتقۇزغۇچۇم سەن ئەي ھۆر - پەيكەرى،
تۇرغانغا سۇنغىن ۋەسلىڭ مەيىدىن،
يانسۇن چاراقلاپ سۆيگۈ ئەختەرى.

سۆيگۈ

سۆيگۈ ئۆلمەس سۆيگۈگە ئالەم گۇۋا،
سۆيگۈسىز ئادەم خاراب، ئالەم غۇۋا.

سۆيگۈنى ئەتسە تەقىب، تىل تۇتۇلار،
سۆيگۈسىز دەرد ئەھلىگە يوق ھېچ داۋا.
سۆيگۈدۇر ئادەم روھنىڭ جلۇسى،
سۆيگۈسىز ئىنسان قۇرۇق قاقشال گويا.
ئۆلمىگەن جان سۆيگۈدىن لەززەت تاپار،
سۆيگۈ ئىنسانغا زۆرۈر سۇ ۋە ھاۋا.
قايتىلاپ كىردىم كوچاڭغا شۇڭا مەن،
سۆيگۈنى ناخشام ئۈچۈن ئەيلەپ راۋا.
جور بولۇپ قوشقىن ئاۋاز ئەي گۈل نىگار،
ئۇلغاي «ئوششاق»قا «سىگاھ»نى «ناۋا».
ياڭرىسۇن ئاۋازىمىز ھەر يان تاراپ،
خۇددى قۇچقاندەك زېمىننى شوخ سابا.

قەدىناس ناخشا

قايتىلاپ كىردىم كوچاڭغا، ئەي نىگار،
بۇ قەدىم ناخشامنى ئەيلەپ دىلغا يار.
ئەيلىمە بۇنداق تەئەججۇپ كونا دەپ،
يەنىلا ناخشامدا ئىشقىڭ مېھرى بار.
ھەر قېتىم ئېيتسام بۇنى زوقۇم بىلەن،
جۇش ئۇرار قەلبىم مېنىڭ بىئىختىيار.
قىلىدۇ پەرۋاز يىراقلا ئويلىرىم،
دىلنى ئەيلەپ گۈل يۇزۈڭگە ئىنتىزار.
سۆيىمەن ھەر دەم شۇڭا بۇ ناخشىنى،
قىلغۇسى ئېيتقانچە ئىشقىم جلۇىدار.

مەڭگۈ ئۆلمەس سۆيگۈنىڭ جۇلاسى ئۇ،
قىش ۋە ياز كۆڭلۈم بېغىنى ياشنىتار.
چاچلىرىمغا قونسىمۇ ئاپپاق قىروۋ،
سۆيگۈدىن قەلبىمدە ياشلىق ـــ نەۋباھار...

بولسا

1

ياڭى بولسا، ياندا بولسا، كۆرۈشۈپ تۇرسا،
بىر شاختىكى جۈپ غۇنچىدەك تېگىشىپ تۇرسا.
بىللە ئويناپ، بىللە كۈلسە، ھەسرەت چەكمىسە،
كۆرەلمەسلەر پىتنە قىلىپ، ھەسەت چەكمىسە.

2

كۈلپەتتە بولۇپ ھەمدەم تاغ كەبى يۆلەك بولسا،
ئۇسسىسا بولۇپ زەمزەم داۋائى يۈرەك بولسا.
كۆزلىرى خۇمار بولسا، بويىندا تۇمار بولسا،
لەۋلىرىدىن سۇ بەرسە دىل ئاڭا خۇمار بولسا.
رۇخسارى تولۇن ئايدەك، چاچلىرى سىياھ بولسا،
ھىجران تۇنىدە يارنىڭ يولىغا زىيا بولسا.

كۆڭۈل ئىستىكى

ئۇمىد ئاتا قىلغاي ماڭا كۆڭلۈم ئىستىكى،
ئىستىكىمنى يارىم ئۆزۈڭ ئادا قىلغايسەن.

بىر سېنى دەپ كەزدىم ھىجران بايا‌ۋانىنى،
ۋىسالىڭدىن دىلغا كەۋسەر ئاتا قىلغايسەن.

مۇشكىلاتنى يەڭمەك ئەسلىي مەردلىك قىسمىتى،
مەردلىك ئۆزى باتۇرلارنىڭ ئورتاق خىسلىتى.
دەيمەن شۇڭا جاپانىڭمۇ باردۇر نېمىتى،
چەكسەم جاپا گەر يولۇڭدا ۋاپا قىلغايسەن.

ۋاپانى دەپ چەكمەك جاپا مەردلىك قىممىتى،
ۋاپا ئەيلەپ چەكمەك جاپا دەۋران ھېكمىتى.
ئۆتتى دەۋران، ئۆچمىدى ھېچ ئاشقلار ئىتى،
زۆھرە، سەنەم، ئۇزرا بولۇپ سادا قىلغايسەن.

ۋەسلىڭ غېمى

ۋەسلىڭ غېمى يۈرىكىمنى چاك قىلدى،
داۋاسىنى سەندىن ئىستەپ كېلۇرمەن.
ئىشقىڭ ئۆرتەپ بۇ تېنىمنى خاك قىلدى،
سېمىاسىنى سەندىن ئىستەپ كېلۇرمەن.

شەيدالىقىم ئايان زەپىران يۈزۈمدىن،
دىل ئېزىلەر ھەردەم غەملىك سۆزۈمدىن.
قوش بۇلاقتەك ئاقار يېشىم كۆزۈمدىن،
شىپاسىنى سەندىن ئىزدەپ كېلۇرمەن.

سۇ قاينىماس قازانغا ئوت ياقمىسا،
گۈل ئېچىلماس باھار سۇيى ئاقمىسا.
ئاشىق كۈلمەس، مەشۇق كۈلۈپ باقمىسا،
مەنەسنى سەندىن ئىزدەپ كېلۇرمەن.

سۆيگۈم ئىشقى نەھالىگدۇر

مېنى ئىشق يولغا سالغان
قەددى شەمشاد كامالىگدۇر.
تەندىن ئەقىل ـ ھوشۇم ئالغان،
مىسلى ئايدەك جامالىگدۇر.

باھاردەك گۈل پەسلىگنى دەپ،
مۇھەببەتلىك ۋەسلىگنى دەپ،
ھۆر ـ پەرىدەك ئەسلىگنى دەپ،
دەرد چەكمىكم قامالىگدۇر.

يېتەرمەن دەپ مۇرادىمغا،
ۋەدە قىلدىم ئۆز ئالدىمغا.
سەرسان قىلغان مېنى ھەريان،
بويى مەستخۇش شامالىگدۇر.

قېينىما دەر كۆڭلۈم ساڭا،
تەئەللۇق دەر ئۆمرۈم ساڭا.
كۆڭلۈمدە سەن، ئۆمرۈمدە سەن،
سۆيگۈم ئىشق نەھالىگدۇر.

كەلمىسەڭ باراي ياريم

بىر ئۇيان ئۆتۈپ كەتتىڭ،
بىر بۇيان ئۆتۈپ كەتتىڭ.
ساچىگنى پۇلاڭلىتىپ،
كۆڭلۈمنى چېتىپ كەتتىڭ.

ئۇيانمۇ ئۆتەي دەيمەن،
بۇيانمۇ ئۆتەي دەيمەن.
بىر كۈلۈپ باقار بولساڭ،
مىڭبىر چۆرگىلەي دەيمەن.

ئالدىڭغا بارايمۇ، يار،
يولۇڭغا قارايمۇ، يار.
قول سىلىپ چىقىپ كەلسەڭ،
پايانداز سالايمۇ، يار.

ئۇيانىنىڭ داۋانى يوق،
بۇيانىنىڭ ياۋانى يوق.
كەلمىسەڭ باراي ياردىم،
سۆيگۈنىڭ پايانى يوق.

1993 ـ يىلى، ئۈرۈمچى

ئاياللار

ئايال

مەن ئايالدىن تۇغۇلدۇم،
ئۆستۈم ئايال قوينىدا.
بولدى ئايال سىردىشىم،
ھەردەم ئوتلۇق تۇيغۇدا.

لەززىتىنى دۇنيانىڭ
كۆردۈم ئايال مېھرىدىن.
كۆردۈم گۈزەل ئىقبالنى،
نۇر ئوينىغان چېھرىدىن.

ئۇ ھاياتنىڭ بۇلىقى،
ئۇلۇغلارنىڭ ئۇلۇغى.
يوق ئۇنىڭسىز ئالەمنىڭ،
گۈزەللىكى، خۇشلۇقى،

سىردىشىم ئۇ مۇڭدىشىم،
تائەبەتلىك قولدىشىم.

ئانا

يارالدىمۇ ئالەم سېنىڭدىن،
يارالدىڭمۇ يا سەن ئالەمدىن؟

ياشنماقتا كۆچ تېپىپ ئالەم،
سەن تەۋەللۇت قىلغان ئادەمدىن.

دېمەك ئالەم ئادەم ئىلكىدە،
ئادەم بىلەن ئالەم كۆلكىدە.
گەر بولمىسا ئادەم، ئالەمنىڭ،
نېمە جىلۋە بولسۇن ھۆلكىدە؟

ئانا بولۇپ ئۇلۇغ ئادەمگە،
ھاياتلىقنى ياراتقان ئۆزۈڭ.
ھۆسنۈڭدىن نۇر چېچىپ ئالەمگە،
گۈزەللىكنى تاراتقان ئۆزۈڭ.

ئۇچساق تاڭلار يۇلتۇزلار ئارا،
دىلدا نامىڭ يەنە سەرلەۋھە.
قۇتلۇقلانسا ئۇلۇغلۇقتا كىم،
تەئەللۇقتۇر ساڭا ھەر لەۋھە.

يار

قەسەمەت مېنى قىلدى ساڭا يار،
قىلدى ھەمدە دىدارىڭغا زار.
دىدارىڭدىن بەرسەڭ كۆرۈنۈش،
شادلىقىمغا كەلگەي جاھان تار.

باسقان ئىزىڭ زىيارەتگاھىم،
ھۆسنۈڭ كۆڭلۈم كۆكىدە ماھىم.
خىيالىڭدا بىدارمەن كۈن - تۈن،
قاپلار كۆكنى بۇلۇتتەك ئاھىم.

خیالمدا کۆرمەك ئستەیمەن،
لەۋلىرىڭنى سۆيمەك ئستەیمەن.
ياشايمەنغۇ شۇ لەۋلەرنى دەپ،
جۇنۇنلۇقتىن ئۆرنەك ئستەیمەن.

ۋۇجۇدۇمدا سۆيگۈك ئېقىنى،
كۆزلىرىمدە ئشقىلك چېقىنى.
قىلىپ شۇنچە مەپتۇن ـ مۇپتىلا،
نېمە كويغا سالسەن مېنى؟

كۆيۈپ ـ كۆيۈپ ئوتۇڭدا شۇڭا،
مسالى بىر پەرۋانە بولدۇم.
كۈندە نەچچە ئۆلۈپ ـ تىرىلىپ،
مەڭگۈ ئۆلمەس ئەپسانە بولدۇم.

سەن بىر تىرىك مەبۇدە ماڭا

جسمىڭدىكى نازۇكەرەشمە،
يوق ئىزدىسەم ئىقلىم ئىلكىدە.
تەسۋىرىگە يۇقتۇرماس سۆزمۇ،
شائىرلارنىڭ كۆڭۈل مۇلكىدە.

ئۇنى ئەينەن سىزىپ چىقالماي،
كېزەر رەسسام رەڭ دۇنياسىنى.
ھەيكەلتىراش تاراشلار مەرمەر،
ئىزدەپ ئۇنىڭ نۇر جۇلاسىنى.

لېكىن، ئەپسۇس قانچە ئۇرۇنسۇن،
ئوخشتالماي ئاۋارە ساڭا.
باش قويمەن ساڭىلا شۇڭا،
سەن بىر تىرىك مەبۇدە ماڭا.

بولمىساڭ ...

خىيالىم ئالەمنى چىقسا ھەر كېزىپ،
چىقمەن سەن ئۈچۈن سۆزدىن دۇر تىزىپ.
مەجنۇندۇر جىمكى كاسپلار ئەھلى،
ئىشلەيدۇ سەن ئۈچۈن ئەقلىدىن ئېزىپ.

گەر ھالقا ياسسا زەرگەرلەر زەردىن،
تەققاسلار يۈلتۈزغا، ئايغا، قۇياشقا.
تىككۈچى توزدىنمۇ ئۆزگىچە ئۇزلۇق،
ئىزدەيدۇ سەن ئۈچۈن باشقىدىن باشقا.

موزدۇزلار قوپۇرۇپ پاشىنى سەر خىل،
يەتكۈزمەك بولىدۇ كۆككە بېشىڭنى.
باپكارلار رەڭ بېرىپ شايغا ھەر خىل،
باھارغا ئوخشاتماق بولار جىسمىڭنى.

كۆرىمەن ھەممىنى، سۈرىمەن خىيال،
ھەممىسى سەن ئۈچۈن ئەي ئېسىل ئايال.
تېخىمۇ جىلۋىدار بولسۇن دەپ سېنى،
ئىزدىنەر ھەممىسى، ئەي ساھىبجامال!

بولمىساڭ سەن ئەگەر بولماس بۇ ئىجاد،
ئىجادقا دەۋەتكار سەن ئۆزۈڭ پەقەت.

گۈزەللىك ئۇقۇمى خاستۇر ساڭىلا،
گۈزەللىك دۇنياسى سەن ئۆزۈڭ ئەبەد.

خاتىمە

مەھلىيا سەن، مەھلىيا مەن ھەم،
مەھلىياغا مەھلىيا كېرەك.
بۇلبۇل نېچۈن سايرىغاي بىدار،
قىلمىسا گەر جىلۋە گۈل ـ چېچەك.

گۈل ۋە بۇلبۇل مسالى بىزگە،
بولسۇن ئەبەد ـ ئەبەدكە ئۆرنەك.
مەھلىياغا بولۇپ مەھلىيا،
بولايلى بۇ ئالەمگە بېزەك.

1994 ـ يىلى ئىيۇن، ئۈرۈمچى

ئوت يۇرتىدا ئوتلۇق كۈي

كارىز ھېكمىتى

ئەي تۇرپان مەن سېنى كۆرىمەن پات ـ پات،
جۇش ئۇرۇپ قەلبىمدە قاياق ھېسسىيات.
ئۇستۇڭ ئوت، ئاستىڭدا زۇمرەت شوخ ئېقىن،
دەيدىكەن كۆرگەنلەر بۇ زور تىلسىمات.

دېيىشەر خۇش كۈلۈپ ئوغۇل ـ قىزلىرىڭ،
تىلسىمات ئەمەس بۇ، بەلكى كەشپىيات.
يالقۇننى قوغلىغان زۇمرەت ئېقىندا،
كارىزچى ھېكمىتى بۇنىڭغا ئىسپات.

شۇ ئېقىن ئىزىدىن كىردى جىلۋىگە،
تۇمەنمىڭ گۈل ـ چېچەك ئېچىلىپ قات ـ قات.
مۇئەتتەر ئەيلىدى ھەر يانىنى ھىدى،
چىقىرىپ ھاياتلىق بەرگىدىن قانات.

ھېچقانچە ئەمەسكەن دەپ قالما ھەرگىز،
ھەر كارىز بېشىغا چىقساڭ چېپىپ ئات.
يەتتە قات يەر تەكتى بېشىدۇر ئۇنىڭ،
شۇڭغۇماق ئۇنىڭغا تەسەۋۋۇرغا يات.

زیارەت ئەیلسەڭ تۇرپاننی شۇڭا،
ئەڭ ئاۋۇال كارىزنی كۆرگىن دوستۇم شاد.
كارىزچی گویاكی خىزىردۇر بىلسەڭ،
كارىزدۇر بىر ئۇلۇغ كەشپىيات ـ ئىجاد.

ئىچتىم مەن ئوچۇملاپ كارىز سۇيىنى،
ھەر قەترە ـ تامچىسی بىر ئابىھايات.
نۇرلاندی كۆزلىرىم لەززەت ئىلكىدە،
كۆزۈمگە كۆرۈندی ئىجادكار ئەجداد.

بېزەكلىك

گۈل چاچار ھۆرلەر گویا ئويناپ ئۇسسۇل،
ھەربىری توزنىڭ ئۆزی، چرایی گۈل.
ساماۋی كۆيلەر ياڭرار ھەر تەرەپتە،
سېھرىدىن سۆكۈناتتا كۆيچی بۇلبۇل.

داپ، ساتار، بۇرغا، تارشا، ھەم يالغۇزەڭ،
ھەربىری بېزەكلىككە كۆركەم بېزەڭ،
كېلىدۇ كۆيلەپ تەكشی قەدىم تىلدا،
ئەجدادلار غۇرۇرىنی قىلىپ كۆرەڭ.

ئۇلىدی ئەسرلەرنی ئەسرلەرگە،
ھەر سۆزۈق تاملىرىغا نەقش بولۇپ.
چۈش كەبی بولدی نىھان يەنە كۆپی،
يىل ـ ئەسر شامالىری ھۇۋلاپ ئۆچۈپ.

مەۋجۇتلۇق يوقالمايدۇ لېكىن ھەرگىز،
يەنە يىل شامالىلىرى ئۇنى ئاچتى.
تەۋەررۈك بىلىپ ئۇنى ئەجدادىدىن،
ئەۋلادلار خۇشال كۈلۈپ قۇچاقلاشتى.

مۇقەددەس قامۇس بىزگە ھەربىر سۈۋۈق،
ۋاراقلا، دەيدۇ ساڭا، مېنى تولۇق.
نائېنىق قىياسلاردىن ساقلار سېنى،
ھەر سۈرەت كۈتۈۋېلىپ ئوچۇق - يورۇق...

بىزەكلىك بېزەك ئىكەن يۇرت ھۆسنىگە،
چەككەندەك گويا كى گۈل گۈل ئۈستىگە.
قەلبىمگە نەقىش قىلىپ ئويۇۋالدىم،
تاقماقتا ئۇندىن چېچەك ئەل كۆكسىگە.

ئىدىقۇت خارابىسى ئالدىدا

قۇياشنىڭ ئاستىدا ياتقان خارابە،
سۈكۈتتە ئۆتكۈزدۈڭ تالاي ئەسىرنى.
يۇلتۇزلۇق كېچىلەر تۇرامسەن چۈشەپ،
ئۆتمۈشۈڭ بالقىغان قەدىم قەسىرنى.

سەن كەبى سۈكۈتتە باقمەن ساڭا،
ئاختۇرار نەزەرىم ئۆتمۈشۈڭدىن ئىز.
ھەر كۈملاچ، كېسىكىڭ بىر قامۇس بېتى،
سۆزلەيدۇ ئۆتمۈشنى ئۇنسىز، تىنىقسىز.

ئاڭلىدى ۋە بەلكىم چۈشەندى بىر - بىر،
تېمىڭغا ئسمىنى تىركىدى بىر قىز.
ئالدىڭدا سۈرەتكە چۈشتى بەس - بەستە،
نەچچە توپ ئالتۇن چاچ، دېڭىز رەڭلىك كۆز.

جانلاندى ئۇلارنىڭ ئالدىدا بەلكىم،
قەدىمىي سۈرىتى يېپەك يولىنىڭ.
مەغرىبنى مەشرىققە ئۇلىغان شۇ يول،
بولدى چىن سىمۋولى دوستلۇق ئۇلىنىڭ.

مەرىپەت نۇرلىرى ئاقتى شۇ يولدا،
كارۋانلار ھەر يانغا تىنماي ئاققاندەك.
تونۇدۇق سوقراتنى، ئارىستوتېلنى،
ھە ئۇلار سۇجۇپنى بىزدىن ئۇققاندەك.

پەلەككە ئۆرلىگەن قەلئەلىرىڭدىن،
كېتىشكەن قانچىلار ئېلىشىپ ئۆرنەك.
ماختىشىپ بەس - بەستە كارىزلىرىڭنى،
ئىچىشكەن سۇيىنى قاندۇرۇپ يۈرەك.

مۇقاملار ياڭرىغان ئېتەكلىرىڭگە،
بۇلبۇللار ھەرقاچان ئىدى جان پىدا.
ئامىتىڭ ئۇستىگە قاتلايتتى ئامەت،
تۆگىلەر كارۋىنى ياڭراتقان سادا.

قاچانكى بۇرۇلدى ئوكيانغا بۇ يول،
شۇ كۈندىن باشلاپلا ئامىتىڭ قاچتى.

كارۋانسىز مۇڭلانغان يىپەك يولغا،
چۆل ـ دەشتلەر بوراننى قويىننى ئاچتى.

چۆل ـ دەشتلەر ئىلكىدە بېكىنىپ ئۇزاق،
قالدىڭسەن ئالەمدىن بەكمۇ يىراقتا.
سۇكۇتتىن ئۆزگىنى بىلمىدىڭ بىراق،
يانساڭمۇ ئۆتمۈشنى ئەسلەپ پىراقتا.

ئېخ، بۇگۈن كەڭ جاھان ئويغاندى قايتا،
قەدىمىي ئىزلارنى كېلەر ئاختۇرۇپ.
يورۇتماق بولىدۇ يىپەك يولىنى،
دوستلۇقىنىڭ شامىنى ئۈندا ياندۇرۇپ.

غاجىشىپ ئۆتسىمۇ يىللار شامىلى،
كەتكىنى يوق تېخى قۇم يۇتۇپ سېنى.
ئىزنا سەن شۇ قەدىم يولنى ئۇلاشقا،
ھەر ياندىن يوقلايدۇ شۇڭا ئەل سېنى.

ئۆچمىدى شۇڭلاشقا ئىدىقۇت ناملىڭ،
ئۆچمىدى شۇ ئىزگۈ قەدىمىي شانلىڭ.
مەككىگە بارماقتىن بىلىپ ملڭ ئەلا،
باش قويار بىر ساڭا بۇگۈن ئوغلانلىڭ.

يالقۇنتاغ

كۆردۈم مەن ئىسمىڭغا لايىق جىسمىڭنى،
يالقۇنسەن ساماغا ئوتلار پۈركۈگەن.

كۆيدۇ قۇش ئۇچۇپ ئۆتسە قانتى،
شۇڭلاشقا بۇلۇتلار سەندىن ئۇركۈگەن.

بىلمەيسەن قار، يامغۇر دېگەننى شۇڭا،
قىشمۇياز ئاسمىنىڭ بۇلۇتتىن خالىي.
تەپتىڭدىن قۇياشمۇ يانىدۇ شۇنچە،
زەرسىمان نۇرلىرى نەيزە مسالى.

ئۆرتەنمەس قايسى جان ئاشۇ تەپتىڭدىن،
شۇركەنمەس قايسى تەن ئاشۇ ئەپتىڭدىن.
ئۆزگىچە تۇيغۇغا چۆممەن بىراق،
زوق ئېلىپ قەلبىمگە باتۇر ئەھلىڭدىن.

تاۋلىنىپ يالقۇندا سەمەندەرسمان،
ئىستەيدۇ رىزقىنى يالقۇنۇڭ ئارا.
تىكىلمەي ساماغا قەرىدىن يەرنىڭ،
سۇغرار مايسىنى قالدۇرماي ئالا.

بولماقتا شۇڭلاشقا باغرىڭ بوستانلىق،
مۆجىزە تۇيۇلار بەلكى جاھانغا.
ماختىنىش يات بولغاچ ئىشچان خەلقىگە،
ئۇرمىدى ئۆزىنى لاپقا، داۋراڭغا.

كۆيلەيدۇ كارىزلار قازغان كىشىنى،
بېزەكلىك شاھ رەسىم سىزغان كىشىنى.
«قارا يۇز» ئۆستىگى كۆيلەيدۇ كۈن ـ تۈن،
قەلبى ئوت مەردلەرنىڭ ئەجىر ـ ئىشىنى.

يالقۇنلۇق تەپتكىمۇ سېنىڭ يالقۇنتاغ،
مەردلىرىڭ قەلبىنى قىلارکەن ئايان.
تىكىلدىم زەبەردەس قامەت ـ قەددىگە،
جۇش ئۇردى قەلبىمدە ئوتلۇق ھاياجان.

يارىتار تەبىئەت ئادەمنى تەھقىق،
ئۆزگەرتەر ئالەمنى ئادەم ھەرقاچان.
يالقۇننى گۈلزارلىق ئەيلىگەنلەرگە،
ئەرزىيدۇ يېزىلسا تۈمەنمىڭ داستان.

يالقۇنتاغ قىزى

يالقۇنغا ئوخشايدۇ يالقۇنتاغ قىزى،
قىزارغان يالقۇندا يالقۇندەك يۈزى.
ئوت سالار يۈرەككە يالقۇندىن بەتتەر،
تىكىلگەن چېغىدا نۇرانە كۆزى.

مەن دېدىم: يالقۇندىن تۆرەلگەنمۇ سىز،
ۋە ياكى يالقۇنغا بۆلەنگەنمۇ سىز.
كۆيدۈرۈپ ھەممىنى ئاشۇ يالقۇندەك،
ئۆتمەكنى يالقۇندىن ئۆگەنگەنمۇ سىز.

ئۇ دېدى: بىلسىڭىز بۇ تاغ يالقۇنى،
خەلقىمىز قەلبىنىڭ ئوتى ـ يالقۇنى.
بىز ئاشۇ يالقۇندا تاۋلىنىپ ئۆسكەن،
يالقۇنتاغ باغرىنىڭ كۆركى ـ ئالتۇنى.

مەن دېدىم: يالقۇندا ئالتۇن رەڭگى بار،
تاۋلىنار ئالتۇنمۇ يالقۇن ئىلكىدە.
بار لېكىن ئالتۇننىڭ نەرخى ـ باھاسى،
سىز ئۈچۈن يوق باھا ئالەم مۇلكىدە.

1995 ـ يىلى سېنتەبىر، تۇرپان ـ ئۈرۈمچى

مەن ئۇچۇن

(ئايالىم رىسالەت ناسىرغا)

بىلمەن جىلمىيىپ كۈلدۈك مەن ئۇچۇن،
بىلمەن سارغىيىپ سولدۇك مەن ئۇچۇن.
ئاشىققا بىر ئۆلۈپ تىرىلمەك ھاجەت،
ئۆلمەستىن ھەممىنى كۆردۈك مەن ئۇچۇن.

شۇ ئىكەن ئەزەلدىن سۆيگۈ قىسمىتى،
شۇ قىسمەت سۆيگۈنىڭ كۆركى - زىننىتى.
جاي ئىپلىپ كۆڭلۈمنىڭ تۆرىدىن شۇڭا،
ئۆمۈرلۈك مەبۇدە بولدۇك مەن ئۇچۇن.

سەجدىگاھ قېشىڭنىڭ مېھرابى ماڭا،
سىمابىتەك ئېرۇر تەن باش قويسام ساڭا.
كۆچۈرۈپ جەننەتنى ئۆيۈمگە شۇڭا،
ئابىھايات جامىنى سۇندۇك مەن ئۇچۇن.

1996 - يىلى ئۆكتەبىر

بولدىڭىز

(دوكتور خالمۇرات غوپۇرغا بېغىشلايمەن)

كەسپىڭىزدە شان قۇچۇپ ئىلمىدە مەشھۇر بولدىڭىز،
ماختىلىپ ئەل كۆيىدە ياڭراق غەزەل - خور بولدىڭىز.

كىم ھەۋەس قىلمايدۇ سىزدەك تاپماقنى شۆھرەت ئەل ئۈچۈن،
ئاشۇ شۆھرەتكە مۇناسىپ گۆھرى - دۇر بولدىڭىز.

ئۆتتى يىللار شۇ كەبى تۇننى ئۇلاپ تاڭغا تالاي،
ھەر مىنۇتنىڭ تەكتىدىن دۇر سۈزگۈچى تور بولدىڭىز.

ئىلمۇھېكمەت بابىدا قازىنىپ شانلىق ئۇتۇق،
ھەممىنى تاڭ قالدۇرۇپ خەلقىمگە مەنزۇر بولدىڭىز.

نامىڭىز تىللاردا داستان، سىزگە قايىلدۇر ئەل - ئاۋام،
بۇ رىقابەت ئالمىدە تۆھپىسى زور بولدىڭىز.

ياردىشاركەن تۆر دېگەن كىم تاپسا شۆھرەت ئەجرىدىن،
ئەھلى - ئالەم سەھنىسىدە تۇنجى ئۇيغۇر بولدىڭىز.

بارچە ئەل سۆيگەن ئوغۇلدىن كىمۇ ماختانماس خۇشال،
ماختىنىشقا ئەل ئارا بىزگە بۈيۈك تۆر بولدىڭىز.

قولىڭىزدا ساقىيىپ چىقتى تالاي سىرلىق كېسەل،
ئەسلىتىپ ئىبنى سىنانى شۆھرىتى پۈر بولدىڭىز.

تەڭرىتاغ پەرزەنتى سىز ھەم تەڭرىتاغدەك ۋەزنىڭىز،
قەلبىدە ئەلنىڭ شۇ تاغدەك قامىتى زور بولدىڭىز.

تەڭرىتاغ ئاسمىنى كەڭ ئۆرلەڭ يەنە پەرۋاز قىلىپ،
تەڭرىتاغ بۇركۇتىگە تەققاس تەسەۋۋۇر بولدىڭىز.

1996 ـ يىلى

تەمبۇرۇم

(ھۈسەنجان جامى تىلىدىن)

سەن قەلبىم ئىزھارى، ئۆمۈرلۈك يارى،
تارلىرىڭ تۇتاشقان يۈرەك تارىمغا.
ئوينىسا بارماقلار پەدەڭ ئۈستىدە،
كەڭ جاھان تار كېلەر ھاياجىنىمغا.

سەن مېنىڭ قەلبىمدىن ياڭرىغان قوشاق،
سەزگۈلەر ئويغاتقان ھېسلار نىداسى.
شۇ ھېسلار جان بەردى جىسمىڭغا سېنىڭ،
جىسمىمغا تۇتاشتى جىسمىڭ ساداسى.

ئاۋازىڭ ئوت ـ ئاتەش ئۆرتىنەر جېنىم،
ئۇ مېنىڭ ئاۋازىم، سېنىڭ ئاۋازىڭ.
قاناتلار قاقتىڭسەن شۇ ئاۋاز بىلەن،
تاڭ قىلدى جاھاننى كۆكتە پەرۋازىڭ.

تەمبۇرۇم سەن مېنىڭ ئاتەش ئاۋازىم،
تەمبۇرۇم سەن مېنىڭ كۆكتە پەرۋازىم.
تەمبۇرۇم تۇتاشقان جىسمىڭغا جىسمىم،
سەن مېنىڭ غۇرۇرۇم، پەخرىم، ئۇنۋانىم.

1996 ـ يىلى

يەك نەپەس ھۇزۇرى ئارامى جاننىڭ

(غىياسىدىن باراتقا بېغىشلايمەن)

سايرىتىپ جۇپ تارنى ياڭراتتىڭ ناخشا،
يېقىملىق ئاۋازىڭ ئۇچتى پەلەككە.
نە پەلەك، قۇچتى ئۇ كۆڭلۈم كۆكنى،
يېقىملىق ھەر سادا تەگدى يۈرەككە.

بېھوشلۇق ئىلكىدە ئۇنتۇپ ئۆزۈمنى،
ۋۇجۇدۇم ئېرىدى خۇددى سمابتەك.
كۆيلىرىڭ ئەۋجىگە چىرمىشىپ كەتتىم،
بۇلاقتا ئوينىغان شولا ئاپتاپتەك.

تىڭشايمەن گاھ خۇشال، گاھى ھوشۇم يوق،
ۋە لېكىن دېمەسمەن ھەرگىز خوشۇم يوق.
مىڭ ئۆلۈپ تىرىلگەن پەرۋانە كەبى،
ھەر يېڭى ساداغا جېنىم تەسەددۇق.

مەيلى بول پەگاھتا، مەيلى بول تۆردە،
يۈرىكىم تۆردە ئورنۇڭ ھەرقاچان.
يەك نەپەس ھۇزۇرى ئارامى جاننىڭ،
كۆرمىسۇن قولۇڭ دەرد، ياشا، بول ئامان.

1996 ـ يىلى

ئۇسسۇلچى قىز ناخشىسى

(تۇرسۇنئاي ئىبراھىمجانغا بېغىشلايمەن)

سەھنە مېنىڭ جەۋلانگاھىم، پەخرىم، شادلىقىم،
سەھنە بىلەن تاپتى كامال كۆركەم ياشلىقىم.

قارلىغاچتەك پەرۋازىمدا باھار ئەكسى بار،
ئاق قۇ سۈيەت رەپتارىمدا تاغلار بەستى بار.

چال سازەندەم شوخ سازىڭنى ياڭراق پەدىگە،
ئېيت ناخشاڭنى جارانگلىتىپ چىقسۇن ئەۋجىگە.

ساڭا تەڭكەش ئويناي ئۇسسۇل دىللار يايرىسۇن،
تاغدا كاككۇك، باغدا بۇلبۇل خۇشال سايرىسۇن.

پەرۋازىمغا سامان يولى بولسۇن پايانداز،
كۆك قىزلىرى باقسۇن خۇشال ئەيلىشىپ خۇش ناز.

تەبەسسۇمۇم بەرسۇن جىلۋە سۈبھى ھۆسنىگە،
شادلىقىمنى گۈل قىلىپ چاچاي ئالەم كۆكسىگە.

1996 ـ يىلى

لوپنۇر تەسراتلىرى

زىلزا بويلۇق كۆمۈشەك

(لوپنۇر ناھىيەسىنىڭ «كۈن كۆرمىگەن كۆمۈشەك»① دېگەن قەدىمىي خەلق ناخشىسىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ ئىلھامى بىلەن ھازىرقى زامان «كۆمۈشەك»لىرى توغرىسىدا بۇ قوشاقنى توقۇدۇم.)

زىلزا بويلۇق كۆمۈشەك
مەجنۇنتالغا ئوخشايدۇ.
كۆزى چولپان يۇلتۇزدەك،
ئاي جامالغا ئوخشايدۇ.
شوخ ئېقىندەك ئاۋازى،
سۆزى بالغا ئوخشايدۇ.

تال ـ تال چېچى قۇندۇزدەك،
يايسا تۇنگە ئوخشايدۇ.
ئاشۇ تۇننى يورۇتقان،
چىھرى كۈنگە ئوخشايدۇ.
ئاشىق بولۇپ كۆرسە كىم،
بىر مەجنۇنغا ئوخشايدۇ.

دەيدۇ تارىم قىزىمەن،
بىر ئالۋۇنغا ئوخشايدۇ.

① كۆمۈشەك ـــ قىز ئىسمى. «كۈن كۆرمىگەن» سۆزى ئۇنىڭ پاكلىقىنى ئوبرازلاشتۇرۇشقا قارىتىلغان.

پاختكار دەپ نامى بار،
ئاق ئالتۇنغا ئوخشايدۇ.
كۆيدۈرۈشى بۆلەكچە،
ئوت ـ يالقۇنغا ئوخشايدۇ.

كۆمۈشەكنى كۆردۈم مەن،
ساپ كۆمۈشكە ئوخشايدۇ.
تەكلماكان ھۆرى ئۇ،
سېھرىي چۈشكە ئوخشايدۇ.
دەيمەن ئۇنىڭ يۇلتۇزى،
قاي تەڭتۇشقا ئوخشايدۇ.

لوپنۇر كۆلى

لوپنۇر كۆلى چۆكتۈگمۇ
تەبىئەتنىڭ سېھرىگە؟
ئەگىم ـ ئەگىم يوللىرىڭ
ئوخشار ئانام چېھرىگە.
تەلپۈنىدۇ يۈرىكىم،
قانماق بولۇپ مېھرىگە.

تۇتاشتۇرۇپ كېلىسەن
ئەسرلەرنى ئەسرگە.
ھەغدا بولۇپ نۇرانە،
تالاي قەلئە، قەسرگە.
ئۇلاپ ئەجداد شانىنى،
نەسىللەردىن نەسلگە.

قانچه ـ قانچه بوستانلىق،
سەندىن نۇرغا چۆمۈلدى.
قانچه ـ قانچه كىروران،
ۋۇجۇدۇڭغا كۆمۈلدى.
يوقاتمىدىڭ جسمىڭنى،
نامىڭ ئەلگه تونۇلدى.

سەن تارىخنىڭ ئانسى،
مېھرى ئەلگه چېتىلغان.
ئەلنىڭ مېھرى مېھرىڭگه،
دولقۇن بولۇپ قېتىلغان.
ياشا، ياشنا ئۇلغىيىپ،
بولسۇن چۆللەر گۈلستان.

توغراق

توغراق ئۆسەر كۆكلەپ مىڭ يىل، قۇرۇماي،
قۇرۇسمۇ تۇرار مىڭ يىل چىرىماي.
ـــ لوپنۇر خەلق نەزمىسى

كېلىسەن كۆكەرتىپ تەكلىماكاننى،
ئەۋلادتىن ـ ئەۋلادقا سەپ تۇزۇپ مەزمۇت.
شاخلىرىڭ باراقسان، يايراقلىرىڭ زىچ،
كۆك سۆيەر بەستىدە چەكسىز كۈچ مەۋجۇت.

ئۆتسىمۇ بۇلۇتلار تاشلىماي تامچە،
قىلمايسەن ئۇنىڭغا قىلچىمۇ ئېرەن.
كېلىسەن سۇ ئىچىپ يەتتە قات يەردىن،
يىلتىزىڭ بويۇڭغا باراۋەر تېرەن.

كېلسەن قۇم - بوران ئىچىدە ئۆسۈپ،
ئېلىشىپ، چېلىشىپ قۇم - بوران بىلەن.
ئوخشايسەن قەھرلىك ئوغلانغا گويا،
بىلمەيمەن، تۇغدىمۇ سېنى كىرووان.

شۇ ئاچچىق تولغاقتىن تۆرەلگەنسىمان،
شاخ - شېخلىك كىرىشكەن تۇرۇلگەن مۇشتەك.
تۇرسەن يىراقتىن تاشلىنىپ كۆزگە،
ھۇجۇمغا تەمشەلگەن قەھرلىك قۇشتەك.

كېلىدۇ رەقىبلىك شۇ مۇدھىش بوران،
قۇم - چاڭدىن يەر - كۆككە تارتىپ دەرپەردە.
كېلىدۇ ئۆتمەككە ھەممىنى يۇتۇپ،
بىر لېۋى ئاسماندا، بىر لېۋى يەردە.

قۇم ئۇچار، قۇم توزار، قۇم ياغار كۆكتىن،
تىترىتىپ زېمىننى تارتسا ئۇ نەرە.
ئايلىنىپ قۇيۇنغا چۈشەر ئۇسسۇلغا،
ئەسرلىك قۇم تاغلار تۇرۇشۇپ ئۆرە.

مۇمكىنمۇ سالماقلىق ئۇنىڭغا تۇغان،
ئۇ قۇمدىن تۆرەلگەن توپان بالاسى.
بولغىنى ئېنىققۇ ئۇنىڭغا غەرق،
كىرووان — روراننىڭ گۈلزار دالاسى.

ۋە لېكىن شۇ مۇدھىش توپان ئىچىدە،
تۇرسەن چايقىلىپ نوھ كېمىسىدەك.
دولقۇنلار كۆمەلمەس، ئۆرەلمەس سېنى،
تۇرسەن يەر - كۆككە بولۇپ زور تىرەك.

بورانلار قانتى پۈكۈلەر سۇنۇپ،
قىلىچتەك شاخ ـ شېخلىرى ئالدىدا زارلاپ.
ئايىغلىرى ئاستىدا بولار سېلىنچا،
قۇملارنىڭ ئېقىمى تارىيىپ، ئازلاپ.

سېزىلمەس تۇرقۇدىن قىلچە ھارغىنلىق،
تۇرسەن كۆتۈرۈپ قەددىڭنى مەغرۇر.
ھەر نوتا، ياپرىقلىرى لېۋىدە كۈلكە،
چاقنايدۇ جىسمىڭدا بىر ھاياتىي نۇر.

ئۆتكەندە قوينۇڭنى ئارىلاپ ھەر چاغ،
شۇ مەغرۇر تۇرقۇڭغا قاراپ قالمەن.
قۇم ـ بوران ئىچىدە ئېلىشىپ ئۆتكەن،
مىڭ يىللىق ئۆمرۈڭنى ئەسكە ئالمەن.

يارالدىڭ يارالمىش پەيلىگە لايىق،
قىلىپ جەڭ ـ جەڭگاھنى ئۆزۈڭگە تالىق.
ئالدىنقى سەپتىكى جەڭچى سەن گويا،
ئەل ئۈچۈن مەڭگۈلۈك جان پىدا، سادىق.

بولۇپتۇ يار ساڭا خىزىرنىڭ ئۆمرى،
سەن مەڭگۈ ئۆلمەس بىر خىزىر دەرەخسەن.
مۆجىزە تۇرغىنىڭ، پۈتكىنىڭ تامام،
سەن ئەلنىڭ بەختىگە مەڭگۈ كېرەكسەن.

تۇرسەن سەن يەنە ياپياشلا مانا،
ۋۇجۇدۇڭ بورانلار زەخمىدىن خالىي.

غۇلاچلاپ غولۇڭنى سۆيدۈم تېنىڭگە،
مۇكاپات بىل بۇنى ئالىيدىن ئالي.

لوپنۇر

قەدىمي دىيارىمەن، خۇددى گۆھەرسەن،
نۇر چېچىپ ھەر يانغا تۇرىسەن چاقناپ.
بىلمەككە كەڭ ئالەم ئەھلى ئەسلىنى،
كەلمەكتە قوينۇڭغا ئوكيانلار ئاتلاپ.

بوستانسەن، تۇتاشسەن چۆلگە ھېلىمۇ،
بەئەينى ئۇ بىلەن بىر تام قوشنا سەن.
ۋە لېكىن رەقىبسەن ئوت بىلەن سۇدەك،
شۇ سەۋەب سەگەكسەن، ھامان پوستتا سەن.

بىر قەدەم ئىچكىرىلەپ كىرسەڭ چۆلگە گەر،
بىر قەدەم يول ئالار قۇچىقىڭغا قۇم.
قۇم بىلەن ئېلىشىپ ئۆتمەك ئەبەدىي،
سەن ئۇچۇن ئەجدادتىن قالغان بىر ئۇدۇم.

قەدىمي ناخشىلار ياڭرار ھېلىمۇ،
بېلىقچى كۆيىدە ئۆزگىچە ئاھاڭ.
ھەر قوشاق ـ ناخشاڭدا ئالەمچە مەزمۇن،
ئاتقۇزار كۆي كۆيلەپ قىز ـ يىگىتلەر تاڭ.

مەشرەپلەر سورۇنى ئەلنىڭ غۇرۇرى،
داستانلار كىرىشكەن ناخشا ـ ئۇسسۇلغا.

رىۋايەت قىلىدۇ قەدىم - قەدىمدىن،
مەردلىكنى ئۆگىتىپ قىز ۋە ئوغۇلغا.

دەيدىكەن بەزىلەر: قايتىلار تارىخ،
ناتايىن ئىشەنمەس ئۇنىڭغا لوپنۇر.
كېرەكتۇر پەقەتلا ئۇنى يېڭىلاش،
يېڭىچە بەتلەرگە پۇتۇپ يېڭى قۇر.

ئىجتىهات، ئىجادتىن تىكلەپ ئابىدە،
ياشايدۇ لوپنۇرلۇق ئىشلەپ تىنمىسز.
چۆللەرگە يېتەكلەپ لوپنۇر كۆلىنى،
قالدۇرۇپ بارماقتا ھەر قەدەمدە ئىز.

باراقسان ئۆسمەكتە توغراق، يۇلغۇنلار،
بورانلار يولىنى توسۇپ ساقچىدەك.
گۈللىنىپ ئېتىزلار، قىرلار بۆلەكچە،
كىرمەكتە يېپىيېڭى تۇسكە باغچىدەك.

ئۆسمەكتە بىنالار زامانغا لايىق،
يېڭىچە ئۆزگىرىش ياساپ ھەر سەپتە.
ئىختىرا، ئىجادتىن تاپماقتا شۆھرەت،
ئوقۇشۇپ قىز - ئوغۇل ئالىي مەكتەپتە.

ئاتايمەن شۇ ھالدا سېنى قانداقچە،
چۆللەرگە تۇتاشقان خىلۋەت دىيار دەپ.
سەن چۆللەر قەھرىدىن قوغداشقا ئەلنى،
مەڭگۈ جەڭ قىلغۇچى ئەڭ ئالدىنقى سەپ.

شۇ ئوتلۇق تۇيغۇدا سۆيدۈم مەن سېنى،
سۆيدۈم ھەم كۆك سۆيگەن توغراقلىرىڭنى.

ھەر توغراق بەرگىدىن تۆكۈلۈپ شېئىر،
تەسەۋۋۇر كۆكىدە يايراتتى مېنى.

يۇلغۇن

يۇلغۇننىڭ نامىنى قويۇپتىكەن كىم،
يۇلۇنۇپ باغلاردىن چۆلدە ئۇنۇپتۇ.
قۇم - بوران تىنمسىز ئۇرۇپ تۇرسىمۇ،
كۆنگەندەك دوزاختا ئاڭا كۆنۈپتۇ.

قۇيۇنلار ئاسمانغا قۇرۇشۇپ تۇۋرۈك،
يۇلسىمۇ يۇلۇنماي مەزمۇت تۇرۇپتۇ.
ئۆتسىمۇ بورانلار قۇم بىلەن كۆمۈپ،
قۇم يېرىپ بىخلىنىپ نوتا سۈرۈپتۇ.

كۆمۈلسە بىر غېرىچ، ئۆسۈپ بىر غېرىچ،
بارخانلار ئۈستىدە كۆكەرەك كېرىپتۇ.
يىلتىزى بۈركۈتنىڭ چاڭگىلىسىمان،
شاخلىرى بۈركۈتتەك تۈسكە كىرىپتۇ.

قامالالاپ قۇملارنى نېسىۋىسىدەك،
بۇلجۇتماي مەڭگۈگە تۇتۇپ تۇرۇپتۇ.
بولۇپتۇ ھەر تۈپى ئاستىدا قۇم تاغ،
ئۇ تاغلار ئۈستىگە تەخت قۇرۇپتۇ.

تۇرارىكەن چېچەكلەپ چېچىپ خۇش پۇراق،
ئۇنىڭدىن چۆلگە باغ تۈسى كىرىپتۇ.
قايىلمەن يۇلغۇننىڭ جاسارىتىگە،
تەبىئەت ئاڭا كۈچ، نۇسرەت بېرىپتۇ...

ئۆردەك قەبرىسى ئالدىدا①

ياتسەن ئالەمدىن بەك كۆپ يىراقتا،
بۇ خىلۋەت تۇپراقنى چېتىپ ئالەمگە.
تونۇلدۇك ئالىملار ئاغزىدىن چىقىپ،
ئەسلىنى ئەسلىتىپ بارچە ئادەمگە.

ئېقىمى چېكىنگەن لوپنۇر ساھىلى،
ئايلاندى سەن بىلەن زىيارەتگاھقا.
توغراقلار ئوقۇيدۇ قەدىمىي كۇيىنى،
ئۆتمۇشنى ئەسلىتىپ بارچە سەييياھقا.

قۇملارنىڭ ئاستىغا كۆمۈلگەن تارىخ
تەسەۋۋۇر كۆكىدە قاقدۇ قانات.
چاقنايدۇ قەلبلەر ئېكرانلىردا،
قەدىمىي كىروران ـــ سىرلىق تىلسىمات.

ئېچىپ شۇ تىلسىمات دەرۋازىسىنى
بوسۇغا ئاتلىغان تۇنجى ئوغلان سەن.
يول ئېچىپ تالايلاپ سۆيۈن ھېدىنگە،
تالايلاپ سەپەردە بىللە بولغان سەن.

ئىز بېسىپ ئەۋلادلار ئىزىڭنى بۇگۈن،
ئەجدادلار ئىزىغا تۇتاشتۇرۇپتۇ.

---

① ئۆردەك ـــ كىروران خارابىلىكىنى تۇنجى بايقىغان كىشى.

قوپۇرۇپ قەبرەڭنى، ئورنىتىپ مۇنار،
توغراقلار بويىغا تەڭلەشتۇرۇپتۇ.

قۇم كۆچەر، يىل ئۆتەر، ئۇچار شاماللار،
كۆمۈلمەس ئىزلىرىڭ ئەبەدىلئەبەد.
يېزىلدىڭ چۈنكى سەن بولۇپ سەرلەۋھە،
كىرىشكەن ھەققىدە ئېچىلغاندا بەت.

1998 ـ يىلى نويابىر، لوپنۇر ـ ئۇرۇمچى

داۋاز روھى

(پەلەك شاھى ئادىل ھوشۇرنىڭ بوشلۇقتا 25 كۈن غەلىبىلىك
تۇرغانلىقى مۇناسىۋىتى بىلەن)

ئۇ تاغدىن بۇ تاغقا تارتىلغان ئارقان
ئايلاندى كۆكتىكى جەۋلانگاھىڭغا.
ئۇستۈڭدە بولۇتلار ئۇزەر سۈركىلىپ،
تۇمانلار يامشار ئاياغ پايىڭغا.

ھەيرەتتە تىكىلگەن نەچچە ئون مىڭ كۆز
قىلدۇ بەستىڭنى تەسلىكتە ئىلغا.
كۆرۈنۈپ گاھ غىل ـ پال، كۆرۈنمەي گاھى،
بارىسەن زىلزىلە سېلىپ ھەر دىلغا.

كۆكتىكى بۇ تۈرقۇڭ، بۇ سىياقىڭغا،
ھەيراندۇر بۇ تاغلار شاھى بۈركۈتمۇ.
كۆرمىگەن ھېچبىر كۆز سەندەك ئوغلاننى،
قانچىلاپ دەۋرانۇ دەۋر ئۆتۈپمۇ.

سەن دەيسەن: داۋازمەن، داۋاز ئوغلىمەن،
دار تىكلەپ، ئارغامچا ئۈستىدە ئۆستۈم.
تارتىلسا ئارغامچا كۆك قەرىگىمۇ،
يەتمەستىن ئۇنىڭغا تىنچىماس كۆڭلۈم.

شۇ ئىشەنچ ئىلكىدە ھەربىر قەدەمنىڭ
سىم تاناپ ئۈستىدە تاشلاندى ھامان.
ماڭسەن ماڭغاندەك تۇز يولدا گويا،
ۋە ياكى قىرانداەك قىلىپ شوخ جەۋلان.

گاھ ئۇسسۇل ئوينىساڭ پەرۋازلار قىلىپ،
گاھ موللاق ئاتسەن كەپتەر مسالى.
گاھ قۇرۇپ بادەشقان كۆرسىتىپ ئويۇن،
بارسەن بەھۇزۇر تەشۋىشتىن خالى.

بار لېكىن ھەر ئىشنىڭ بىر كۈشەندىسى،
بولغاندەك باھارنىڭ دوقمۇشى خۇددى.
ئەزەلدىن بۇلۇتلار ماكانى بوشلۇق،
رەشك ئەيلەپ سېنى كۆپ تۇرتتى، نوقۇدى.

ئايغىنىڭ ئاستىنى نەملىسە بىر كۈن،
بۇلۇتلار تاشلىغان تىنىمسىز تامچە.
تۇمانلار يولۇڭنى توسىدى بىر كۈن،
نۇرانە كۆزۈڭگە ھەسەت قىلغانچە.

بۇركۈتلەر قانتى يارغان شامالىلار،
بۇركۈتتەك قەددىڭگە ئېتىلدى پات ـ پات.
قارىيىپ ئالمىدەك رەڭدار چىرايىڭ،
ياقۇتتەك لەۋلىرىڭ يېرىلدى قات ـ قات.

قىلمىدىڭ ۋە لېكىن قىلچىمۇ پەرۋا،
يار بولدى ئەجدادىڭ روھى ھەر نەپەس.
سېغىنىپ شۇ روھتا تاپتىڭ كامالەت،
شۇ روھلا سەن ئۈچۈن باقىي، مۇقەددەس.

نامايان شۇ روهتا يەتتە ئاتاڭنىڭ.
ئەسرلىك پەرۋازى مۇئەللەقتىكى.
تۆرەلدىڭ شۇ پەرۋاز ۋاربسى بولۇپ،
يوق لېكىن پەرۋازنىڭ چوققىسى، چېكى.

ئايغىڭ ئاستىدا قالدى شۇڭلاشقا،
كوچرائىن سەنشادا ياراتقان پەللە.
قوشماقتا يېڭىلىق «جىنس» بېتىگە،
بۇگۈنمۇ ئاشۇ روھ سەن بىلەن بىللە.

يەتمەككە نىشانغا توسقۇنلار بۆسۈپ،
ئايلاندى سەن ئۇچۇن شۇ روھ قانانتقا.
شۇ قانات ئىلكىدە يەتكۈزدۈڭ سەنمۇ،
دارۋازلىق كەسپىنى يېڭى ھاياتقا.

پەرۋازىڭ ئىلكىدە شۇركىنىپ پەستە،
يىگىرمە بەش كۈننى ئۆتكۈزدۈق تەستە.
ئامانلىق، راۋانلىق تىلەپ سەن ئۇچۇن،
يولۇڭغا تەلمۈردۇق تۈتۈپ گۈلدەستە.

ياڭرىتىپ ئاخرى زەپەر كۈيىنى،
بوشلۇقتىن زېمىنغا چۈشتۇڭ شاد كۈلۈپ.
باستى ئەل باغرىغا سېنى بەس - بەستە،
خۇشاللىق يېشىنى يامغۇردەك تۆكۈپ.

ۋەتەننىڭ قەھرىمان، باتۇر ئوغلى سەن،
خەلقنىڭ غۇرۇرى، پەخرى، شانى سەن.
ياراتتىڭ ئەل ئۇچۇن ئۇلۇغۋار تۆھپە،
ئالەمدە بىرىنبىر پەلەك شاھى سەن.

تىلىكىم، كۆرمىسۇن ئالتۇن بويۇڭ دەرد،
قوغدىغىن ھەرقاچان تاجۇ ـ تەختىڭنى.
سەن بىلەن يۈكسەكتۇر دارۋازلىق روھى،
نۇر چاچسۇن ئەنئەنە بويلاپ ئەھدىڭنى.

2002 ـ يىلى ماي

قوش تويىڭىز بولسۇن مۇبارەك

(ئوقۇتقۇچىلار شەرىپىگە)

يەتمش قش، يەتمش كۈز، يەتمش باهار، ياز،
ئۆمرىڭىز يولىغا بولدى پايانداز.
كەلدىڭىز يەتمش يىل ئۇندا يول ئېلىپ،
گاهىدا مۇدۇرۇپ، گاه قىلىپ پەرۋاز.

قىلمىدى قىلچە كار سىزگە هېچقاچان،
باهارلار جۇدۇنى، ئايازلار سوغى.
قوغلىدى هەممىنى، قوغلىدى يىراق،
ئېرىپاندىن نۇرلانغان قەلبىڭىز چوغى.

ئاشۇ چوغ سىمۋولى يۇرىكىڭىزنىڭ،
ئۇ هامان قۇياشتەك چاقناپ تۇرىدۇ.
مەڭگۈلۈك باهارنى قىلىپ پەرۋەرىش،
ئەۋلادلار قەلبىگە باشلاپ كېلىدۇ.

ئەسلەيمەن يۇلتۇزلۇق تۇن ئاسمىنىنى،
هەر كۆرسەم خېتىڭىز تولغان دوسكىنى.
يول ئالدى هاپاشلاپ تالاي قىز ـ ئوغۇل،
سىز بەرگەن بىلىمدىن تولغان سومكىنى.

بولساقمۇ بىز بۇگۈن هەرياق ـ هەرياقتا،
رىشتىمىز ئۈزۈلمەس سىزدىن هېچقاچان.

ئالغاندا زىممىگە ئىشلارنى ھەر چاغ،
بەرگەندەك بولمىز سىزگە ئىمتىھان.

كىرىسىز بەزىدە چۈشلەرگە پات ـ پات،
ئەۋلادقا مېھرىڭىز يەنىلا ئوتقاش.
تۆت پەسىل سارغايماس قارىغايسىمان،
تۇرۇپسىز قېرىماي يەنىلا ياپياش.

سىنىپتا مۇئەللىم ئۆيدە ئاتا سىز،
ھەر ئوغۇل، قىزىڭىز مىسالى ئۇنىڭ.
ھەربىرى بۇندىكى بىر يورۇق يۇلتۇز،
زوق بېرەر دىللارغا كامالى ئۇنىڭ.

قوشۇلدى شۇڭلاشقا شانىڭىزغا شان،
نە شاندۇر، قوشۇلدى جېنىڭىزغا جان.
ياشايسىز شۇ شۆھرەت بابىدا مەڭگۈ،
ئاتىلىق بۇرچىڭىز بولۇپ كۈي ـ داستان.

نەۋرىلەر، چەۋرىلەر ھاياتىڭىزدۇر،
ۋە بەلكى قايرىلماس قاناتىڭىزدۇر.
قوش تويدۇر بۇگۈنكى مەرىكە شۇڭا،
بۇ سىزنىڭ ئەڭ قۇتلۇق سائەتىڭىزدۇر.

تىلەيمىز بىز سىزگە مەڭگۈ خۇشاللىق،
زەبەردەس قەددىڭىز ئېگىلمىسۇن ھېچ.
پەرزەنتلەر بەختى سىز، غۇرۇر، پەخرى سىز،
قىش كۆرمەي ئۆمرىڭىز ئۆتكەي خۇش، تىنچ.

2004 ـ يىلى

دوستلىرىم

قەلبى ئويناق دوستلىرىم،
مېھرى قاينىاق دوستلىرىم.
چېھرىگىلاردا گۈل ئاچار،
چىن ئىشتىياق دوستلىرىم.

ھۆرمىتىگىلار دىلىمدا،
تەرىپىگىلار تىلىمدا.
ئۇزۇلمەس دىل رىشتىمىز،
شۇنچە ئىناق دوستلىرىم.

كۆكسىمىزدە قولىمىز،
سالام بەرمەك يولىمىز.
ئۆكسىمىسۇن تەبەسسۇم،
بىزدە ھەر ۋاخ دوستلىرىم.

چىن ئىناقلىق ئىلكىدە،
ياشايلى شاد كۈلكىدە.
ئېلىپ ئۈلگە ئەۋلادلار،
تاپسۇن روناق دوستلىرىم.

2005 ـ يىلى ئاۋغۇست

ئانا ھەققىدە ئىككى شېئىر

1

مېنى باغرىڭدا ئۆستۈردۈڭ،
ھېسابسىز زور ھىمايەتتە.
جاھاننى ئىزدىسەم يوقتۇر،
ساڭا تەڭداش ئىناۋەتتە.

سېنىڭ ئەجرىڭدە ئەر بولدۇم،
ۋۇجۇدۇم تولدى قۇدرەتكە.
ئانا دەيمەن قىلىپ تەزىم،
قولۇم كۆكسۈمدە ھۆرمەتتە.

باھاسىزدۇر سېنىڭ مېھرىڭ،
نۇرانە ئاي كەبى چېھرىڭ.
قۇياشتىن كەم ئەمەس دەيمەن،
سېنىڭ مېھرىڭ ھارارەتتە.

تىنچ ئۇيقۇم ئۈچۈن تۈنلەر،
شېرىن ئۇيقۇڭنى يەم قىلدىڭ.
سۈتۈڭدەك ئاقىرىپ تاڭلار،
مېنى سۆيدى پاراغەتتە.

سۇتۇڭنىڭ ھۆرمىتى ھەققى،
مېنى مەردلىككە ئۈندەيدۇ.
ۋەتەن دەپ جان تىكىش بۇرچۇم،
ساڭا بولغان ساداقەتتە.

ئاتا رازى، ئانا رازى،
ۋەتەننى قىلسا كىم رازى.
قىلارمەن مەن سېنى رازى،
ئۆزۈڭ كۈتكەن كامالەتتە.

2

يۈزۈڭنى ئاھ ئانا ئاپتاپ،
ۋە يا نۇرانە ئاي دەيمەن.
جاھان گۈلزاردا يوقتۇر،
سېنىڭدەك گۈل چىراي دەيمەن.

ئاياغىڭ ئاستىدىن ئۈچقان
توپاڭ سۈرمە ئىناۋەتتە.
كۆزۈمگە ھەر زامان سۈرتۈپ،
دىلىمغا زوق ئالاي دەيمەن.

ھىدىڭنى ھىدلىسام قانچە،
يەنە مېھرىڭگە قانمايمەن.
يېقىپ باغرىمنى باغرىڭغا،
جېنىمغا جان قاتاي دەيمەن.

ئېسىمدىن ئەللىيىڭ كەتمەس،
ئاڭا ھېچ ناخشا ـ ساز يەتمەس.
ئېشىپ جان ريشتىدىن تارلار،
جاھانغا ياڭرىتاي دەيمەن.

سېنىڭ مېھرىڭ بىلەن قەلبىم،
ھامان ياز، مەڭگۈ قىش بولماس.
مېھىر گۈلزارىدا ھەر چاغ،
دىلىڭنى يايرىتاي دەيمەن.

2007 ـ يىلى، ئىيۇل

گېزىت سانتقۇچى بوۋاي

چاچ ـ ساقلى ئاقارغان قارەك،
پۇتى ئاقسار، قەددى گويا ياي.
قوللىرىدا تەخلەنگەن گېزىت،
خېرىدارنى چىللار خۇش چراي.

قىزىل چىراغ يانغان مىنۇتمۇ،
نەزەرىدىن بولمايدۇ ساقىت.
تورمۇزلانغان ماشىنىلارغا،
ياندىشىدۇ كۈلۈپ ھەر ۋاقىت.

ـــ گېزىت ئېلىڭ، ـــ دەيدۇ، ـــ يېڭى سان،
ئۇچۇرلاردىن قالماڭ بىخەۋەر.
تاپالايسىز تالاي يېڭىلىق،
بەتلىرىگە سالسىڭىز نەزەر.

رەت قىلالماس ھېچ كىشى ئۇنىڭ،
سەممىيلىك تولغان سۆزىنى.
چۈنكى ئۇنىڭ تەڭلىگىنىدىن،
ئاچار ھەركىم كۆڭۈل، كۆزىنى.

ئۇ كېزىدۇ رەستىنى شۇنداق،
تاڭ بىلەن تەڭ تۇرۇپ ھەر مەھەل.
ياشلىقىغا قايتقاندەك بولار،
تاماملىسا ئىشىنى تۈگەل.

هالال ئىشلەپ، هالال يېگەننىڭ
شۇنداق بولار ئىكەن هۆزۈرى.
شۇ هۆزۈردىن زوق ئېلىپ ياشاش،
ئۇنىڭ بەختى، پەخرى، غۇرۇرى.

توختىتالماس شۇڭا ئىشىدىن،
قىش ۋە يازنىڭ جۇدۇن، بورىنى
ئۇمىد بىلەن ئالغا ئىنتىلىش،
يېتەكلەيدۇ هەرقاچان ئۇنى.

شۇ ئىنتىلىش بولسىلا پەقەت،
ياشار ئىكەن هەركىم مەنىلىك.
بىراق تىلەپ ياشىغانلارنىڭ،
ئۆمرى ئۆتەر ئىكەن تەنىلىك.

2009 ـ يىلى 4 ـ ئىيۇل

هېيت تەنتەنىسى

هېيت كەلدى دىلنى يايرىتىپ،
ھەر يانغا شادلىق تارىتىپ.
چۈشتى ساماغا بۇندا ئەل،
ئالەمنى ھەيران قارىتىپ.

هېيتتۇر خۇشاللىق سىمۋولى،
شادلىق كۆڭۈلنىڭ مەرغۇلى.
شادلىققا شادلىق قوشقۇسى،
ئىللىق تەبەسسۇم ھەر يولى.

«تاپقىنى قوي ئۆلتۈرەر،
تاپمىغىنى چۈجە ـ خوراز».
هېيت ئەھلى هېيتلاپ ئۆزئارا،
قىلغاي كۆڭۈلنى خۇددى ياز.

قونسا تىلىڭغا ئەسسالام،
بارچە ئاداۋەت ۋەسسالام.
يوقتۇر نىزاغا بۇندا يول،
تاپسۇن روناق شېرىن كالام.

ھەر ساھىبى ھەر خانىنىڭ،
پەرۋانىسى مېھمانىنىڭ.
جەۋلانىدۇر ھەر كۆلكسى،
قىزغىن كۆڭۈل ئىزھارىنىڭ.

شۇ زور ئىجللىق مېھرىدىن،
چاقنايدۇ نۇر ئەل چېھرىدىن.
يايرايدۇ دىللار زوق بىلەن،
ھېيتنىڭ مۇبارەك سېھرىدىن.

ھېيتنىڭ شۇ زور ئەنئەنىسى،
ئەلنىڭ بۇيۇك تەنتەنىسى.
كۆلسۇن ئىناقلىق ئىلكىدە،
بۇندا زېمىننىڭ ھەممىسى.

نوروز چاچقۇسى

مۇز ياغاتتى مۇدهش قىشنىڭ ئەپتىدىن،
ئېرىپ كەتتى بۇگۈن نوروز تەپتىدىن.
تا ئەزەلدىن تەبىئەتنىڭ هۆكمى شۇ،
ئالمىشىدۇ كۈن - تۈنمۇ شۇ ۋەجىدىن.

شۇڭا نوروز: پۇرسەتنى چىڭ تۇت، دەيدۇ،
پۇرسەت مۇهىم هەر مىنۇتنى ئۇت، دەيدۇ.
تىكلەپ يەرگە ساپىنىڭنى ۋاقتىدا،
ئاچچىق تەرنىڭ شارابىنى يۇت، دەيدۇ.

مەقسەت ئەمەس گۈل قىسىپلا ئۆتمەكلىك،
گۈل ئۆستۈرمەك كېرەك بارچە يۇرت، دەيدۇ.
هەممە گۈللەر ئېچىلغاندا هۆپپىدە،
بارچە نوروز ئەهلى ئۇچۇن قۇت، دەيدۇ.

بىز قۇتلىغان گۈل نوروزنىڭ سۆزى بۇ،
بارچە ئەلنىڭ ئارزۇسىنىڭ ئۆزى ئۇ.
ئەسرلەرنى ئەسرلەرگە ئۇلىغان،
ئاتىلارنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ئىزى بۇ.

كۈلدۈرمەككە ئاتىلارنى شاد - خۇرام،
نوروز روهى بولسۇن بىزگە كۇچ، ئىلهام.
نوروز بىلەن باشلاپ باهار ئىشنى،
مول هوسۇلدىن تاپايلى يۇز - ئېهتىرام.

ياش يىگىت

ياش يىگىت، ئەي ياش يىگىت،
قەلبى ئوت، ئاتەش يىگىت.
بەركامال قەددىڭ گويا،
شىر بىلەن تەڭداش يىگىت.

قىلىدۇ قىزلار ھەۋەس،
دەپ سېنى قۇرداش يىگىت.
نۇر تامار چىرايىڭدىن،
ئالمىغا رەڭداش يىگىت.

ۋە لېكىن يوق تىزگىنىڭ،
دەيدۇ خەلق بەڭباش يىگىت.
ئىش نېمە، ئوقەت نېمە؟
بىلگىنىڭ ئويناش يىگىت.

سال يۇگەن مەيلىڭگە سەن،
ئىشنى قىل يولداش يىگىت.
دەيدۇ ئەل شۇندا سېنى،
زەپ ئېپسىل قولداش يىگىت.

دىيالوگ

بىر چېكەرمەن قىلدى «ئاق»قا ئىلتىجا:
— نېمە خىسلەت بار سېنىڭدە، ھەيرانمەن.
باغلاندىمۇ ساڭا، لېكىن ئۆچ بولدۇم،
بولدۇم يەنە ئايرىلالماي ۋەيرانمەن.

— كۆرۈنمەن پەرى بولۇپ، — دېدى «ئاق»،
لېكىن ئەلنى ئېزىقتۇرار تۇمان مەن.
كىم ئىلكىمگە كىرسە ھەرگىز چىقالماس،
قان چىقارماي جان ئالغۇچى شەيتان مەن.

ئۆتەي دېسەك شاد ـ خۇرام

ئۆتەي دېسەك شاد ـ خۇرام،
خاپىلىقنى يار قىلما.
ئۇششاق ـ چۇششەك ئىشلارغا،
ئۆز ـ ئۆزۈڭنى خار قىلما.

تۇزلە مەغرۇر قەددىڭنى،
سۆزلەۋەرمە دەردىڭنى.
قەدىمگىنى چوك تاشلا،
يوللىرىڭنى تار قىلما.

ئۆتكەن ئىشنى تەرگىمە،
ئۇنى قايتا ئەگمە.
قىل سالاۋات ھەممىگە،
يوقنى تەرگەپ بار قىلما.

خاتا كەتسەك تۇزەتكىن،
باشقىنمۇ كۆزەتكىن.
ھەددىدىن كۆپ ئاھ ئۇرۇپ،
پۇشايماننى دار قىلما.

قۇياش پاتسا ئاي چىقار،
تاڭنى چولپان ئويغىتار.
ھايات قايتا باشلىنار،
يىقىلساڭ قوپ ئار قىلما.

ئايانما تەر تۆكۈشتىن،
قورقما تەنقىد ـ سۆكۈشتىن.
ئىشلەپ قويۇپ ئاز ـ تولا،
ئۇنى پۇژلەپ شار قىلما.

بولسا ئەلگە كېرەكلىك،
بولىدۇ ئەل تىرىكلىك.
ياخشى ئىشنىڭ يوق چېكى،
ماختاشلارغا كار قىلما.

بەرسەڭ بەدەل ئەلنى دەپ،
قىلما ھەرگىز ھەق تەلەپ.
كېرەك ئەلدىن ئەلگە نەپ،
ھېچ كىشىنى زار قىلما.

ھايات يولى داۋانلىق،
ئۆرلەش كېرەك داۋاملىق.
ھەربىر داۋان بىر ئۆتكەل،
قانائەتنى يار قىلما.

ئۆرلە ھامان يول ئېچىپ،
داۋان ئېشىپ، سۇ كېچىپ.
ئارزۇ ـ مەقسەت يولۇڭنى،
مەڭگۈ ـ مەڭگۈ تار قىلما.

كوچا سۈپۈرگۈچى

سۈبھدەك ئەيلەپ خالي يولنى چاڭدىن،
ئويغىتار تاڭنى ھەر چاغ سۈپۈرگىسى.
قۇياشتەك چاقنار چېھرى پۈتكەندە ئىش،
يۈزىگە تېپىپ ئىللىق خۇش كۈلكىسى.

ئۆتكەندە ماشىنىلار چاك ـ توزانسىز،
سۆيۈنەر ئىچ ـ ئىچىدىن ئۆز كەسپىگە.
تىكىلەر زوقى بىلەن يېنىپ ـ يېنىپ،
غۇبارسىز قىز ـ يىگىتنىڭ ئۈز بەستىگە.

ئۆتىدۇ ھەربىر كۈنى ئۇنىڭ شۇنداق،
يۈلتۈزلۇق تۈنلەر ئۇنىڭ ئىسمىنسى.
چىقرار ھاردۇقنى تاك بىلەن تەك،
شۇ يولدىن ئۆتكەنلەرنىڭ خۇش كۈلكىسى.

مۇقام باھارى

(«ئون ئىككى مۇقام»نىڭ دۇنيا غەيرىي ماددىي مەدەنىيەت
مىراسلىرى قاتارىغا كىرگۈزۈلگەنلىكى مۇناسىۋىتى بىلەن)

مۇقام ئېيتىپ مۇقام چالماق ئەزەلدىنلا ئۇدۇم بىزگە،
ئۇنىڭسىز بەرمىگەي تويمۇ خۇشاللىقتىن ئۇقۇم بىزگە.
بىلىپ، بىلمەي بولۇر مەستخۇش ئۇنىڭ نداسىدىن ھەركىم،
ئاجايىپ كۈي، ئاھاڭ زوقى نېدىندۇر سېھرىي خۇم[1]بىزگە.
شۇ دەمنىڭ زوق، ھۇزۇرىدىن سۇلايمان تەختىمۇ پەستۇر،
ۋە بەلكى شۇ تەخت ئۆزرە گويا كۈندۈز گۈگۈم بىزگە.
تاپارمىز چۈنكى ھەر كۈيدىن تالاي ئەجداد دىدارىنى،
شۇ ئەجداد روھىدىن ياشناپ كامال تاپماق مۇھىم بىزگە.
مۇقام ئېيتىپ، مۇقام چېلىپ ئۇلاپ كەلدۇق ئەسرلەرنى،
ئامانىنسا، قىدىرخانلار گويا بۇندا توتىم بىزگە.
دېيىشتى بەزىلەر قەستەن «مۇقام ۋەسۋەسسى جىننىڭ،
مۇقامدىن كەلمىگەي ھەرگىز ھامان ياخشى كۆرۈم بىزگە».
دېيىشتى بەزىلەر ئەدەپ «مۇقام ئوردا ناۋاسىدۇر،
مۇقامغا ئىشتىياق باغلاش ھامان قارشى ھۇجۇم بىزگە».
ئۆتۈپ كەتتى تالاي ئىشلار، ئۆتۈپ يازۇ، تالاي قىشلار،
سۇزۇلدى ئاسمىنى ئەلنىڭ كۈلۈپ كۆن، ئاي، نۇجۇم[2] بىزگە.
چىقىپ سوغۇق سارايلاردىن مۇقام باھارىغا يەتتى،

---

① سېھرىي خۇم ـــ سېھرلىك كومزەك.
② نۇجۇم ـــ يۇلتۇزلار.

جاهان مۇنبرىدە ياڭراپ، چاۋاك چالدى ئومۇم بىزگە.
يېتىبان بېشى ئاسمانغا چۆمۈلدى ئەل شەرەپ - شانغا،
يېڭىچە كۈچ - قۇۋۋەت بەردى بۇ نۇسرەتلىك ھۆكۈم بىزگە.
قىلارمىز شاد - خۇرام بايرام مۇقامىنىڭ بۇ باھارىغا،
مۇقام پەرۋازىدىن مەنسۇپ ھامان شۇنداق ئۇنۇم بىزگە.
تەسەددۇقتۇر مۇقامغا جان، مۇقام ئىشقى گويا گۈلخان،
مۇقام ئاچقاي مۇرۇۋۋەتتىن ئەبەدلىك يول چوقۇم بىزگە.

مۇقام ئەجدادلىرى

ھەر مۇقام كەلدى ئېلىپ ئەجدادلىرىمىزنىڭ مېھرىنى،
ھەر مۇقامدىن كۆرىمەن گۈلگۈن نۇرانە چېھرىنى.
شاھى تون ئىچرە تونۇش بۇندا رەشىدى ھەممىگە،
بىر كۈلۈپ باقماقلىقى ئاچقاي كىشىنىڭ زېھنىنى.
تۇرسمۇ زەر تاج تاقاپ، سۆيىدى بىلىك تاجنى ئۇ،
قىلدۇرۇپ پەرۋاز ھامان يۇكسەككە ئۇچقۇر پىكرىنى.
شۇ سۈپەت جەم ئەيلىدى ساز ئەھلىنى ئوردا تامان،
چىن مۇيەسسەر قىلدى تۆرگە شۇ نەفسە، قىدرىنى،
تۆر ياراشقاي تا ئەزەلدىن ساز، غەزەل ـ كۈي ئەھلىگە،
سازچى سازى ئەيلىدى كەم شۇم ئىشانلار زىكرىنى.
نە ئامال شاھ بۇيرىسا، شاھ بۇيرۇقى پەرمان بەدەر،
نە ئامال يۈرگۈزسە ئۇ يا يارۇغ، يا مىكرىنى.
پەش ـ ئېتەكلەر ياقا بولدى شۇ بۇيۇك پەرمان بىلەن،
تاپتى شۇ پەرمان بىلەن رەشىدىمۇ ئۆز قەدرىنى.
جان بېرىپ ھەربىر مۇقامغا تىزدى ئۇندىن قىدرى گۈل،
جىلۋىگە كىردى مۇقام جەملەپ نەفسە پىكرىنى.
ھەر مۇقام بىر ئاي گويا، ئون ئىككى ئاي ئۇندىن بىنا،
نەغمە، داستان، مەشرەپى يايدى جاھانغا سېپرىنى.
جان قاناتلاندى بۇ دەم، چىقتى خۇشاللىق ئەۋجىگە،
ھەر كۆكۈل تاپتى كۆكۈل گۈلزارىدىن ئۆز پەخرىنى.
ئۆتتى ئاي، يىللار، ئەسرلەر نەغمىدە شۇندىن بۇيان،
نەغمە رىشتى چاتتى دىلغا شۇ رەشىدى دەۋرىنى.

بولمسا گەر شۇ دەۋر تۇتقاي مۇقامنى كممۇ يار،
ئۇنتۇماس ئەۋلاد شۇڭا ئەجدادلرىنىڭ قەدرىنى.
ئۇلدى تارىخنى ئۇ مەڭگۇ ئۇزۇلمەس كۇي بىلەن،
تاپتى بۇ كۇي ھەر مەھەل بارچە سورۇندىن ئەھلىنى.
شۇنقەدرى كەبى يۇرتتا كىردى ھەربىر ئۆيگە ھەم،
بولدى زەردىن مىڭ زىيادە، ئۆلچمەك تەس نەرخىنى.
شۇڭا تەمبۇر، داپ، غىجەك ئالدى ئورۇن ئۆي تۆرىدىن،
تۇرمىدى ئايرىپ ھامان باي ھەم گاداي دەپ پەرقىنى،
بولدى سەرمەست ھەممسى مۇڭلۇق ئاھاڭلار كەيپىدىن،
تۇننى تاڭغا ئۇلماي كممۇ يېشەر مۇڭ شەرھىنى.
قارىغۇغا كۆز بەرسە ئۇ، توكۇرغا مەيدان بەخش ئېتەر.
ئۇرغۇزار ئاھ شاھنمۇ ئەيلەپ بايان ئەل دەردىنى.
كەلدى شۇنداق بۇ مۇقاملار كۆز بولۇپ، ئېغىز بولۇپ،
سۇ، ھاۋادەك ئىگىلەپ يەرنى ۋە ئاسمان قەرىنى.
مۆجىزە دەيدۇ ئۇنى ئاڭلاپ بۇگۇن ئەھلى جاھان،
مۆجىزەدۇر كەلمىكى ساقلاپ ئەسرلەر ئەركىنى.
ئۇ توسۇن دەريا گويا چەكسىز توساقلار ئالدىدا،
كىمكى تەشنا، چەشمە ئۇ، ئىسسسا تاڭ سەلكىنى.
ھېچ ئىجازەتسىز كېرىپ قەلبىڭنى ئەيلەر مەھلىيا،
گەر بېرەر بولساڭ ئاڭا ئاشق كۆڭۈلنىڭ مەيلىنى.
نە سېھىر بىرلە ئۇنى قىلغاندۇر ئەجداد ئىختىرا،
نە جاھان قىلماقتا لال ھەربىر ئاھاڭ ئۆز ئەھلىنى.
تەكتىگە يەتمەك ئۇچۇن قىلدى سەرپ ھەركىم كۆچىن،
تاپقىنى ئەجداددىن بولدى ئەبەدلىك پەخرىنى.
ئۆتتى شۇ ئەجداد پۇكۇپ ھەر كۆيگە بىر مەبۇدىنى،
ئۇ كۆتەر ئەۋلاد ئۇچۇن ئەجدادقا يۇز مىڭ سەجدىنى،
بولدى ھەربىر سەجدە ئەۋلاد ئەقلىگە پۇشتى ـ پاناھ،
تاپتى ھەربىر سەجددىن ئەۋلادىمىزنىڭ تەكتىنى.

تەكتى جەسۇر، تەكتى باتۇر، تەكتى شادلىق ئاشقى،
ھەر نەپەس ھۆزۈرىغا تەڭلەر سۇلايمان تەختىنى.
پۈتتى تارىخ شۇ كەچۈرمىش، ئاشۇ ئارزۇ ئىلكىدە،
بىز بۈگۈن قىلدۇق قوبۇل جان دەپ ئاشۇ ئەنئەنىنى.
تۇرىمىز تەييار شۇڭا كەلگەندە بايرام، ياكى ھېيت،
يەتكۈزۈشكە تاكى كۆككە بۇ بۈيۈك تەنتەنىنى.
مەنسىز دەپ بىلمىز ئۆتسە مۇقامسىز كۈنىمىز،
بەرگۈسى ھەر دەم مۇقام ئۇيغۇرغىلا خاس مەنىنى.
شۇڭا بىزگە يار مۇقام، ھەربىر سورۇندا بار مۇقام،
مەڭگۈ ساقلار ھەم مۇقام ھەربىر مۇقامچى شەنىنى.
شۇڭا ئۆمرى بولدى تەڭ ئۆلمەس مۇقامغا قىدىرىنىڭ،
شاھ، مەلىكە بىرلە ئۇ تۇرغاي كۆرۈپ ھەر مەرىكىنى.
ئىلتىپات قىلغاي خەلق شۇ تۆرگە بار نەغمىچىنى،
باشلىغاندەك تۇردى ئاخۇن، روزى تەمبۇر، زىكرىنى.
ياڭرىغاي ھەر دەم مۇقام، تاپقاي ئەمىن ئەجداد روھى،
ھەر ئاھاڭ قىلغاي ئايان ئالەمگە بۇ كۈي شەرھىنى.

تەڭرىتاغ

تەڭرى سېنى ياراتسمۇ تەڭرىتاغ،
ئاتاپ كەلدۇق سېنى تەڭرى نامىدا.
شۇ نامىڭدىن ئالار ھەر دەم دىل ھۇزۇر،
مەي ئىچكەندەك گويا بەخت جامىدا.

ماختىنىمىز، شادلىنىمىز سەن بىلەن،
ئۇلۇغلارنىڭ ئۇلۇغى سەن بىز ئۈچۈن.
ھايات تاپتۇق قۇچقىڭدا تۆرىلىپ،
سەن ھاياتلىق بۇلىقى سەن بىز ئۈچۈن.

كەم قىلمىدىڭ ھېچ نېمەتنى ھېچقاچان،
بولدى قوينۇڭ ئەلگە مەردلىك ئالقىنى.
ئۆستۇق شۇڭا ساڭا ئوخشاش زەبەردەس،
بولۇپ ئۆچمەس شۇ نامىڭنىڭ قالقىنى.

تەڭرى دېدۇق، سغىندۇق بىز ساڭىلا،
سالام بەردۇق ئەتە ـ ئاخشام باش قويۇپ.
گىلەملەرگە نەقىشلىدۇق تۇرقۇڭنى،
سىزىپ چىقتۇق قاشتېشىغا گۈل ئويۇپ.

گۈمبەزسىمان چوققىلىرىڭ ئەندىزە،
بولدى ھەتتا ئۆيلىرىمىز شەكلىگە.
سۇلىرىڭنىڭ ئويناپ ئاققان ئېقىمى،
ناخشا ـ ئۇسسۇل ئۆگەتتى ئەل ئەھلىگە.

مۇقاملاردىن ئاڭلىماققا كۈلكەڭنى،
يېپىشىمەن ئۇنىڭالغۇغا شۇڭا كۆپ.
كۈلكەڭدىن كۆپ مۇڭلىرىڭغا پاتمەن،
قىلسا سادا ساتار، قالۇن دەرد تۆكۈپ.

مۇجەسسەمدۇر ئۇنىڭ ھەربىر كۈيىدە،
سانسىزلىغان غېرىب ـ سەنەم نالىسى.
ئۇدۇر يۈسۈپ، ئاماننسا، ناۋائى،
كۈيلىرىنىڭ ئۇزاق يىللىق قامۇسى.

يەتمەك ئۈچۈن ھەربىرىنىڭ تەكتىگە،
كۆرمەك كېرەك تارىخىڭنى بىر ـ بىرلەپ،
ئەزەلدىنلا شادلىق، قايغۇ قوشكېزەك،
ئورۇن ئالغان نەپسىڭدىن ئېچكىرىلەپ.

چۈشسە بەزەن قۇياش نۇرى ئۈستۈڭگە،
ئۇردى بەزەن جۇدۇنلار تىغ كۆكسۈڭگە.
ۋايسىمدىڭ، ۋايسىمدۇق بىزلەر ھەم،
ۋەسلىڭ ھامان قىلدى ئاشىق ھۆسنۈڭگە.

ئات چاپتۇرۇپ تاشتىن ـ تاشقا سادىرەڭ،
ئۆتتۇق بەزەن نوزۇك ئوخشاش مۆكۈنۈپ.
بەزەن يىغلاپ ئېلاخۇندەك قەپەستە،
بەزەن ئۆلدۇق مايخاندەك تىك تۇرۇپ.

ئۆكۈنمدۇق ئۆتكەن ئىشقا زادىلا،
ئۇمىد ئاتا قىلدى ۋەسلىڭ شولىسى.
نەسرىددىنەڭ كۈلۈپ زۇلمەت ئۈستىدىن،
قىلدۇق ئۇنى تىغ ـ ئەلەمنىڭ جورىسى.

ئۇزاق تارىخ كەلدى باشلاپ بۈگۈنگە،
مۆكۈنۈشتىن، ئۆكۈنۈشتىن خالىي بىز.
قېنىپ مېھرىڭ ئاپتېپىغا ھەرقاچان،
سېنى گۈللەش ئىستىكىڭنىڭ يارى بىز.

تەڭرى دەيمىز، باش قويمىز بىز يەنە،
بىلىپ سېنى ئەڭ مۇقەددەس سەجدىگاھ.
گۈلگە تولسۇن قۇچاقلىرىڭ تېخىمۇ،
بولسۇن قوينۇڭ ئەلگە ئىللىق سەيلىگاھ.

نېفىت

نۇر بولۇپ چىراغنى ياندۇرغان نېفىت،
جان بېرىپ تۆمۈرنى ماڭدۇرغان نېفىت.
ۋە ئۇنى ئۇچۇرۇپ ئاسمان قەردە،
دېڭىزدا ئۇپقۇننى ياردۇرغان نېفىت.

چاتتى ئۇ ئۆمۈرلۈك ئىجاد يولغا،
شۇ بۈيۈك خسلىتى بىلەن ئىنسانىنى.
ئىجادتىن ئىجادقا قول سۇندى ئىنسان،
شۇ خسلەت قويىندىن تېپىپ ئىمكانىنى.

ئۆزگەردى يارالمىش ئالدىدا تارىخ،
يارالدى ئەقلگە مۇڭاپىق ھەممە.
يار بولدى ھەر ئىشتا چاقماق سۈرئىتى،
ئۆمىلەپ مېڭىشقا بېرىپ خاتىمە.

ياڭرايدۇ ماتورلار ئاۋازى بۇگۈن،
تۆگىلەر بوزلىغان قەدىمىي يولدا.
ئۇندىكى ئايلىق يول پايلىماس كۈنگە،
شوپۇرنىڭ قوللىرى بولسىلا رولدا.

ھە، ئاشۇ سۈرئەتتە ئۆتتى بىر - بىرلەپ،
پايانسىز چۆللەرمۇ ئىنسان ئىلكىگە.
قېزىلىپ يەتتە قات تەكتىمۇ ھەتتا،
ئايلاندى خەلقنىڭ بايلىق، مۇلكىگە.

هه، بۇگۈن فونتاندەك ئېتىلىپ نېفىت،
بورۇلايلار ئاۋازى ياڭرىدى ھەر يان.
سۇ ئىزدەپ ھەر يانغا چاپقان كېيىكلەر،
يىراقلاپ كېتىشتى بولۇشۇپ ھەيران.

قۇيۇنلار پەلەككە قۇرغان تۈۋرۈكتەك،
كۆتۈردى قەددىنى ھەيۋەت ۋېشكىلار.
ئاقتۇردى نېفىتنى گويا سۇ كەبى،
ماي، لاتقا كۆلىگە چۆمۈپ ئىشچىلار.

بورانلار چېكىنىپ كەتتى ئارقىغا،
ۋېشكىلار ئالدىدا تىز پۈكتى قۇيۇن.
«شەيتاننى توڭلاتقان سوغۇق»مۇ ھەتتا،
ئەگدى شۇ ئىشچىلار ئالدىدا بويۇن.

چۈنكى ئۇ ئىشچىلار قەلبى ئوت ـ يالقۇن،
ۋۇجۇدى جۇش ئۇرغان تىنمسىز دولقۇن.
ياراتتى نېفتنىڭ مېھرى ئۇلارنى،
ئۇلارغا ھەر تېمىم نېفت زەر ـ ئالتۇن.

ئالتۇننىڭ قىممىتى ئالتۇنغا لايىق،
نېفتنىڭ قىممىتى ئۆزگە بىر تارىخ.
يارالغان ئۇ تارىخ زامانغا لايىق،
مىللەتنىڭ غۇرۇرى ـ شەنىگە تالىق...

ئىپارخان

ئۇچتۇرپان باغرىدىن ئۇچقان شوخ شامال
جىگدىلەر ھىدىنى ئىلىپ كېلىدۇ.
پىچىرلاپ ئۆتمۈشنىڭ كەچمىشلىرىنى
ئۇنتۇلغان ھەر دىلغا سىلىپ كېلىدۇ.

جىگدىلەر مەردلىكنىڭ يارقىن سىمىسى،
پۇتۇلگەن تۆمۈردىن غولى، شاخ ـ شىخى.
ياپرىقى كۈمۈشتىن، گۈل ـ مېۋىسى زەر،
يات قولغا تەييار ھەم نەشتەر ـ پىچىقى.

ئىپارخان قىسسىسى يايدى جاھانغا،
جىگدىلەر نامىنى ھەر ئۆيگە قەدەر.
بىرلەشتى بۇ نامغا ئىپارخان نامى،
شامالالار بۇ نامنى مەڭگۈ ئىپ يۈرەر.

شامالالار، شامالالار، ئۇچقۇر شامالالار،
توسالماس يولۇڭنى ھەرگىز قامالالار.
ئۇچ مەڭگۈ تارقىتىپ جىگدە ھىدىنى،
ئىپارخان روھىدىن سۆيۈنسۇن جانلار.

پەلەكتىكى پەرىزاتلار

(«شىنجاڭ سېرىك ئۆمىكى» دىن ئاينۇر بىلەن مېھرىگۈل خوتەن «ئۇلۇغئاتا سۇ ئامبىرى»ئۈستىگە تارتىلغان ئېگىزلىكى 450 مېتىر، ئۇزۇنلۇقى 1680 مې-تىر سىم ئارقاندىن غەلىبىلىك مېڭىپ ئۆتتى.)

— گېزىت خەۋىرى

ئەزەلدىن قۇشلارنىڭ پەرۋازلىرىمۇ
كەمدىن - كەم يېتەر بۇ بوشلۇققا بەلكىم.
كۆرگەندە شۇڭلاشقا بۇندا سىلەرنى،
سۆيۈنچ ئىلكىدە جۇش ئۇردى قەلبىم.

كىم دېگەي بۇ ھالدا كۆرۈپ سىلەرنى:
— ئايالالار سىمۇولى گۈزەللىكنىڭلا.
گۈللەرنىڭ بەرگىدەك نازۇك ۋە نەپىس،
شەيداسى ھەر زامان ئەۋزەللىكنىڭلا.

شۇڭلاشقا ھەرقاچان ئاسراشقا موھتاج،
ئايالالار ۋۇجۇدى، قەددى - قامىتى.
كۆرمىسۇن ھەرگىز دەرد ئايالالار قەلبى،
ئايالالار ھاياتنىڭ كۆركى - راھىتى...

تارتىپ بىر رىۋايەت كۆڭلۈم مەيلىنى،
تىكىلدىم سىلەرگە ئۇنتۇپ ھەممىنى.

رىۋايەت ئېيتىدۇ: ھۆر ـ پەرىزاتلار،
قىزىتار پات ـ پاتلا كۆكتە سەيلىنى.

ناھاتكى تىكىلىپ كۆككە كۆپ ئۇزاق،
پەقەتلا سىلەرنى كۆردۈم مەن بۇگۈن.
رىۋايەت ئورنىنى ئالدى رېئاللىق،
يېشىلدى قەلبىمگە چىگىلگەن تۇگۈن.

بولسىلا شارائىت، ئازادە مۇھىت،
قالماسكەن ئايالالار ئەرلەردىن ھەرگىز.
يوشۇرۇن تالانتقا ئىگە ھەركىشى،
ئىرادە، جاسارەت ئاچقۇچتۇر سۆزسىز.

تۇتۇلۇپ شۇ ئاچقۇچ قولۇڭلاردا چىڭ،
ئاجايىپ مۆجىزە ياراتتىڭلار تەڭ.
ياغدۇرۇپ ئايالالار ئالىمگە شان،
دۇنيانى ھەۋەستە قاراتتىڭلار تەڭ.

رىۋايەت ئورنىنى ئالغان رېئاللىق
باھىدا بىردىنبىر پەرىزات سىلەر.
سىلەر بار «بۇرۇندىن بۇرۇن...» دەپ ئەمدى،
ھېكايە سۆزلەپمۇ يۈرمەس كىشىلەر.

كىشىلەر قەلبىنى سىلىپ لەرزىگە،
ياڭرايدۇ ناخشا ـ كۈي بولۇپ نامىڭلار.
نۇرانە يۈلتۇزدەك نۇر چېچىپ ھەردەم،
چاقنايدۇ مەڭگۈ بۇ شەرەپ ـ شانىڭلار.

ياشاڭلار ھەر زامان رېكورت ياراتىپ،
ئالەمنى ھەۋەستە زوقمەن قارىتىپ.
ماختىنىش ئىلكىدە شادلىنىپ خەلقىم،
سۆيۈنسۇن ئەبەدكە ئالقىش ياڭرىتىپ.

2002 ـ يىلى 4 ـ ماي

ياندىشار «پاشا»غا «ياشا» دېگەن سۆز

(ئاتاقلىق ناخشىچىمىز پاشا ئىشانغا بېغىشلايمەن)

قايىلمەن ناخشىغا خۇشتارلىقىمغا،
ۋە لېكىن ناخشا بار ناخشا ئېچىدە.
ئىستەيمەن ناخشىلار ئېچىدىن ھەردەم،
سىز ئېيتقان ناخشىنى كۈندۈز ـ كېچىدە.

جاراڭلىق ئۈنىڭىز ئاڭلانغان ھامان،
ئايلىنار قۇلاققا بەدەن ـ بەدىنىم.
نە ئەجەب ھوش ئەھلى ئۈنتۇپ ئۆزىنى،
ئويغاتسا شۇ دەمدىن ئۆزگىچە سېزىم؟!

سىز گويا ساماۋات قەۋەتلىرىدە،
ئىنسانغا كۆي تۆكەر ئەزىم پەرىشتە.
ئېسىمنى بىلگەندىن بۇيان ھەمىشە،
ئورنىڭىز بويكەلدى ھامان ئەرىشتە.

جانلىنىپ سىز بىلەن سەھنە، ئېكرانلار،
تونۇتتى ناخشىنىڭ قانداقلىقىنى.
زوقىغا زوق قوشۇپ ھەربىر قەلبىنىڭ،
ئۇلغايتتى ناخشىغا ئامراقلىقىنى.

چىقسىڭىز سەھنىگە مەردانە كۇلۇپ،
گۈلدۇراس ئالقىشلار ياڭرىتىدۇ ئەل.

یاندىشار «پاشا»غا «ياشا» دېگەن سۆز،
دىللاردا ھاياجان بولۇپ گويا سەل.

ھەمشە قولىڭىز كۆكسىڭىزدىدۇر،
تەشەككۇر ئېيتسىز يېنىش - يېنىشلاپ.
بىر ناخشا سورىسا كەلتۈرۈپ ئوننى،
ھۆرمەتكە مۇناسىپ بېرىسىز جاۋاب.

قالمىدى شۇ ھالدا سىز كەزمىگەن جاي،
ئەڭ ئاۋات شەھەرلەر، يېزا، يايلاق، كان.
قەيەرگە بارسىڭىز ئالقىش، تەنتەنە،
نامىڭىز شەرھىنى قىلدى نامايان.

تۈركىيە، ماراكەش، لوندۇن، ۋارشاۋا...
ھەممىدە شۇ كەبى نامىڭىز قالدى.
ئوت - ئاتەش ناخشىڭىز ھەر دىل تەكتىگە،
چىن دوستلۇق مېھرىنىڭ ئۇلىنى سالدى.

ھالقىپسىز شۇ ھالدا يېرىم ئەسىردىن،
يەنىلا ناخشىڭىز قوشار جانغا جان.
نۇرلىنىپ ئۆمرىڭىز بۇ خىسلەت بىلەن،
ئۇلۇغۋار سىياقنى قىلدى نامايان.

ئىسمىڭىز بىرلەشتى جىسمىڭىز بىلەن،
ناخشىدا ئالدىڭىز «شاھ»لىق ئورنىنى.
رازى بىز بېرىلسە سىزدەكلەر ئۇچۇن،
مۇقەددەس «شاھنشاھ» نامى - ئوردېنى.

پارچىلار

بولمىغاي دۇنياغا ھېچكىمۇ تۇغۇرۇك،
بۇ دۇنيا ئۇ دۇنيا ئۈچۈن بىر كۆڭۈرۈك.
بۇندىكى يوشۇرۇن بارچە گۇناھنى،
پاش قىلمىش قول، پۈتلار ئۇندا بىسۇرۇك.
بىل شۇڭا ياشاشنى بۇ دۇنيادا پاك،
نامىڭنى بۇلغىماي دېسەك مەڭگۈلۈك.

* * *

بۇ دۇنيا مەۋھۇمدۇر، سەنمۇ ھەم مەۋھۇم،
گەر ئۆلسەڭ تاپىدۇ سېنى كىم ئىزدەپ.
ئىستىسەڭ نام ـ نىشان قالدۇرماقنى گەر،
مىزانى پەقەتلا: «ئەلدىن ئەلگە نەپ».

* * *

ئۆلمەس ئىجاد، ئۆلمەس ئىجادكار،
ياشىتىدۇ ئالەمنى ئىجاد.
زۆرۈرىيەت ئالمى شۇڭا،
ئىجادكاردىن ئىستەيدۇ نىجات.

رۇبائىيلار

«مەڭگۈ»لۈك ئاتالغۇسى ئارزۇ پەقەت،
مەڭگۈلۈك شەيئى بولماس مەڭگۈ ـ ئەبەد.
ئۆزگىرىپ بارار ھەممە، يوق تۇرغۇنلۇق،
ئالمىقىڭ لازىم ھەربىر مىنۇتتىن نەپ.

* * *

كەچ بولسا تاڭ ئاتار، بولار يەنە كەچ،
بۇنى ھېچ غەيرىي كۈچ تىزگىنلىيەلمەس.
ئۈمىدۋار كىشىلەر يول تاپار ئۇنىدىن،
كۆزقاراش، ئىرادە شۇڭا مۇقەددەس.

* * *

ئىچىملىك، چېكىملىك شەيتاننىڭ ئىشى،
تۈگىشەر ئۇنىڭغا بېرىلگەن كىشى.
بولسىمۇ شەيتاندىن ئۇلۇغ گەر كىشى،
ئەگىشىپ شەيتانغا ئۇزۇلەر بېشى.

* * *

كىشىگە زۆرۈرى بىلىم ۋە ھۈنەر،
دېيىلەر شۇڭلاشقا ھۈنەردىن ئۇنەر.
تۈگىمەس بايلىق ئۇ يوقالماس، يىتمەس،
كېمەيمەس كىشىگە بەرسەڭمۇ ئەگەر.

* * *

هەممىدىن كېرىكى ئەخلاق ۋە ئەدەپ،
ئۇ گويا دات باسماس كەھرىۋا، سەدەپ.
سەدەپنىڭ مېھرىدىن كەچمەس غەۋۋاسلار،
دولقۇنلار ئەۋجىگە چىقسىمۇ ئەدەپ.

* * *

ياڭرىسۇن دېسەڭ گەر ناخشاڭ خور بولۇپ،
چاقنىسۇن ئىجادىڭ پىكرىڭ نۇر بولۇپ.
يورۇتسۇن دىللارنىڭ قات ـ قېتىنى ئۇ،
ئېيتىشار ئەل ئۇنى شۇندا جور بولۇپ.

* * *

ئاغزىڭغا كەلگەننى دېمە، دە، دېسە،
ئايلىنىپ ئۆزۈڭگە بولۇر دەر دېسە.
ئېچىلغان غۇنچىنىڭ ئۇزۇلمىكى خوپ،
ئاشىقا مەشۇقى گەر گۈل بەر دېسە.

كۆيگىنىمنى بايان قىلدى ئاتەشلىك ئاھىم،
كۆيگىنىمنى ئايان قىلدى زەپران چىرايىم.
سۆيگۈ پىنھان بولماس ئىكەن، بولدۇم سازايى،
ناخشام بىلەن بوسۇغاڭدا ئاھ ئۇرۇپ دائىم.

تۇيۇقلار

1

هاياتتا بەرمسۇن نېمە ئىشلار يۈز،
ئەل يەنە ئەل پېتى ياشار يۈزدەيۈز.
«ئەل بىلەن ئۆلۈممۇ بەجايىكى تويۇ»،
جان پىدا ئەل ئەھلى تاپار ئابرۇي، يۈز.

2

ئەل بىلەن كۆكلەر ئەر، يامغۇر بىلەن يەر،
ھەقىقىي ئەر ھامان ئەل غېمىنى يەر.
ئۆمرىنى ئەل ئۈچۈن ئاتىغان مەردلەر،
يېسىمۇ قانچە ئاز، ھامان ھالال يەر.

3

كېلىدۇ كىشىلەر تىزىلىپ رەت ـ رەت،
هاياتلىق يولىدا ئۇزۇلمەس بۇ رەت.
ۋە لېكىن ساناقلىق يولنى ئاچقانلار،
گۈناھتۇر ئۇلارنى ئۇنتۇش، قىلىش رەت.

4

مەيلى سەن يەر ئېچىپ ئۇندا كۆچەت تىك،
يا ھۈنەر ئىگىلەپ كېيىم ـ كېچەك تىك.

پايانى يوق ھەرگىز تىرىكچىلىكىڭ،
تاللىغان ئىشىڭغا ھامان جاننى تىك.

5

گەر سۇغا دۇچ كەلسەڭ ئىككىلەنمە، كەچ،
يېتەرسەن ساھىلغا ئەتە ياكى كەچ.
پۇرسەتنى تۇتماقلىق ھەممىدىن ئەلا،
ئىزدىمە ئاسانىنى، ھۇرۇنلۇقتىن كەچ.

6

تەمەننا، تەمەدىن ھامان قولنى ئۈز،
ھاياتلىق بەھرىدە دولقۇن يېرىپ ئۈز.
مال باقساڭ ماي بولار قازان ـ قومۇچۇڭ،
باغ قىلساڭ مېۋىسى دەيدۇ: مېنى ئۈز.

7

بۇلۇتلار رەڭ تۇزەر قىزىل، ئاق ھەم سۇر،
قارايسا باسىدۇ گۈلدۇرىدىن سۇر.
يامغۇرى زېمىننىڭ ھاياتلىق كۆركى،
ئۇنىڭدىن مول ھوسۇل ھۇزۇرىنى سۇر.

8

گۈرجەكنى تاشلىساڭ تۇتسەن ئارا،
يوق ئارام ھېچكىمگە تىرىكلىك ئارا.

تىرىكلىك تىنىمسىز ھەرىكەت ئىلكىدە،
ھەرىكەتسىز كىم تۇرار ھالىڭغا ئاراڭ؟!

9

پۈتلاشماس ھەر ئىشقا ساقال بىلەن ياش،
بولسىلا ئىرادەڭ سەن مەڭگۈگە ياش.
تۇتمىساڭ پۈرسەتنى بولۇپ دېلىغۇل،
قۇرۇماس كۆزۈڭدىن پۈشايمانلىق ياش.

10

چېكتىنى ئۆزگەرتىپ پەش قىلىپ بولماس،
ياقىنى ئۆزگەرتىپ پەش قىلىپ بولماس.
ھەر ئىشتا خەلقىڭ كۆزى، سۆزى بار،
ئىش قىلماي ئۆزىنى پەش قىلىپ بولماس.

11

سازلىماي سازنىڭ ئالدىراپ چالما،
دېيىشەر خەق شۇئان: بەس، ئۇماچ چالما.
تىمسال بۇ ئىش بىلمەس داۋراڭخورلارغا،
شاللىنار ئۇنداقلار سانىلىپ چالما.

12

بولساڭمۇ ھەممىنىڭ كىچىكى - يېشى،
ئېشىپتۇ ئاتاڭنىڭ ئاتمىشتىن يېشى.

سەن ئۇنى قاقشتىپ يۈرتۇەرمىگىن،
ئاقمىسۇن كۆزىددىن بھۇدە يېشى.

13

تاپقاندا داستخاننى كەڭرى يېيىشتۇق،
تاپمساق بىر نانىنى بۆلۈپ يېيىشتۇق.
ئالغاندا ئىلكىگە نەپسى بالاسى،
سەتلىشىپ ھەممىنى ئەلگە يېيىشتۇق.

14

مىللەتنىڭ بەلگىسى، پەخرى ئانا تىل،
شۇ ئانا تىل بىلەن بىز چىقاردۇق تىل.
يەتمىسەك شۇ ئانا تىلنىڭ قەدرىگە،
بىر پارچە لوق گۆشتىن ئىبارەتتۇر تىل.

15

قىل ئىجاد، قويما يولۇڭنى تار قىلىپ،
كۆيلىگىن رىشتىڭنى ھەر دەم تار قىلىپ.
كۆيلىرىڭ بەرسۇن ھۇزۇر ئەل قەلبىگە،
شوخ ساباۋەك جاھانغا تارقىلىپ.

16

قىلمىغىن مەسلەكداش لاپچى توپىنى،
زەر قىلىپ كۆرسىتەر ساڭا توپىنى.

كاۋاكتۇر غادايغان قومۇشنىڭ ئىچى،
بولمىغان بۇغداينىڭ كۆپتۈر توپىنى.

17

بوپتۇ ئۆمرۈڭ مەنزىلدە چۈش،
يۈرىۋەرمە كۆرۈپ شېرىن چۈش.
كىشى ئۈچۈن كېرەك كەسىپ ـ كار،
بەلنى باغلاپ بىرەر ئىشقا چۈش.

18

چەكلىكتۇر ئەركىڭنىڭ تىزگىن ـ ئارقىنى،
سەتلەشسەڭ دەيدۇ ئەل: نومۇس ـ ئار قېنى.
ئۈچماقنىڭ ھەر قاچان چۈشمىكىمۇ بار،
ئويلىغىن ھەر ئىشتا ئالدى ـ ئارقىنى.

19

مەرگەنسەن، مەيلى سەن قانچە توغرا ئات،
ماختىنىپ چەللىدە چاپتۇرمىغىن ئات.
قىلىدۇ كىشىنى ئەزەلدىن بىزار،
«ماختانچاق» دەيدىغان بۇ ئاتاق ـ بۇ ئات.

20

كۈن چىقىپ، كۈن پاتسا قالماس ھېچكىم تاڭ،
ئاتىدۇ سۈزۈلۈپ يەنە كۈلۈپ تاڭ.

باشلىنار شۇ تاڭدىن ھەر كۈننىڭ ئىشى،
ھەر تاڭنىڭ مېھرىنى ۋۇجۇدۇڭغا تاڭ.

21

ياراشمسا بويۇڭغا ھەرگىز گۈل قسما،
قسسپ قويۇپ بوپ قالما ئۆزۈڭ بىر قسما.
تۇيار كۆڭۈل ھەرقاچان ھەر ئىشنى ئالدىن،
قىلىپ مەيلىڭ يوق ئىشنى بوينۇڭنى قسما.

22

تالاشما ئەلدىن تۆر، تارتما ھەمدە ھال،
كېسەل ئۇ ئاشلىققا چۈشكەن كەبى ھال.
قاچقاندەك كېسەلدىن قاچسا ئەل سەندىن،
ئۆزۈڭنى پەگاھتا قويمامدۇ بۇ ھال.

23

بەرسلا بىراۋدا بىرەر نۇقسان يۇز،
ئالدىراپ سەن ئۇندىن ئۆرۈمگىن يۇز.
بول ھامان ياردەمدە سۇنۇپ قولۇڭنى،
ئالتۇنمۇ ساپ بولۇپ كەتمەس يۇزدەيۇز.

24

يامانغا يېلىنما، باسمغىن ھەم يان،
تولدۇرماق بولسمۇ قوينۇڭغا ھەميان.
ياخشىغا ئارامىلىق بەرمەس يامانلار،
جۇدۇن بول ئۇنىڭغا، ئوت بولۇپ ھەم يان.

25

دەر ئىمىش «تەييارغا ھەييار»: ئاش قېنى؟
ئۆزگىگە قالمىش ئۇنىڭدىن ئاشقىنى.
دەيدۇ دانا: سىڭمىگەي تەييار تائام،
سۇ ئېلىپ كەلمەككە تاغلار ئاش، قېنى!

26

ھەر باھار ۋاقتىدا تىكلەلسەڭ قوش،
كېلىدۇ ئامىتىڭ كۆز كەلگەندە قوش.
بۇ بولار پۇرسەتنى تۇتماقتا مسال،
ھەر ئىشقا ۋاقتىدا كىرىش، ئاۋاز قوش.

27

مەۋجۇداتنىڭ ئانسىدۇر يەر،
شۇڭا ھەممە يەر غېمىنى يەر.
يەرگە قان ـ تەر تۆكۈپ ئۆتكەنلەر،
ئۆز رىزقىنى ھالال تېپىپ يەر.

28

چەكمەك بولساڭ ئەل غېمىنى چەك،
ياكى چالغۇ سىملىرىنى چەك.
مەيلى سارغاي تۇنلەر ئۇخلىماي،
قويما ئىجاد پايانىغا چەك.

29

بۇلغىمسۇن ئەقلىڭنى شۇ ئاق،
كۆپ ساھەلەر بىزدە تېخى ئاق.
تولدۇرۇشقا ئۇنى ئەجرىڭدىن،
ئەلنىڭ ئارزۇ دەريياسىدا ئاق.

30

نامەردلەر سۇ بەرگەن قاچىنى چاقار،
ئاھ ئۇرۇپ بىراۋنى بىراۋغا چاقار.
ئالدىڭدا تۇلكىدەك قۇيرۇق ئوينىتىپ،
ئارقاڭدىن تىغ ئۇرۇپ، يىلاندەك چاقار.

31

ئۇلۇغدۇر ئانا، ئۇلۇغدۇر ئاتا،
ئۇلار ئۆيۈڭنىڭ تۇۋرۇكى ئاتا.
پەرزەنتلىك قەرزىڭ بار ئۇلار ئالدىدا،
ئۇلارنى كۆتمەككە بارىڭنى ئاتا.

1999 — 2009 - يىللار

مەرسىيەلەر

ئەل سۆيگەن شائىر مەڭگۈگە ھايات!

(شائىر تېيىپجان ئېلىيېۋ ۋاپاتىنىڭ 29 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن)

تارىخ بېتىگە تاشلىسام نەزەر،
كۆزىمەن سىزنى سەپنىڭ بېشىدا.
كېلىسىز ئۇزۇلمەس قوشۇننى باشلاپ،
نەزمىلەر پۇتۇپ ۋەتەن ئىشقىدا.

تاپتىڭىز ئاڭا لايىق ئىلتىپات،
ئالدىڭىز ئورۇن تۆردىن ھەرقاچان.
ياڭراق ئۇنىڭىز مۇنبەرلەر ئارا،
تونۇتتى سىزنى ۋە بىزنى ھامان.

ئايلاندى ئەلنىڭ پەخرىگە شۇڭا،
تېيىپجان، دېگەن ئىزگۈ نامىڭىز.
بىرلەشتى چۈنكى ئەل زوقى بىلەن،
ئەل ئۈچۈن قوشقان شەرەپ ـ شانىڭىز.

ئەل ئۈچۈن ھەر دەم سەپنىڭ ئالدىدا،
تۇردىڭىز مەھكەم مەردانە بولۇپ.
نامۇ ـ شۆھرەتتىن بولدىڭىز يىراق،
ئۆتمەككە ئەلگە غەمخانە بولۇپ.

«تۇگمەس ناخشا» ئىشقىدا يېنىپ،
تالاي «ئۆتكەل»نى بېسىپ ئۆتتىڭىز.
تەتۇر قۇيۇنلار تۇرسىمۇ نوقۇپ،
كۆزلەپ «پەللى»نى چېكىنمىدىڭىز.

ياڭراق ناخشىڭىز ئەۋجىدىن چۆچۈپ،
جان بەردى تالاي «ۋالاقتەككۇرۇپ».
سۆكۈپ شىددەتتە «ئاساسەن»نى ھەم،
لاپچىلار توپىغا ياغدۇرىدىڭىز توپ.

قوغداشقا ھەر دەم «ئەل گۈلشىنى»نى،
قىلدىڭىز ھامان قوزغۇن بىلەن جەڭ.
چۈششىمۇ تالاي بېشىڭىزغا كۈن،
دېمىدىڭىز ھېچ، ئاھ ئۇرۇپ... ئەتتەڭ.

«شېئىر مەشرىپى» بەردى سىزگە زوق،
«سەنئەت باھارى» كېلىش بىلەن تەڭ.
شائىر قانداقمۇ تۇرالسۇن جىم،
قەلبىدە ئىلھام ئۇرۇپ تۇرسا لەڭ.

«زەپمۇ چىرايلىق كەلدى باھار»نى،
زەپمۇ چىرايلىق كۆيگە قاتتىڭىز.
«مۇقام» ئەۋجىگە ئەۋجىلەر قېتىپ،
ئەشئارىڭىزدىن گۈللەر تاقتىڭىز.

ھەربىر ناخشىڭىز تەكتىدە ھامان،
شانلىق نامىڭىز چاقناپ تۇرىدۇ.
ياڭراق ئۇنىڭىز ئەسرلەر ھالقىپ،
مەڭگۈ تىنمىسىز ياڭراپ تۇرىدۇ.

شائىرغىلا خاس ئۆزگىچە ھايات،
سىز ئۈچۈن بولغان ئۈپرىماس قانات.
ئۇندا مۇجەسسەم ئەلنىڭ سۆيگۈسى،
ئەل سۆيگەن شائىر مەڭگۈگە ھايات.

2009 ـ يىلى فېۋرال

سىز خەلققە تەئەللۇق ئىنسان

(مەركىزىي خەلق رادىيو ئىستانسىسىنىڭ ئاتاقلىق چەت ئەل تىلى دىكتورى، «ئانا ئەدەب»، تۈرك تىل ئەدەبىي تەرجىمانى تۈرسۈنئاي ساقىمغا مەرسىيە)

چېھرىڭىزدىن كەتمەيتتى كۈلكە،
ئوخشايتتىڭىز مسالى گۈلگە.
سورۇنلاردا قوزغايتتى ھەۋەس،
بولۇپ تەمكىن تۇرقىڭىز ئۈلگە.

كەلسىڭىزمۇ شۇڭا ماختىلىپ،
ماختىنىشتىن يىراق ئىدىڭىز.
ماختاشلارنى يۇمۇرلۇق كۈلۈپ،
رەت قىلىشقا ئامراق ئىدىڭىز.

رەت قىلالماس لېكىن ھېچ كىشى،
سىز ياراتقان تۆھپە، زەپەرنى.
شەرەپ بىلەن تۇگەللىدىڭىز،
ھاياتلىقتا باسار سەپەرنى.

دولقۇندا رادىيولارنىڭ،
«بۇلبۇل» دېگەن نامىڭىز قالدى.

«ئانا ئەدەب» سەھىپسىدە،
«دۇلدۇل» دېگەن نامىڭىز قالدى.

«مەمەت ئاۋاق»، «چالى قۇشى»غا،
جان بەردىڭىز ئۇيغۇر تىلىدا.
«ئۆكسۈش» ھەمدە «جۇۋىلىق خانىم»،
ئالدى ئورۇن ئۇيغۇر دىلىدا.

كۆپتى يەنە قىلار ئىشىڭىز،
مۇدھىش ئەجەل بەرمىدى ئىمكان.
تەن بەرگۈمز كەلمەي تەقدىرگە،
بىز ئۇزاتتۇق سىزنى يىغلاپ قان.

نېمە ئامال ئىنسان ئۆمرىنى،
ئەجەل ئاخىر تۇگەللەيدىكەن.
ئۆلگەنلەرنىڭ ئورنىنى تەھقىق،
بالا ـ چاقا ئىگەللەيدىكەن.

تىلەپ ئىنساپ بالا ـ چاقىغا،
شۇڭا كۆپلەر يۇمار كۆز ھامان.
ئۇنۇتمايدۇ لېكىن سىزنى ئەل،
سىز خەلققە تەئەللۇق ئىنسان.

2006 ـ يىلى 8 ـ ئاۋغۇست

دېمەسمىز بىز ساڭا ھەرگىز ئەلۋىدا

ھۆرمەتلىك ئاغىنەم خارىس ئاشۇروف،
ئۇزاتتۇق بىز بۇگۈن سېنى ئاھ ئۇرۇپ.

شۇ ئىكەن ئەزەلدىن ئىنسان قىسمىتى،
كىم ئۇنى ئۆزگەرتكەن يىغلاپ - قايغۇرۇپ؟!

سەن كەتتىڭ، بىز قالدۇق خەيرلىك تىلەپ،
تەۋەررۈك نامىڭغا تەھسىنلەر ئوقۇپ.
قەددىڭنى پۈكمەستىن ئۆتكەن ئەر ئىدىڭ،
شۇڭ، تەتۈر قۇيۇنلار ئۆتسىمۇ نوقۇپ.

بېغىشلاپ ئۆمرۈڭنى ۋەتەنگە، ئەلگە،
ئىلھاملار مەۋجىدە ئۆتتۈڭ جۇش ئۇرۇپ.
كۆيۈڭدىن جان بەردىڭ تالاي سەھنىگە،
تالايلاپ ئەسەرنى قاناتلاندۇرۇپ.

رادىيو، تېلېۋىزور، مەكتەپ، باغچىلار،
ھەر يېڭى كۆيۈڭدىن تۇراتتى يورۇپ.
سەبىيلەر سۆيۈنۈپ ئىلتىپاتىڭدىن،
سۆيەتتى مەڭزىڭدىن ھەر دەم روھلىنىپ.

«ۋەتەندە باھار»نىڭ ئۆزگىچە پەيزى،
تارالدى ھەر يانغا جۇشقۇن خور بولۇپ.
«گۈلباغ» ۋە شۇ ئېسىل «باغنىڭ ھاۋاسى»،
تۇرىدۇ ھېلىمۇ سەيلىگە جورۇپ.

ھەر ناخشاڭ ئىلكىدە چېھرىڭ سېيماسى،
تارايسەن ھەر ناخشاڭ بىلەن نۇر بولۇپ.
دېمەسمىز بىز ساڭا ھەرگىز ئەلۋىدا،
ھەر ناخشاڭ ئەۋجىدە تۇرىسەن يورۇپ.

2007 - يىلى 23 - فېۋرال

ياشايسەن مەڭگۈگە پىر - ئۇستاز بولۇپ

(ئۇستاز راۋابچى داۋۇت ئاۋۇتقا مەرسىيە)

ئېنىقكى، قەدىمىي چالغۇدۇر راۋاب،
تونۇشتۇر ھەممىگە ئۇنىڭ شۇ نامى.
ھەر ئۆينىڭ تۆرىدىن ئالغان ئۇ ئورۇن،
بولغاچ ئۇ ھەركىمنىڭ كۆڭۈل ئاراملى.

ۋە لېكىن راۋابنىڭ قانداقلىقىنى،
ھېچ كىشى سېزىپ باقمىغان.
تارلىرى ئۇستىدە ئويناپ بارماق،
دىللاردا سەنچە زوق قوزغىتالمىغان.

شۇ قەدەر ئىجتىھات، كامالەت بىلەن،
تونۇتتۇڭ دۇنياغا راۋابنى تولۇق.
قەدىمىز تاغ بولۇپ بۇ جاھان ئارا،
سۆيۈندۇق نامىڭدىن ئەيلەپ تەسەددۇق.

سەن كەبى ئوغلانلار ئەلنىڭ پەخرىدۇر،
سۆيۈنەر نامىڭدىن خەلقىم تا ئەبەت.
مىڭ ئەپسۇس، چەكلىككەن كىشىنىڭ ئۆمرى،
ئېپ كەتتى بىمەزگىل سېنى مالامەت.

ئۆتەركەن بۇ جاھان جۆنەپ شۇ كەبى،
قالغانلار كەتكەننىڭ گېپىنى قىلىپ.

ئېنىقكى، ئورنۇڭنى باسار ئەۋلادلار،
سەن كەبى بولماقنىڭ ئېپىنى قىلىپ.

ۋە لېكىن كىشىلىك ئالمى ئارا،
سەن كەبى تالانتلار كەلمەيدۇ ئاسان.
ئۆتەرمىز ھەرقاچان ئارمىنىڭنى يەپ،
ئۆتكەن دەپ شۇنداق بىر باھادىر ئوغلان.

ئەلۋىدا دېيىشكە كەلمەس تىلىمىز،
ياشايسەن بىز بىلەن دىللار قېتىدا.
ياشايسەن مەڭگۈگە پىر - ئۇستاز بولۇپ،
ئۇزۇلمەس ئەۋلادلار ئېتىقاتىدا.

2007 - يىلى 29 - نويابىر

مەسەل ۋە ساتىرالار

تۇپراق ۋە سۇ

چاك ـ چاك بولۇپ يېرىلدى تۇپراق،
تاشلىمدى بۇلۇتمۇ تامچە.
قارلىق تاغقا كۆز تىكىپ ئۇزاق،
ئۆكۈندى يەر ئاھ ئۇرۇپ قانچە.

سولدى مايسا، سولدى گۈل ـ چېچەك،
ئۆرتىنىپ شۇ تۇپراق ئاھىدىن.
ئۆچتى بۇلبۇل ـ قۇشلار ناۋاسى،
تۇتۇپ ماكان غەمنىڭ چاھىدىن.

بىر ئەسرەك تۈيۈلدى گويا،
بۇندا تەسته ئالغان ھەر تىنىق.
بىر تىنىقتىن قالسا مۇبادا،
ھاياتلىقنىڭ ئۆچمىكى ئېنىق.

شۇندا بىردىن تۇتۇلۇپ ھاۋا،
ياغدى يامغۇر بولۇپ گويا سەل.
قېنىپ تۇپراق تەشنالىقىغا،
تاپتى قايتا ھاياتلىقنى تەل.

گۈل ـ چېچەكلەر كىردى جلۋىگە،
كۈلدى زېمىن قۇشلار كۈيىدىن.

تاپتى ھەممە شادلىق، ئاسايىش،
ھاياتلىقنىڭ بۇ چوڭ تويىدىن.

لېكىن چىقىپ يەر قىنىدىن سۇ،
ماختىنىشتىن قىلدى بىئارام.
دېدى: مېنىڭ كارامىتىم بۇ،
ماڭا تالىق بۇ نۇسرەت تامام.

بۇلبۇللارنىڭ ئۆچتى ئاۋازى،
ئۆچتى گۈللەر جىلۋىسى، نازى.
توختاپ قالدى سۈزۈك ساماداﻫ،
تورغايلارنىڭ نەغمە، پەرۋازى.

خورسىنىپ يەر ئۇن قاتتى شۇندا:
ھەممە بىلەر ئەجرىڭنى بۇندا.
بىلگىن سەنمۇ، ئەجرىڭ گۈل ئاچار،
پەقەت ساڭا تەشنا قوينۇمدا.

سەن بولمىساڭ يوق ماڭا ھايات،
مەن بولمىسام يوق ساڭا قانات.
بىزنى شۇنداق قىلىپ ئاشنا ـ يار،
يارىتىپتۇ سىرلىق كائىنات.

باغرىمىزدا كۈلسە ھاياتلىق،
ئىجىللىقنىڭ مېۋىسى دەپ بىل.
تېۋىن بىزدىن ئۇلۇغلارغىمۇ،
ماختىنىشتىن مەڭگۈ ھەزەر قىل.

بۇ سۆز بىلەن يىغىپ ئېسىنى،
بولۇپتۇ سۇ تولىمۇ خىجىل.
باغاشلاپتۇ تۇپراقنى قايتا،
ئۆتمەك ئۈچۈن مەڭگۈگە ئىجىل.

قاباھەتلىك چۈش

قاچاندىدۇر ئىشلەپ ـ ھېرىپ بىر ئىنسان،
كېتىپتۇدەك چەكسىز چوڭقۇر ئۇيقۇغا.
ئېلىپ ھۇزۇر ئۇيقۇدىن بار ئەزاسى،
چۆمۈلۈپتۇدەك غەيرىيلا بىر تۇيغۇغا.

ئۇن قېتىپتۇ بىر ـ بىرىگە شۇ بىلەن،
ئۆز ـ ئۆزىنى ماختاپ كۆككە كۆتۈرۈپ:
ـــ ھەممىگىلارغا سەركەردىمەن، ـــ دەپتۇ پۇت،
ھە، دېگەندە ھەممىسنى چۆكۈرۈپ، ـــ

گەر قىلمىسام ماڭماقلىقنى ئىختىيار،
يوق سىلەرگە بۇ جاھاننى كەزمەكلىك.
نېمە پەرقى ئۇندا ئالەم، زىنداننىڭ،
جىسمىگىلارغا قىسمەت جاندىن بەزمەكلىك.

ـــ كۆرسەتمىسەم ماڭار يولنى، ـــ دەپتۇ كۆز، ـــ
تەگسىز ھاڭلار يۇتار سېنى يۇزدەيۇز.
شۇڭا رەھمەت ئېيتقىن پەقەت ماڭمىلا،
سەركەردىلىك تالاشماقتىن ئۇمىد ئۇز.

ـــ كۆز دېگەنچۇ، ـــ دەپتۇ قۇلاق، ـــ بۇلاقتۇر،
ئاڭا سەزگۈ ئاتا قىلغان قۇلاقتۇر.
كەلدىم سېنى شۇ سەزگۈدە يېتەكلەپ،
بار شەرەپنى ماڭا ئاتاپ يىراق تۇر.

ـــ يەپ تۇرمىسام، ـــ دەپتۇ ئېغىز گەپ ئېلىپ، ـــ
ياشايتتىڭلار نېمىدىنمۇ نەپ ئېلىپ.

باش قويۇڭلار شۇڭا ماڭا هەممىڭلار،
ئۆمرۇڭلارنىڭ كاپالىتى دەپ بىلىپ.

ـــ كاپالەتتە، ـــ دەپتۇ بۇرۇن، ـــ كېپىل مەن،
هالال ـ هارام سىزنىڭدا سېپىل مەن.
ئايرالامسەن مەنسىز ماينى سىركىدىن،
ئۇنى ساڭا بىلدۈرگۈچى ئەقىل مەن.

قول دەپتۇكى: هەممىڭلارغا ئىجىل مەن،
خىزمەت قىلدىم سىياپ ـ سىيپاپ سىجىل مەن.
تازىلىمسام ئۇستۇڭلارغا قونسا كىر،
بولۇپ كەلدىم تا ئەزەلدىن خىجىل مەن.

جىسمىڭلارغا كۈچ بەرمەككە غەيرەتتە،
بولۇپ كەلدىم يەنە دائىم هەرىكەتتە.
يوقنى تېپىپ، خامنى ئوبدان پىشۇرۇپ،
ئايلاندۇردۇم سىلەر ئۈچۈن لەززەتكە.

گەر بولمىسام كىم ئويناپدۇ بۇ رولنى،
تاپامسىلەر ياكى باشقا بىر يولنى؟
ياق، باسالماس هېچلا نەرسە ئورنۇمنى،
سۆيۈنۈڭلار، سۆيۈڭلار بۇ جۇپ قولنى.

ـــ بىلەمسىلەر مېنى، ـــ دەپتۇ شۇنداً باش، ـــ
ئەقىل، ئىدراك ماكانىمەن بىر تۇتاش.
ئىلكىمدىدۇر هەممىڭلارنىڭ تىزگىنى،
مەن سىلەرگە هەم قوماندان هەم قاياش.

قىلسىلەر قىلغىن دېسەم نېمىنى،
هەم يەيسىلەر يېگىن دېسەم نېمىنى.

شۇڭا ئارتۇق ماختانماستىن ئالدىمدا،
توختىتىڭلار مەنمەنلىكنىڭ جېڭىنى.

شۇندا بىردەم جىم بوپتۇيۇ ھەممىسى،
باشلىنىپتۇ يەنە تاپا ـ تەنىسى.
ـــ كېلىشەيلى، ـــ دەپتۇ ئاخىر، ـــ ئەمەلدە،
ئىسپاتلانسۇن سۆزىمىزنىڭ مەنىسى.

كۆرسەتمەككە بىر ـ بىرىگە ئۆزىنى،
كەلسە خەتەر يۇمىلاق بوپتۇ «كۆز»نى.
شاللىنارمىش ياردەم تىلەپ قاقشىغان،
تاللىنارمىش شاللىغىنى ئۆزگىنى.

كۈن قىيلىپ يەرنى گۈگۈم بېسىپتۇ،
تاڭمۇ ئېتىپ ھاۋا ـ جاھان ئىسسىپتۇ.
تەشنالىق ھەم ئوزۇقلۇققا ئېھتىياج،
ئاستا ـ ئاستا دەملىرىنى قىسىپتۇ.

ئۇندەشمەپتۇ قىلغاچ داۋام بەسلىشىش،
نە بەسلىشىش، بوپتۇ ئوچۇق قەستلىشىش.
ئولىشىپتۇ شۇندا بىر توپ چۇمۇلە،
مەقستىدە ئۇنى شېرىن يەم قىلىش.

سېلىپتۇ كۆز كۆرۈپ ئۇنى كۆرمەسكە،
چەك قويماپتۇ قولمۇ ئۇنى يۇرمەسكە.
ئېپ قاچماپتۇ پۇتمۇ ئۇنىڭ خەۋپىدىن،
باشقىسمۇ ساپتۇ ئۆزىن سەزمەسكە.

بولۇپ بەدەن چۇمۇلىگە زىياپەت،
ئېغىز ساپتۇ ھەر ئەزاغا جاراھەت.

باشلىنىپتۇ ئاندىن ئېغىز، بۇرۇن، كۆز،
قۇلاقلارغا كىرىپ چىقار زىيارەت...

شۇندا ئىنسان ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىپ،
ئاھ ئۇرۇپتۇ ھەسرەت بىلەن تولغىنىپ.
ــ شەپسى بۇ، ــ دەپتۇ، ــ نېمە شۇملۇقنىڭ،
نېچۈن چۈشۈم قالدى شۇنداق بۇلغىنىپ.

دەپتۇ قاراپ ھەر ئەزاغا بىرمۇبىر:
ــ بارمۇ ياكى بۇ چۈشۈمدە ئۆزگە سىر؟
ياق بۇ ئۇلۇغ تەڭرىمىزدىن بېشارەت،
قوندۇرماسقا پاك ۋۇجۇدقا قىلچە كىر.

يارالمىشتا تەڭ يارالغان بارچىنىڭ،
ھەتتا تاغدا ئۆسكەن قارىغاي، ئارچىنىڭ.
بىر ـ بىرىگە چىڭ چىرماشقان يىلتىزى،
تەڭ كېسىلەر تەگسە تېغى پالتىنىڭ.

ئادەم دېگەن موھتاج يەتتە ئەزاغا،
ئىگە ئادەم ئۇ بىلەن يەر، پەزاغا.
ئادەمسىز ئۇ ئەزانىڭ نە كېرىكى،
ئۇسىز ئادەم تۆرەلگەي نە مازاغا.

ئايان بىزگە يۇغاندىلا قولنى قول،
قوللار يۇزنى يۇيار دائىم قولمۇ قول.
ئارىلاشسا گەپ تەمەننا ئارىغا،
نادامەتنىڭ تېغى ئۇنى قىلار قۇل.

تەمەننادىن ئۆلمەكلىكنى ئارتۇق بىل،
ئۆز بۇرچۇڭنى بېجىرمەكنى تارتۇق بىل.

قاباھەتلىك چۈشۈم ئوڭغا تارتمىسۇن،
غەم - ئەندىشەم ھەرگىز - ھەرگىز ئارتمىسۇن.

يەتتە ئەزا قارا تەرگە چۆمۈلۈپ،
دەپتۇ، قاپتۇق ئەجەب ھېسقا كۆمۈلۈپ.
چۈش دېگەنغۇ ئەخلىتىدۇر ئۈيقۇنىڭ،
تاڭ شاملى ئېلىپ كېتەر سۈپۈرۈپ.

لېكىن ساۋاق بولسۇن چۈشىنىڭ بايانى،
ئوڭمىزدا تىنغ ئۇرمىسۇن ئايانى.
ئۆتەيلى بىز بولۇپ سەگەك، ئۆملۈكتە،
بۇ ئۆملۈكنىڭ بولمىسۇن ھېچ پايانى.

شۇندىن بۇيان ئىنسان قېچىپ غەپلەتتىن،
بوپتۇ خالىي چۈشىدىكى ئەخلەتتىن.
ئۇخلىماي چۈش كۆرگەنلەرگە بۇ مسال،
بولسا ساۋاق تاج كىيەتتىم لەززەتتىن.

ئاكتىيور دوستۇمغا

سىز بىلەن سۆھبەتتە بولدۇم تالاي رەت،
سۆيۈنۈش ئىلكىدە ريغبىتىم تېشىپ.
چۈنكى سىز سەھنىدە تۆتىنىڭ بىرى بوپ،
تاپتىڭىز شان - شۆھرەت كەسپىتە پىشىپ.

ئالسىڭىز باتۇرنىڭ رولىنى ئەگەر،
باتۇرلار ھەۋەسته سىزگە باقاتتى.
ئالسىڭىز «پەسكەش»لەر رولىنى مەگەر،
«پەسكەش»لەر يۈزىنى يەرگە ياقاتتى.

كۆيلىنىپ شۇڭلاشقا ئەلنىڭ تىلىدا،
بولدىڭىز نۇرانە سەھنە چولپانى.
ماختىنىپ سىز بىلەن دەيتتى ھەممە تەڭ:
ـــ سىز مىللەت، خەلقنىڭ پەخرى، ئوغلانى.

ۋە لېكىن چقتىڭىز «ئېلان»غا بۇگۈن،
قايسىبىر دورىنى زوق بىلەن ماختاپ.
«قان ئازلىق» ۋەجدىدىن يىقىلىپ نەچچە،
يەپ ئاشۇ دورىنى تۇردىڭىز تاقلاپ...

ئاھ، خۇدا، كۆرۈشۈپ قالدۇق كۆپ ئۆتمەي،
سالامەت ئىكەنسىز ئاۋۋالقىدەكلا.
ئېكراندا پۈلاڭلاپ يىقىلغىنىڭىز،
رول ئېلىش ۋەجدىدىن ئىكەن پەقەتلا...

ماختالدى بەزىلەر تىلىدا بۇ ئىش،
بەزىلەر رايىغا ياقمىدى بىراق.
دېيىشتى: يالغاندىن كېسەل بوپ چقماق،
قىلمامدۇ «ئېلان»نى چىنلىقتىن يىراق؟!

مەن دېدىم: يالغانغا ئۇندىگەنلەرنىڭ،
نە ئىشەنچ چقارغان مەھسۇلاتىدا؟!
مىس ئالتۇن بولالماس بېرىلگەنگە ھەل،
ھوشياردۇر ھەركىم بۇ ساۋاق ئالدىدا.

چېقىلسا زەر قاچا تاشقا ئۇرۇلۇپ،
ئەيىبلەر تاشنى كىم قولىنى جونۇپ.
قول ئۇزۇڭ نالايىق رولدىن ۋاقتىدا،
شۇ ئاددىي مىسالنى ئىبرەت دەپ تونۇپ.

دوستلىرىم

شېرىن سۆزىڭ، چۆچەك تىللىق دوستلىرىم،
كۆلكىسى گۈل، مېھرى ئىللىق دوستلىرىم.
دىدارلىشار سورۇن تۈزۈپ پات ـ پاتلا،
چىقىرىشىپ ھەر خىل قىلىق دوستلىرىم.

«دەم ئېلىمەت» سۆزى ھەر دەم باھانە،
ئولتۇرۇشى كاتتىلىقتا شاھانە.
ئېيتىپ يۈرەك سۆزلىرىنى ھامانە،
گەپ باشلىشى قائىدىلىك دوستلىرىم.

تىزىپ ئاندىن قاتار ـ قاتار خۇمۇرنى،
تېتىق قىلىپ چاقچاق بىلەن يۇمۇرنى.
ئۇزارتىدۇ دەپ ئون يىللىق ئۆمۈرنى،
ئىچىشىدۇ قۇيۇپ لىق ـ لىق دوستلىرىم.

چىققۇچىلىك قەدەھ تۆت ـ بەش ئايلىنىپ،
قالسا كىمكى كۆتۈرەلمەي جايلىنىپ.
شۇئانلا ئۇ سورۇندا مەست سايلىنىپ،
كۈلىشىدۇ ۋىلىق ـ ۋىلىق دوستلىرىم.

تۇيماس ھېچكىم قانچە ۋاقىت ئۆتكەنىنى،
تۇيماس ھېچكىم كىملەر قېچىپ مۆككەنىنى.
تۇيماس ھېچكىم ئىچمەي يەرگە تۆككەنىنى،
مەي كەيپىدىن كۆرمەس ئېنىق دوستلىرىم.

قالسا كىمكى ئەڭ كەينىدە ئايرىلىپ،
قارىمايدۇ ئاڭا ھېچكىم قايرىلىپ.
ھېساباتقا شۇ ئىگە دەپ قارىلىپ،
كېتىپ قالار دەسسەپ سىلىق دوستلىرىم.

تاشلىشالماس بىر - بىرىنى ۋە لېكىن،
تاشلىشىپمۇ چىداشمىقى ھەم قېيىن.
تاشلاشماسلىق ئۈچۈن خەجلەپ ھەم تېيىن،
باش قوشۇشار بولماي «تېرىق» دوستلىرىم.

شۇ ۋەجدىن يەتكۈزەلمەي مائاشنى،
تاپسا ئەگەر بوزەك قىلىپ ياۋاشنى.
يولاتماستىن ئۆزىگىلا جوراشنى،
قويمىچى بوپ كەتتى ئېرىق دوستلىرىم.

بىلمەيسىلەر بىراق ئۆيى - ھالىنى،
ئايال يىغلار باقالماي ئۈچ بالىنى.
كېيسە، يوقتۇر قورسقىغا ھامىنى،
بۇ ئىشلاردا بەكمۇ قېرىق دوستلىرىم.

كەلسە بىر كۈن توك پۈلىنى دېرەكلەپ،
ئوغلى كېلەر ئوقۇش پۇلى كېرەك، دەپ.
ئۇ ئامالسز ئاھ ئۇرىدۇ «يۇرەك» دەپ،
چىرايلىرى شۇڭا سېرىق دوستلىرىم.

«ئون كۈلكىنىڭ بىر يىغىسى بار» دېگەن،
شۇ بىر سۆزنىڭ كارامىتى شۇ ئىكەن.
ساۋاق ئالماق لازىم بۇندىن ۋاقتىدا،
ئۆز - ئۆزۈڭنى تونۇپ ئېنىق دوستلىرىم.

مەيخورلۇقتىن ئەقىل، ئىدراك كېسىلۇر،
تاپقان پۇلۇڭ غازاڭ بولۇپ چېچىلۇر.
نامراتلىقتىن قەددىڭ يادەك پۈكىلۇر،
چەك قوي ئەمدى ئاڭا قاتتىق دوستلىرىم.

توختات شۇڭا كۈندە سورۇن قۇرۇشنى،
بىل ئۆيۈڭگە تۈۋرۈك بولۇپ تۇرۇشنى.
پەرزەنتلىرىڭ توختاتمىسۇن ئوقۇشنى،
بۇرچۇڭدۇر بۇ چىن ئاتىلىق دوستلىرىم.

زامان نەدە، سەن قەيەردە، ئاڭا باق،
زامانغا خاس ئادەم بولۇپ ئەلگە ياق.
تاپسۇن رونىق ئىش - ئوقىتىڭ ھەممە ۋاخ،
بۇدۇر ھەممە ئۇچۇن شادلىق دوستلىرىم.

مەيخانا

دوقمۇشتا بىر پۇتلىشىپ ياتار ئىكەن مەيخانا،
بىر - بىرىگە ھەم يەنە قاتار ئىكەن مەيخانا،
كىرسەڭ دەرھال كەڭ قۇچاق ئاچار ئىكەن مەيخانا،
پارچىلاپمۇ، پۇتۇنمۇ ساتار ئىكەن مەيخانا،
ھەر ئەپ بىلەن ئۆزىگە تارتار ئىكەن مەيخانا.

كىرسەڭ تەييار سەن ئۇچۇن ئايرىمخانە، ئايرىم ئۆي،
ياڭراپ تۇرار ئۇستۇڭدە لەرزان ناخشا، ئېسىل كۈي،
مۇلازىملار تەخ تۇرار دېگەن كەبى تاللاپ سۆي،
كۆيگۈچە ئوت تېشىدا ئوت ئىچىگە كىرىپ كۆي،
كىرە - كىرمەي دىلغا ئوت ياقار ئىكەن مەيخانا.

ئولتۇرساڭمۇ چوڭ سۇپەت ئابرۇيۇڭنى ساقلاشقا،
ئورتاق ئىكەن مەي تەپتى شاپ بۇرۇت ۋە ئاق باشقا.
ئىچسەڭ تۆت سەر چوقۇمدۇر ئايلانمقىڭ ياپياشقا،
كۆزۈڭ ئوينار ھەر ياندا سازغا تەڭكەش تاقلاشقا،
ھەتتا جىننى ئۇسسۇلغا سالار ئىكەن مەيخانا.

بولماس بۇندا ھەرگىزمۇ تارتىنىش ۋە ياتسىنىش،
بىر گەۋدىگە ئايلانغان ياش، قېرى ھەم يات جىنس،
كۇپايىدۇر رومكاڭنى سوقۇشتۇرۇش، كۆز قىسىش،
ئايلاندۇرار ھاتەمگە سېنى شۇ پەيت، شۇ ھېرىس،
پۇللىرىنى پۇلدارنىڭ چاچار ئىكەن مەيخانا.

دەردى بارلار يىغلايدۇ، دەردى يوقنىڭ كارى يوق،
دەردكە دەرمان بولماقتا بۇندا ئۆزگە چارە يوق،
ئۇلپەتسىزنىڭ ھەم بۇندا مەيدىن باشقا يارى يوق،
بىر - بىرىنى ئوڭلاشقا مەيدىن باشقا دورا يوق،
شۇ دوردىن ئىناۋەت تاپار ئىكەن مەيخانا.

دەردى بارنىڭ دەردىنى ئالار ئىكەن شۇ دورا،
توكۇرنمۇ ئۇسسۇلغا سالار ئىكەن شۇ دورا،
كۆزىنمۇ ئەمانىڭ ئاچار ئىكەن شۇ دورا،
زۇۋانسزنى زۇۋانغا قاتار ئىكەن شۇ دورا،
بۇ دوربغا خۇشتارغا چاكار ئىكەن مەيخانا.

چىقسا لېكىن ئۇنىڭدىن ساپساق كىشى مەست بولۇپ،
كۆرۈنەركەن كۆزلەرگە ئەڭ پەستىنمۇ پەس بولۇپ،
يىقتاركەن تۆز يولىمۇ داۋاندىنمۇ تەس بولۇپ،
ياتىدىكەن ماڭدامدا ئەل ئايىغدا خەس بولۇپ،
ئالمايدىكەن ئۇستىگە ئۇنى زىنھار مەيخانا.

مەيخانىغا كىردىم كۆپ، چەكسىز ھۇزۇر سۈردۈم كۆپ،
خىلمۇخىل شۇ ئىشلارنى ھەممىدىن بەك كۆردۈم كۆپ،
مەيخانىنى سۆكمەكتىن ئۆزگە نېمە دەردىم كۆپ،
ئامالسىز مەن كىرمەسكە ئاتا كۆڭۈل بەردىم كۆپ،
خىرۇئىندەك ھەركىمگە خۇمار ئىكەن مەيخانا.

«شاھ»لار ھەققىدە قەسىدە

(ئىسمى ـ جىسمىغا ماسلاشمايدىغان بەزى ئاشخانىلارنى كۆرۈپ)

يارىشامدۇ، ياراشمامدۇ «شاھ»لىق تونى بەستىگە،
زەپ تىقلىپ كەتتى «شاھ»لار بىزنىڭ كوچا ـ رەستىگە.
بىرى پولۇ، بىرى لەڭمەن، بىرى ئۇگرە، بىرى نان،
تەخت قۇرۇپتۇ ھەممىسلا ماختىنىشلار ئۇستىگە.

ئۆتۈپ قالساڭ گەر مۇبادا ھەربىر «ئوردا» ئالدىدىن،
توسار سېنى نەچچە نۆكەر يۈگرۈپ چىقىپ دالدىدىن.
يېپىشىشى قېلىشمايدۇ خۇددى كانا، سالجىدىن،
ـــ يولۇقتۇمۇ، ـــ دەرسەن چۆچۈپ، ـــ نەچچە «قۇلاق كەستى»گە.

ياق، ياق ئۇلار شۇ «شاھ»لارنىڭ ساداقەتمەن نۆكىرى،
خىزمەت قىلار «ئوردا» ئۈچۈن سېنى چىللاپ ئىچكىرى.
ئۆز رىزقىنى تېپىپ يەيدۇ شۇ ئىش بىلەن ھەربىرى،
كىر، كىرمىگىن، بولما ھەيران ئۇلارنىڭ بۇ كەسپىگە.

كىرەر بولساڭ قارشى ئالار «ئوردا» سېنى بەكمۇ شاد،
چاي كەلتۈرۈپ تەزىم بىلەن قىلىپ ھەر خىل ئىلتىپات.
ـــ نېمە يەيسىز، ـــ دەيدۇ يەنە، ـــ كەلتۈرىمىز سىزگە پات،
تويۇندۇرۇپ قەلبىڭىزنى ئىللىقلىقنىڭ تەپتىگە.

بىراق قۇيغان چايلىرىدىن ئېغىزىڭمۇ ئىللىماس،
پۇچۇق تەخسە، داغ پىيالە، ئېدىتلىماس، خىللىماس.
«يېڭىلىغىن» دېسەڭ، «ھە» دەر، لېكىن ھېچبىر سىلجىماس،
كېتىپ قالار ئۆز - ئۆزىنى سېلىپ گويا بىلمەسكە.

بۇيرۇتماڭنى ساقلاپ يەنە چېچىلسەن نەچچە رەت،
ئالدىراتساڭ دەيدۇ: «ھازىر»، يوق «ھازىر»دا چەك، مۆھلەت.
تىت - تىت بولۇپ ئۆز - ئۆزۈڭگە دەيسەن ھامان شۇ سائەت:
ـــ كەلسەڭ بۇيان تويۇپ كەلگىن ئاچچىق يۇتۇپ يۈرمەسكە.

ئاڭلانغاندا قورۇمنىڭ گاڭ - گۇڭلىرى مىڭ تەستە،
بوخسۇپ چىققان بۇس دەستىدىن قېينىلسەن نەپەستە.
يوقمۇ دەيسەن تەدبىرلىرى بۇ ھالەتنى چەكلەشكە،
ئىلاجىڭ يوق «بەك بولۇمسىز خەق ئىكەن بۇ» دېمەسكە.

قىلار بىزار شۇندا يەنە ئېلىپ چىققان تاڭامى،
جاڭيۇ پۇراق گۈيرۇلىرى يېسۈبلەك، مۇچ تامامى،
مانتىسىدىن پىياز پۇراپ قاچار كۆڭلۈڭ ئارامى،
نېمە ئامال ئىككى چىشلەپ دەرھال نېرى سۈرمەسكە.

يېسەڭ لەڭمەن خۇددى دەمدەك ئۇنىڭ ھەربىر تالاسى،
مايسىزلىقتىن قەسەمخوردەك تۇرار تاتىرىپ پولۇسى.
نارىنلىرى ساپلا سەۋزە، قىممەت تېخى باھاسى،
ئىلاجىڭ يوق بىر قاراپلا قوشۇماڭنى تۇرمەسكە.

«شاھ» ئاتالغان نېمەتلىرىڭ شۇمۇ دەيسەن غەزەپتە،
چىللىماققا خوجايىننى راستچىللىق ھەم ئەدەپكە.
راست - يالغاندىن چېپىپ قويار نۆكەرلەر ھەر تەرەپكە،
يوقاپ كېتەر خوجايىنمۇ تىرناق تاتىلاپ يۈرمەسكە.

چىقار بولساڭ رەنجىپ ئۇنىدىن ئاچ قورساقلا پەش قىلىپ،
ئۇزىتىدۇ مۇلازىملار «يەنە كېلىڭ» دەپ چىقىپ.
بىلمەي نېمە دېيىشىڭنى ئاچچىقىڭدا دەم قىسىپ،
دەرسەن: چولام تەگمەس ئۇندەپ باشقىلارنى كەلمەسكە.

«ياغاچ قازان بىر قاينار»نىڭ شۇدۇر مەزمۇن - مەنىسى،
كاسىپ ئۇچۇن خەۋپلىكتۇر خېرىدارنىڭ تەنىسى.
بۇ سۆز بولسۇن كاسىپلارنىڭ مەڭگۇ ئوقار دەرىسى،
ساختىلىقتىن ئۆز كەسپىگە ھەرگىزمۇ ھەل بەرمەسكە.

ئۆز - ئۆزۈڭنى مەيلى شاھ، يا شاھنشاھ دەپ ئاتىۋال،
توز پېيىدىن نەچچىسىنى مەيلى ئارتۇق تاقىۋال.
بولماق لازىم ئۇنىڭغا خاس خىسلەت، ئۇدۇم ئەڭ ئاۋۋال،
ئادىللىقنىڭ ئېتىزىغا ساختا ئۇرۇق تەرمەسكە.

— ئاچ قورساقلا يۈرمەس كىشى كېلەر، — دېمە، — نائىلاج،
گەر بولمىسا شاھمۇ ئادىل كېلەر ئېغىر باشقا تاج.
تۇرالمايسەن قايتا ئۆرە خېرىدارىڭ ئالسا باج،
ساختا شاھلىق تونلىرىڭمۇ ئۇچۇپ كېتەر كەلمەسكە.

«شاھ» بولغۇچە كىيىپ جەندە ئاددىي پۇقرا بول ئاۋۋال،
تاپماق ئۇچۇن ئەل ئىچىدىن پۇقراغا خاس يول ئاۋۋال.
ياقساڭ ئەلگە ئەل قەلبىدە سەن بىر «شاھ» سەن بىسوئال،
ھالال ئىشلەپ تاپقىن روناق ھەرگىز زاۋال كۆرمەسكە.

قۇۋ تۇلكە ئىلىنىدۇ تۇمشۇقىدىن

نەپسىگە شەيتان مىنگەن نائەھلىلەر
ئايرىماس ھالال، ھارام، مەكرونى ھەم.

تويسىمۇ ئۆزى، تويماس كۆزى ھەرگىز،
ئستەيدۇ جاھاننىمۇ قىلماقنى يەم.

قىزىرىپ كۆزى شۇڭا نەپ ئالدىدا،
تۇردىدۇ سوقۇپ ھامان تۇرماي ساناپ.
بەزىدە تۇلكە بولۇپ تىمسىقلار،
ئېيىقتەك ئۆتەر بەزەن تاپان يالاپ.

ۋە لېكىن ھېسابى بار بۇ جاھاننىڭ،
ھەممىگە تەڭ تەگلەنگەن تارازىسى.
قانچىكى كۆرسەتمىدىم دېگەنبىلەن،
پۈت ـ قولى گۇناھىنىڭ گۇۋاھچىسى.

كەلگەندە پەيتى ئاشۇ پۈت ۋە قوللار،
يوشۇرۇن گۇناھلارنى سۆزلەر بىر ـ بىر.
بولمىغاي بۇسى چىقماس ھېچبىر قازان،
ئۆيدىكى ئوتنى تۇرخۇن تۇتالماس سىر.

يوق شۇڭا نائەھلىگە پىنھان پاناھ،
ياشالماس يوشۇرۇنۇپ ھەرگىز ئۇزاق.
دەيدىكەن «جاھان ئىشى ئاستا ـ ئاستا»،
بۇ دېمەك: بۇ ئالەمدە بار ھەم دوزاخ.

ھېيلىلەر قىلسۇن قانچە تەمسىل ئېنىق،
«قۇۋ تۇلكە ئىلىنىدۇ تۇمشۇقىدىن».
ئۇرغۇلۇق شۇڭا ھەردەم نا ئەھلىنى،
ئۆتكۈزمەي تۇرۇپ پەگاھ ـ بوسۇغىدىن.

تىل دېگەن...

تىل دېگەن ئەسلىلا سۆزگەكسىز نەرسە،
بۇرىساق بۇرىلار خالىغان سۆزگە.
بەزىلەر گۈل ئاچار تەلەپپۇزىدىن،
نۇرانە ئاپتاپتەك كۆرۈنۈپ كۆزگە.

ئەجەبكى، بەزىلەر ئاچسىلا ئېغىز،
بۇرىلار ئازارلىق سۆزلەرگە تىلى.
بىلمەيدۇ تەرگەشتىن باشقىنى ھەرگىز،
دىللارنى بىئارام قىلىپ ھەر يولى.

بەزىلەر لاپ ئۇرۇپ خالىغىنچە،
ئالدۇ ھەرقاچان ئاغزىدا شەھەر.
ئەمەلى سۆرەشتۇر قۇرۇق ھارۋىنى،
يۈك كۆرسە ھەرقاچان قاچىدۇ بەدەر.

بەزىلەر تىلىنى جورىسا گەپكە،
كۆزلىرى تىكىلەر پايدىغا ـ نەپكە.
يالغاننى راستەكلا قۇيۇۋېتىدۇ،
كەلتۈرمەك كويىدا ئىشنى «ئەپ»كە.

بەزىلەر بىراۋنى بىراۋغا چېقىپ،
ئۆتىدۇ ئۆرتىنىپ ھەسەت ئىلكىدە.
ئۆزگىنى قاقشاتماق راھىتى ئۇنىڭ،
ئۇنىڭسىز يوق راھەت كۆڭۈل مۇلكىدە.

بەزىلەر «خوش ـ خوش»لار كۆكسىدە قولى،
شۇنىڭغا مۇناسىپ يۈمشىغان بېلى.

بار لېكن شۇ «خوش - خوش» ئاستىدا «پوش! - پوش!» بولغاندەك تىلىنىڭ ئاستىدا تىلى.

ئۇنداقلار ھەركىمگە خېلىدىن مەلۇم،
تىلىغا ماس كەلمەس دىلىدىن مەلۇم.
ئالدىغا كەتكەننىڭ قىرقىپ پېيىنى،
ھارامغا دەندىگەن گېلىدىن مەلۇم.

ئادەمنىڭ ھايۋاندىن پەرقى تىلىدۇر،
قىممىتى ھەم شۇدۇر ھەر چاغ، ھەرقاچان.
تىلىنىڭ ئاستىدا تىلى بارلارنى،
كۆرگۈلۈك ھايۋاندىن مىڭ ھەسسە يامان.

باللادالار

بىللە كەتكەن سىر

ھەركىمنىڭ ئۆز سىرى بار ساقلايدىغان،
بۇرچى بار شۇ سىرغا خاس ئاقلايدىغان.
يەتمىسە ئۆمرى ئەگەر ئاقلىماققا،
چىقار ھەم ئىز باسارى ياقلايدىغان.

ۋە لېكىن شۇنداقمۇ بىر سىر بولىدۇ،
ئاشكارا قىلماققا ئۇ ئۇيۇلىدۇ.
ئاشكارا قىلىنسا گەر ئەل ئالدىدا،
قىلمىشى لەنەتلىنىپ پۇر بولىدۇ.

شۇنداق بىر سىرنى ئېپ كەتتى يۇسۇپ،
بىئامال جان تالشىپ ھەر يان ئۇسۇپ.
شۇ ئىدى ئەسلىدىلا ئۇنىڭ يولى،
چىقالماس بۇ يولدا كىم ماڭسا بۆسۇپ.

*　　*　　*

ئۇ ئۆستى ئائىلىدە ئەركە ـ نايناق،
(بەزى خان، بەزى تايچاق، بەزى موينىاق).
ئاتىسى دېسە ئۇنى كۆڭۈل خۇشى،
ئانىسى دەيتتى ئەركىن تاپسۇن روناق.

تىلەككە لايىق روناق تاپماي بىراق،
بولدى ئۇ چىراغپايغا پىلىك بىراق.
ئۆگەندى «ئاق» چېكىشنى «دوت مەست» بولۇپ،
ئانىنىڭ ئارزۇسىنى قوغلاپ يىراق.

باسماققا بېسىپ بولماس خۇمارىنى،
تۇگەتتى ئۆي مۇلكىنى - روزىغارىنى.
قول سالدى قوشنىلارنىڭ مۇلكىگىمۇ،
قاخشىتىپ ئۇرۇق - تۇغقان، دوست - يارىنى.

ئوغلىماق ئارزۇسىدا ئۇنى ئاتا،
قالمىدى قىلمىغىنى، ئۇردى ھەتتا.
ساقچىلار قويۇپ بەردى نەچچە سولاپ،
قولىدىن تىلخەت ئېلىپ نەچچە قاتا.

قىلسىمۇ ئوغلىنىشقا تالاي ۋەدە،
ۋەدىسى قالدى پەقەت قىلغان يەردە.
ئەقلىنى بۇلغاپ «ئاق»نىڭ ۋەسۋەسىسى،
تۇماندىن كۆز ئالدىغا توستى پەردە.

كۆرۈنمەي كۆزلىرىگە ھېچلا نېمە،
ئۇ كونا ئىزلىرىنى باستى يەنە.
جىسمىغا سىڭىپ كەتكەن ئاق ئالۋاستى،
تىزگىنلەپ، بويۇنتۇرۇق ئاستى يەنە.

دەيتتى ئۇ: قېنىما جان خەققە بېقىپ،
ئاسارەت زەنجىرىنى تاشلا چېقىپ.
روھىڭنى پەرۋاز قىلدۇر ئېگىز كۆكتە،
جىسمىڭنىڭ تەشناسى شۇ «ئاق»نى چېكىپ.

شۇ سۆزگە بېرىپ مەيل تىزگىننى،
سەزمىدى يۈسۈپ نەلەر كەزگىننى.
قىلاتتى ئايان «ئاق»قا خۇمار تۇرقى،
شۇ ئۇچۇن ھاياتتىنمۇ بەزگىننى.

ۋە لېكىن قېنىن تىلەپ تاپماق ئۇنى،
قىممەتتۇر ئالتۇندىنمۇ نەرخى - خۇنى.
بولمىسا قول ئىلكىدە بۇلاش كېرەك،
بۇ خۇمار تەقەززاسى كۈتەر شۇنى.

شۇ خىيال بىلەن بۇزۇپ پەيلىنى ئۇ،
بەردى شۇم پىلانلارغا مەيلىنى ئۇ.
بولمىدى ئېپى لېكىن ھېچقايسىنىڭ،
قىلسىمۇ ئۇزاق داۋام «سەيلى»نى ئۇ.

ئاخىرى تۇن قويىندا سىرتقا چىقتى،
قىلمىغان بىر قىلىققا قولىنى تىقتى.
ياپقۇچى نەچچە يۈندى قۇدۇقىنىڭ،
ئۇنىڭ شۇم قولى بىلەن شۇ كۈن يېتتى.

بەلكى ئۇ سېتىپ ئۇنى چەككەندۇ ئاق،
قانغاندۇ خۇمارىغا پەقەت بىر ۋاخ.
ۋە لېكىن ئۇنىڭ ئاشۇ ئوغرىلىقى،
قالدۇردى ۋۇجۇددا مەڭگۈلۈك داغ.

بىلدىكى، ئۇنىڭ ئىشچى ــ جان ئاتىسى،
يانغاندا بەن ئالمىشىپ شۇ كېچىسى.
يېقىلىپ ئوچۇق يۈندى قۇدۇقىغا،
ئۇزۇلدى نەچچە يەردىن ئۇھۇرتقىسى.

بۇ مۇدهش شۇم خهۋهردىن رهڭگى ئۆچۈپ،
يۈگۈردى دوختۇرخانا تامان چۆچۈپ.
يهر ـ ئاسمان بولدى گويا ئاستىن ـ ئۈستۈن،
ئۈستىگه چۈشتى گويا تاغلار كۆچۈپ.

ئهيىبلهپ ئۆز ـ ئۆزىنى تىللاپ، سۆكۈپ،
بارار ئۇ ئادامهتلىك ياشلار تۆكۈپ.
ئويلاپمۇ قويمغان بۇ ئاقۇهتنى،
ئهل قىلماس ئىشنى قىلغان چاغدا مۆكۈپ.

بارار ئۇ ئىچ ـ ئىچىدىن شۇنچه ئۆكسۈپ،
پۇشايمان بىلهن باغرى ئوتتهك كۆيۈپ.
گهر ئاتا ئوڭشالالماي قىلسا قازا،
بولمامدۇ قاتىلنىڭ دهل ئۆزى يۈسۈپ.

ئۆكۈندى بولۇپ مهھكۇم شۇ زهھهرگه،
سهۋهبچى بولغىنغا چوڭ خهتهرگه.
ئورنىغا كهلمهيدۇ بۇ ئهمدى قانچه،
يارسىمۇ باش ـ كۆزىنى ئۇرۇپ يهرگه.

«كىم قىلسا شۇ ئۆزىگه قايتىدۇ» دهر،
كهلمىدى بۇ سۆز بىراق ئورنىغا دهل.
مهيلىدى يۈسۈپ ئۆزى بولسا نېمه،
رازىدى ههتتا كېلىپ قۇچسا ئهجهل.

زارلىنىپ يۈسۈپ بۇ كور ئاقۇهتتىن،
قهلبىنى قىلىپ پاره ئوقۇبهتتىن.
دهريا چه ياش تۆككهنچه كهلدى يېتىپ،
ئاتىغا تىلهپ شىپا چىن يۈرهكتىن.

شۇم ئەجەل ياستۇقىغا قويغانچە باش،
ياتاتتى ئاتا بۇ دەم تەستۇر چىداش.
بېشىدا ئاھ ئۇراتتى ئانا زارلاپ،
كۆزىدىن قوش بۇلاقتەك ئاقتۇرۇپ ياش.

قەلبىنى ئۆرتەپ بۇ زور مۇدھىش قازا،
تاشلىنىپ ئاتىسىغا ئاچتى ھازا.
ۋە لېكىن قىلمىشىنى قىلالماي ياش،
تام ئۇسۇپ ئۆز - ئۆزىگە بەردى جازا.

شۇ بىلەن يېقىلدى ئۇ بېھوش بولۇپ،
يا ئوقى كېلىپ تەگكەن بىر قۇش بولۇپ.
دوختۇرلار ئالدىراشتى ھەريان چېپىپ،
قالماقتا خەۋپ - خەتەردىن تېز قۇتقۇزۇپ.

* * *

بىر ئۆيدىن چىقتى شۇ كۈن قوش جىنازا،
ئىسىدىن كەتتى ئانا ئېچىپ ھازا.
بېرەلمەي قالارمۇ دەپ ئانا چىداش،
چۆچۈتتى خەقنىمۇ بۇ بالا - قازا.

1992 - يىلى

ئاتا ھەسرىتى

ئۆزىمۇ، سۆزىمۇ قالدى ئۆزگىرىپ،
تۇرۇلۇپ قاپقى ھەسەن كىچىكىنىڭ.

كىرگەندە، چىققاندا تېپەر ئىشكىنى،
گۈناھى نېمكىن زادى ئىشكىنىڭ؟

ئەلەمدىن چىرايى تاتارغان ئاتا،
بىر جايغا خىيالچان قاراپ قالدۇ.
ئۆرتىنىپ ژۇژۇدى، موجۇلۇپ باغرى،
كۆلپەتلىك كۈنلەرنى ئەسكە ئالدۇ.

لەنەتلىك يىللارنىڭ ئاچچىق قويندا،
ئۆستى ئۇ يەكلىنىپ، چەكلىنىپ ھامان.
كۆتۈرۈپ قەددىنى كىردى قاتارغا،
ئاچقاندا كەڭ قۇچاق يېڭى بىر جاھان.

قاينىدى بىر مەزگىل قازاندا ئۇماچ،
سارغايدى چىرايلار قېلىپ بەزەن ئاچ.
ياماللدى كىيىملەر ئۇستى ـ ئۇستىگە،
ئۇنتۇلۇپ «سۆلەت»كە بولغان ئېھتىياج.

تىرىشىش ـ تىرمىشىش يەڭدى ھەممىنى،
جاپالىق ئەمگەكتىن رەڭ تۇزدى ۋەتەن.
قان يۇگۈرۈپ سارغايغان چىرايلارغىمۇ،
خۇش كۈلدى رەڭمۇرەڭ تونداھەر بەدەن.

ھە بۇگۈن باھاردەك ياساندى ھەممە،
كۈنلىرى توي كەبى شادلىقتا ئۆتەر.
شۇ ئىدى ئەجدادلار كۆزلىگىنىمۇ،
شۇنى دەپ ئەجدادلار ھامان تەر تۆكەر.

شۇندىمۇ بولمايدۇ چەكسىز ھەممە ئىش،
«پۈت سۈنماق لازىمدۇر يوتقانغا قاراپ».

دوراشتىن كۆپ ئىشلار ئاشماقتا چەكتىن،
بۇ ئادەت قىلدۇ ھەممىنى خاراب.

ئويلىنار تىنمسىز، ئويلىنار ئاتا،
ئويلىرى كۆڭۈلنى غەش قىلار ھامان.
ئىككى يىل ئىچىدە ئىككى ئوغلىنى،
ئۆيلىدى چىرايىن سارغايتىپ ساماڭ.

شۇ بىلەن تۇگىدى تاپقان بىساتى،
سارغايغان چىرايى ئۇنىڭ ئىسپاتى.
ھە ئەمدى نۆۋىتى ھەسەن كىچىكنىڭ،
(بۇمۇغۇ ئاتىنىڭ ئەزگۈ مۇرادى).

سۆزلىدى ئىشلارنىڭ «يولى»نى ھەسەن،
كەڭ سوزۇپ ھەر يانغا قولىنى ھەسەن.
خەجلىمەك كېرەكمىش ئوتتۇز مىڭچە پۇل،
قىزىتماق كويىدا تويىنى ھەسەن.

ـــ ئەللىكچە ماشىنا، ـــ دېدى، ـــ تەق تۇرسۇن،
«ئۆرۈم»گە تەئەللۇق پۇلمۇ نەق تۇرسۇن.
«چاچقۇ»لار چېچىلسۇن خۇددى سالیوتتەك،
«قىز يۆتكەش» داغدۇغا بىلەن بەرق ئۇرسۇن.

جابدۇلسۇن ھۇجرامۇ زامانغا لايىق،
كۆرۈپلا زوقلانسۇن كىرگەن خالايىق.
تىزىلسۇن تەلتۆكۈس ھەر خىل «ئالغۇ»لار،
بولمىسۇن ھېچقايسى ئاددىي، نالايىق.

بىر تېمى ئەينەكتىن بېزەلسۇن ئۆينىڭ،
كىرگەنلەر ئۆزىنى كۆرۈپ خۇش كۈلسۇن.

ئېسىلسۇن تام ئەمەس، تورۇسقا گىلەم،
باققانلار قەلبىدە گۈللەر ئېچىلسۇن.

بۇ چەكسىز ھېسسىيات ئالدىدا ئاتا،
بىلدۈردى قىلماقنى قەرزىنى ئادا.
ۋە لېكىن قازاندا بولسا نېمىلا،
چىقماقلىق شۇ ئۆزى ھەركىم يادىدا.

مېھمىنىڭ كېلىدۇ، يەيدۇ، كېتىدۇ،
ماختايدۇ، بەزىسى رەھمەت ئېيتىدۇ.
بەزىسى تەققاسلاپ باشقا بىر تويغا،
تويۇڭغا ئۆزگىچە چېكىت چېكىدۇ.

دەيدۇ ئۇ ئۆزىچە ــ توي بولامدۇ بۇ،
توي دېگەن توي ئوخشاش بولۇشى كېرەك.
ئەمما ئۇ بىلمەيدۇ توي ئۆلچىمىنى،
توي ئۇچۇن بولمىغان ھېچقاچان ئۆرنەك.

بەزىلەر ئۆي تۇتار ئوقۇتۇپ نىكاھ،
بەزىلەر توي خېتى ئالسا كۆپايە.
بەزىلەر باش قوشار پىنھان ھەممىدىن،
ئانارخان، قۇربانىدەك قىلىپ كىنايە.

قىلمىسام ئەگەردە تەلىپىڭنى رەت،
بوپقالار بۇ تويۇڭ ئاممۇى ھەرىكەت.
بەسلىشپ خەق بىلەن مودا قوغلاشساڭ،
قاچىدۇ كۆپ ئۆتمەي ئۆيۇڭدىن بەرىكەت.

ئاددىي قىل، ھەرگىزمۇ دورىما خەقنى،
پايلىماي ئۆزۇڭنى كېڭەيتمە چەكنى.

چاغلىقىغۇ ھەر ئايدا ئالار مائاشىڭ،
قويمىغىن تەڭلىكتە ئاتاڭ بوزەكنى.

شۇ بولدى ئاتىنىڭ ئېيتقىنى پەقەت،
تۇرۇلدى تەلەتى ھەسەن كىچىكىنىڭ.
كىرگەندە، چىققاندا تېپىدۇ ئىشىك،
گۇناھى نېمىكىن زادى ئىشىكنىڭ.

جاماىئەت ئويلىنىپ بېرىڭلار جاۋاب،
قايسىنىڭ ئۇستىدە ئىكەن سەۋەنلىك.
ئاتىنىڭ ھەسرىتى ئورۇنلۇق ماڭا،
غەش قىلدى مېنىمۇ شۇ ھەسەن كىچىك.

1995 ـ يىلى يانۋار

مەمۇرچىلىق شەھەرنىڭ سىرى

رىۋايەتلەر قامۇسىنى ئاختۇرۇپ،
ئوقۇپ قالدىم بىر چۆچەكنى ياقتۇرۇپ.
ھۇزۇرىدىن ۋۇجۇدۇمغا گويا ئۇ،
كىردى شادلىق دەريانسنى ئاقتۇرۇپ.
شۇ دەريادا تاھىر كەبى ئاقتىم مەن،
ئۇلۇغ ھېكمەت مېغزىنى چاقتىم مەن.
قۇتلۇق شەھەر ئاستانسى ئالدىدا،
تۇپرىقىغا ھۆرمەتتە لەۋ ياقتىم مەن.
بىر شەھەركى قوزغار دىلدا ئىشتىياق،
نۇر ئىچىدە چاقناپ تۇرغان ھەممە ياق.
خەلقى مەغرۇر، لەۋلىرىدە تەبەسسۇم،
گۈلدەك كىيىپ، گۈلدەك چاچار خۇش پۇراق.

قىلماس ھېچكىم بىر - بىرىگە ئوساللىق،
يەر شارىدەك دەۋر قىلار خۇشاللىق.
يوقتۇر بۇندا ئاچ - زېرىنلىك ھەسرىتى،
«توقلۇق - شوخلۇق» قىلدى ھاسىل بىر تارىخ.
كەلدى شۇندا ئاڭلاپ بۇ ئەل داڭقىنى،
ئۆزگە ئەلنىڭ باي سودىگەر كارۋىنى.
ئويى قىلىپ بايلىقىنى نامايان،
يەڭمەك بۇ ئەل شۆھرىتىنى ھامىنى.
تۆگە - تۆگە مالنى كۆركەم تايلىتىپ،
كەلدى قىرىق باھادىرغا ھايدىتىپ.
شاھزادىدەك ياساندۇرغان ھەممىنى،
ھەيۋىتىدىن قالار ھەر كىم داڭ قېتىپ.
«ماكان» قىلىپ ئەڭ ھەيۋەتلىك سارايىنى،
يايدى ھەر يان نەچچە مىڭ خىل تاۋارنى.
شايى، ئەتلەس، دۇردۇنلار كۆز چاقناتتى،
ئەسكە سېلىپ گۈل ئېچىلغان باھارنى.
گۈل ھەرىسى بولۇپ گۈلگە ئىنتىزار،
ئۇچقان كەبى كەلدى مىڭلاپ خېرىدار.
قەلبى يايراپ، قەددى باينىڭ بولدى تاغ،
تاپقاچ بارچە مېلى بۇندا ئېتىبار.
تاپاۋىتى بىرگە ئونلاپ قاتلاندى،
ئامىتىدىن باي بەھىساپ شادلاندى.
كۆرسەتمەككە بۇندا يەنە ئۆزىنى،
كاتتا سورۇن تۈزمەك ئۈچۈن راسلاندى.
كەلتۈرۈلدى كوزا - كوزا مەي - شاراب،
كەلتۈرۈلدى ھەر خىل تائام، گۆش، كاۋاپ.
قىرىق يېگىت كېيدى باشقا سارايىنى،

ئىپتىپ ناخشا، چېلىپ دۇتار، داپ راۋاب.
سورۇن ئەھلى ئىچتى يايراپ يۇرىكى،
بۇنداق چاغدا پۇلنىڭ نېمە كېرىكى.
گېزى كەلسە خەجلەپ ھەتتا جانىنمۇ،
«مەرد»لىكىنى كۆرسەتمەك «مەرد»تىلىكى.
«مەرد»لىكىدىن «تالقان تۆكتى» قىلىشپ،
ئىچتى، بەخت، ئۇزاق ئۆمۈر تىلىشپ،
كوزا ـ كوزا شاراب يەردە دوملاپ.
ھەر خىل نېمەت ئاقتى ئاڭا چىلىشپ.
مۇلازىملار تۇرماي ئارتۇق نازلىشپ،
قىلدى خىزمەت بارغانسېرى سازلىشپ.
تۇرۇلمىدى قوشۇمسى قىلچمۇ،
قىلسا چاقچاق بەزى «مەست»لەر ئازغىشپ.
بىراق ئۇلار ماڭغىنىدا قوزغىلىپ،
توستى يولنى بىر مۇلازىم خۇش كۆلۈپ،
دېدى: خۇشال ئولتۇردۇڭلار ۋە لېكىن،
پايداڭلاردىن زىيىنڭلار بولدى كۆپ.
ـــ نېمە زىيان؟ باي بېھساب ھەيرەتتە،
باقتى ئۇلار شەرەت قىلغان تەرەپكە.
تۇرار ئىدى تاۋاق ـ تاۋاق تاماقلار،
ھەتتا چوكا تەگمىگەن بىر ھالەتتە.
باي سودىگەر كۆلۈپ كەتتى قاقاقلاپ،
ـــ ئۆتكەن بىزگە بۇ نېمەتلەر تاۋاقلاپ.
تۆلىگەن بىز ئاقچىسىنى بۇرۇنلا،
توسماڭ، تۆھمەت ئوقلىرىنى ساداقلاپ.
ـــ كەچۈرىسىز، دەپ مۇلازىم پۇكتى تىز،
«تۆھمەت» ئاتلىق ئالۋاستىدىن يىراق بىز.

تەق قىلمىز دېگىنىنى مېھماننىڭ،
يول قويمايمىز قىلسا ئىسراپ بىراق بىز.
كۆپتۈر ئىسراپ قىلغىنىڭلار يېگەندىن،
ئېلىنمىغان لوقما بەزى لىگەندىن.
بولماس كۆز - كۆز قىلغان بىلەن پۇلنىلا،
«ئاش»سىز قورساق تويامدۇ «پۇل» دېگەندىن.
ئارپا، بۇغداي، تېرىق، قوناق ئاش ئىرۇر،
گۆھەر، ياقۇت، ئالتۇن، كۈمۈش تاش ئىرۇر.
ئايرىۋاشلاش گەرچە مۇمكىن بولسىمۇ،
«تاش»نى قېنى كىم يېمەكلىك «ئاش» قىلۇر.
خورلىغانلار مەنمەنلىكتە ئاشلىقنى،
تارتماي قالماس ئاقۇەتتە ئاچلىقنى.
بۇنداق كۈنلەر بولۇپ ئۆتكەن تارىختا،
ئىسراپخورلۇق چىللار ئاڭا ماسلىقنى.
مەيلى ئوينا، مەيلى يەپ - ئىچ، كەيپ قىل،
ئىشتىهاغا لايىقلا پۇل سەرپ قىل.
بۇزۇپ - چاچساڭ ھەتتا تاغمۇ توشماس،
بەتخەجلىك ھەم مەنمەنلىكنى ئەيىب بىل.
ئىشلەت پۇلنى ھەر دەم رونىاق تاپماققا،
ھالال ئىشلەپ مېلىڭغا مال قاتماققا.
يۆلە يېتىم - يېسىرلارنى ئۇچراتساڭ،
ئېلىپ دۇئا، ئەلدىن ساۋاپ تاپماققا.
ئەل دۇئاسى قىلار راۋان ئىشىڭنى،
ئەل قارغىشى قىلار تۆۋەن بېشىڭنى.
شۇڭا ئاشقان نېمەتلەرنى تاشلىما،
پۇشايماندىن تۆكمەسلىككە يېشىڭنى.
قالدۇرماستىن ئۇنى تولۇق ئېلىپ كەت،

دىلىمىزغا زور خۇشاللىق سېلىپ كەت.
سەپىرىڭدە قىلىپ ئۇنى ئوزۇقلۇق،
دوستلىرىڭغا يېڭى خىسلەت بەخش ئەت...
مۇلازىمىڭ سۆزى جاندىن ئۆتۈپتۇ،
باي ئامالسىز چوڭقۇر ئويغا چۆكۈپتۇ.
«ئېپ كېتەيلى» دەپتۇ، لېكىن كۆڭلىگە
ئۆزگىچە بىر شۇم خيالنى پۈكۈپتۇ.
يىغىشتۇرۇپ ئاشقان ـ تاشقان ھەممىنى
تۇر بويىچە بىر تۆگىگە يۈدۈپتۇ.
بىراق چىقماي تۇرۇپ شەھەر ئىچىدىن،
بىر بۇلۇڭغا ھەممىسىنى تۆكۈپتۇ.
كۆرۈپ قېلىپ شەھەر ئەھلى ئۇلارنى،
شاھ ئالدىغا دەرھال سۆرەپ بېرىپتۇ.
ئاڭلاپ بولغان ئەھۋاللارنى شاھ تولۇق،
غەزەپ بىلەن ئۇستىلەپ ئىش تېرىپتۇ.
دەپتۇ: شۆھرەت تاپتۇق مەمۇرچىلىقتا،
مەمۇرچىلىق تەكتى تېجەش بىرلىكتە.
ئەيىبلىنەر بۇزسا بۇنى كىمدۇكىم،
تۇزكورلۇق ھەم قەلبى ناپاك ـ كىرلىكتە.
بۇنداقلارغا بولماس رەھىم قىلىشقا،
تەييار جاللات تېرىسىنى شىلىشقا.
كەلسەڭلارمۇ گەرچە سىلەر يات ئەلدىن،
لايىقسىلەر بۇندا ئىبرەت ئېلىشقا.
بولسۇن تۇرمە سىلەرگە خوپ مەدرىس،
بولسۇن ئاشلىق، ئاچلىقمۇ ھەم بىر دەرىس.
بولسۇن مەقسەت يەتمەك ئاشلىق قەدىرگە،
بولسۇن ئالىي گۇندىپايلار مۇددەررىس.

شاھ پەرمانى ئەزەلدىنلا ئاتقان ئوق،
ئېتىلغان ئوق كەينىگە ھەم يانغان يوق.
شۇنىڭ بىلەن چۈشۈپ ئۇلار تۇرمىگە،
ئۆتكۈزۈپتۇ بىر ھەپتىنى ساق تولۇق.
شۇندا چىللاپ شاھ ئۇلارنى ئالدىغا،
ئۆتكەن ئىشنى سايتۇ بىر - بىر يادىغا.
دەپتۇ: ئادا بولدى ئەمدى قەرزىڭلار،
ئېرىشتىڭلار ھەمدە يېڭى پايدىغا.
بۇ پايدىنىڭ تەرىپىگە سۆز يەتمەس،
مۆلچەرلەشكە ئەكسىنمۇ كۆز يەتمەس.
بۇدۇر تونۇپ يەتمەك ئاشلىق قەدرىنى،
تارتىپ كۆرمەك ئاچلىقنىڭمۇ دەردىنى.
بولۇپ بۇنىڭ قاتناشچىسى، شاھىتى،
ئۆتكۈزدۇڭلار باشتىن تولۇق ھەممىنى.
سورۇنۇڭلار ئېشىندىسى - زايىسى،
تېتىتتى بۇ ئىككى ئىشنىڭ تەمىنى.
شۇ ئېشىندا سىلەر تامان يوللاندى،
قورسىقىڭلار كۈندە ئۈچ ۋاخ گوللاندى.
ئۆلمەيدىڭلار خاسىيىتىدىن شۇنىڭلا،
كۈنلەر كۈنگە ئامان - ئېسەن ئۇلاندى.
ئەرزىيدۇ بۇ، قىلىپ مەڭگۈ دەرسلىك،
باللاردىن باللارغا سۆزلەشكە.
ئۆگەنگەي ئەل مەمۇرچىلىق چاغدىمۇ،
يامان كۈنگە قالماسلىقنى كۆزلەشكە.
بۇنى ئالىي سوۋغىمىز دەپ بىلىڭلار،
ئىشىڭلارنىڭ زىننەت - كۆركى قىلىڭلار،
سورىسا كىم شەھرىمىزنىڭ سىرىنى،

بۇنى دەرھال ئېسىڭلارغا ئېلىڭلار.
بىزدۇرمىزكى ـــ ياشايمىز شاد ـ بەختيار،
كىمكى نېمە قىلسا، مەيلى ئىختيار.
يول قويمايمىز، لېكىن بۇزۇپ ـ چېچىشقا،
بولۇر بۇزۇپ ـ چاچقان كشى مەڭگۇ خار.
خار بولماسلىق بىزنىڭ ئۇلۇغ ئەھدىمىز،
پارلاق شۇڭا بۇگۈنىمىز، ئەتىمىز.
خۇشال كېلىپ، ھامان خۇشال كەتسەڭلار،
دەيمىز بۇنى تائەبەدلىك پەخرىمىز.
سودىگەر باي ئاڭلاپ شاھنىڭ سۆزىنى،
دەپتۇ بۇ سۆز ئاچتى ئەقلىم كۆزىنى.
بولسۇن بۇ سۆز مەڭگۇ ماڭا قىبلىگاھ،
مەڭگۇ يورۇق قىلماققا شاھ يۇزىنى.
ئۆز لەۋزىدە تۇرىدىمۇ، يا تۇرمىدى،
سودىگەردىن بىزگە ئۇچۇر بولمىدى.
شۇنداقتىمۇ تىزىپ كۆركەم نەزمىگە،
شائىر تۇننى سۇبھىدەمگە ئۇلىدى.
نىيىتىمىز سۇبھىدەمدەك بولسۇن پاك،
ۋۇجۇدىمىز بولسۇن تاڭدەك ئاپئاق.
نېمىتىدىن بولۇپ مەمنۇن دۇنيانىڭ،
ئىشلىتەيلى ئۇنى مەڭگۇ ساپمۇساق.

1994 ـ يىلى نويابىر

سۆيگۈ ئۇچقۇنى

تاپتۇرى: تۇرغان شاۋدۇن

مەسئۇل مۇھەررىرى: زىلەيخا ئەزىز

مەسئۇل كوررېكتورى: گۈلشەھەر نېغمەت

تەكلىپلىك كوررېكتورى: ياسىن زايموف

گۈزەل سەنئەت لايىھىلىگۈچى: ئەكبەر سالىھ

نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر

تېلېفون: 2827472 ـ 0991

پوچتا نومۇرى: 830001

باسقۇچى: ئۈرۈمچى باجيياخۇ رەڭلىك مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى

سانتۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى

فورماتى: 1230×880 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى: 5

قىستۇرما بېتى: 4

نەشرى: 2010 ـ يىلى 7 ـ ئاي 1 ـ نەشرى

باسىلىشى: 2010 ـ يىلى 7 ـ ئاي 1 ـ قېتىم بېسىلىشى

تىراژى: 5000 ـــ 1

كىتاب نومۇرى: ISBN 978-7-228-13516-5

باھاسى: 15.00 يۈەن

يېڭى دەۋر ئالاقىلىق ئۇيغۇر شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن نەمۇنىلەر

قۇربان ئىمىن	بوز تورغاي
ئەلقەم ئەختەم	ئۆچمەس تىلەكلەر
ئابدۇكېرىم خوجا	تاغ گۈلى
مۇھەممەتجان سادىق	مۇھەببەت ۋە تەبەسسۇم
رەخىم قاسىم	تەڭرىتاغ قەسىدىسى
مۇھەممەدئىلى زۇنۇن تەشنائى	قەدىردان ئاتام
مۇھەممەد شاۋۇدۇن	تەڭرىتېغىم
تۇرغان شاۋۇدۇن	سۆيگۈ ئۇچقۇنى
ئىمىن ئەھمەدى	ئاسمانلار ـ تاغلار
مامۇت زايىت	زېمىندىكى يۇلتۇزلار
تۇرسۇنئاي ھۇسەيىن	سەھرا نەزملىرى
ئارسلان	زېمىن ئەركىسى
تاھىر تالىپ بەكتۇر	مەن ــ ئادەم
ئابدۇللا سۇلايمان	ھاياتقا مۇھەببەت
ئابلەت ئىسمائىل	جەننەت سېنىڭ ئاياغىڭدا

ISBN 978-7-228-13516-5
9 787228 135165 >
定价:15.00元